

2/2022

25. ročník

cena 40 Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODŘY

Z obsahu:

Kroužkovací akce ACROCEPHALUS

PhDr. Jaroslav Vavřík

Autoři publikací o Staré Vodě

Bernartské koláče

Patnáct let kapely Kokeš

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

www.casospoodri.cz

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, regionálním pracovištěm Správa CHKO Poodří, ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková, MVDr. Kateřina Křenková, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Oblá 11, 709 00 Ostrava – Mariánské Hory

E-mail: radim.jarošek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Printo spol. s r. o., Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR, registrační číslo: MK ČR E 12812

ISSN 1803-2338

Vychází dvě čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 40 Kč, roční předplatné: 80 Kč

Objednávky na adrese redakce. Předplatné – číslo účtu: 2501158921/2010

XXV. ročník, č. 2/2022

Titulní strana: Opravená kaplička sv. Martina v Polouvsí.

Tato strana: Památná lípa u cesty u Bartošovic na olejomalbě W. Scheitera (k příspěvku na straně 57).

Z knihy Josefa Medka „Partschendorf in alten Ansichten“ (2008).

Redakce děkuje za finanční příspěvek na tisk tohoto čísla:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Mankovice, Proskovice, Pustějov, Stará Bělá, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou a městu Odry.
- Čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné.

Obsah

Dvacet let obnovené odchytné a kroužkovací akce ACROCEPHALUS na rybnících u Bartošovic Karel Pavelka	4	Z činnosti Regionu Poodří ve 2. pololetí roku 2022 Kateřina Křenková	70
Bernartské koláče Ilona Stavínková	9	Rok Johanna Gregora Mendela Gabriela Grzegorzová, Petra Dudová, Lenka Kolibová	70
O autorech textů o Staré Vodě (do roku 1950) Jana Krejčová	14	Chodník a výsadba stromořadí v Poodří Dalibor Ravčuk	75
P. Karl Gabriel Schiffner, rodák ze Staré Vody Jana Krejčová	36	Nový „Dřevěný kříž u vrby“ mezi Petřvaldem a Petřvaldíkem Kol.	75
PhDr. Jaroslav Vavřík z Petřvaldíku – knihovnik, hudebník a sběratel lidových písní Tomáš Král	37	Rekonstrukce kaple sv. Martina v Polouvsí Martina Peterková, Darina Rusková Neuwirthová	76
Petr Šustek očima Petra Lelka	47	Počasí druhého pololetí roku 2022 Petr Dobeš	77
Lotar Kudla – Osobnost města Studénky Ludvík Kudla	49		
Patnáct let kapely Kokeš Miloslav Chytil	50		
Kříže v Nové Horce a v blízkém okolí Ludvík Kudla	53		
Cestou z Nové Horky do Bartošovic Radim Jarošek	57		
Památník padlým v 1. světové válce v Dobešově Radim Jarošek	61		
Pověsti z Oderských vrchů Josefa Ullricha Marek Bohuš (překlad)	66		
Za zážitky do regionu Moravského Kravařska Sandra Genčiová	67		
Místní výrobci – sůl našeho regionu aneb projekt založený na přeshraničním partnerství Pavína Ambrosch, Sandra Genčiová	67		
Do krajiny za kulturou – výsadby zeleně Radim Jarošek	68		

Kříž z roku 1883 u silnice z Nové Horky do Sedlnic (k příspěvku na straně 53).

Vážené čtenářky a čtenáři,

pro poslední číslo 25. ročníku jsme připravili malý dárek – nulté číslo časopisu z roku 1997. Chtěli jsme tenkrát zjistit, zda by byl o časopis zájem; číslo bylo vydáno jako neprodejné, a proto jej většina z vás asi nebude mít. Myslím, že nepřeháním, když uvedu, že jsme od té doby učinili přeci jen krok kupředu. Inu každé začátky jsou těžké, nicméně slova tehdejšího úvodníku zůstávají v platnosti.

Vše dobré vám přeje
Radim Jarošek

Dvacet let obnovené odchyťové a kroužkovací akce ACROCEPHALUS na rybnících u Bartošovic

Karel Pavelka (text a foto)

Úvod

V letošním roce proběhl již 20. ročník obnovených hromadných odchyťů a kroužkování ptáků v rákosině Dolního Bartošovického rybníka u Bartošovic do 150metrové hlavní linie nárazových sítí. První odchyty do minimálně stometrové odchyťové linie nárazových sítí dle metodiky ACROCEPHALUS byly uskutečněny v letech 1986–1990 (LITERÁK 1986 a LITERÁK 1989). Odchyťová lokalita u Bartošovic byla vybrána cíleně jako souběžná lokalita s Heřmanickým rybníkem u Ostravy, kde tato akce probíhala již od roku 1978 pod vedením Doc. RNDr. Drahomíra Kondělky, CSc. z tehdejší Pedagogické fakulty v Ostravě (např. LITERÁK 1980 a LITERÁK 1983). Ojedinelý pouze týdenní odchyt na mírně změněné linii provedl ostravský kroužkovatel RNDr. Alexander Skácel, CSc. spolu se studenty Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v období 12. 7. až 19. 7. 1998 (KOČVARA in litt.). Hlavní stručné výsledky obou akcí byly zpracovány do článků v časopise ACROCEPHALUS a hlavně se objevily i v odborných zahraničních časopisech (např. LITERÁK et. al. 1994 a LITERÁK et. al. 1996).

Metodika

V roce 2003 došlo k obnovení akce v trase původní 150 metrové linie nárazových sítí na Dolním Bartošovickém rybníku a dle počtu kroužkovatelů a jejich pomocníků pokračovala akce v dalších letech zhruba od poloviny července až do konce srpna či začátku září.

V prvních letech akce byly použity sítě s hrubší sítovinou, aby srovnání s odchty v 80. letech 20. století nebylo zkresleno. Do jemnějších sítí se chytají ptáci početněji. V jednotlivých letech se délka odchytů mírně lišila, v některých letech byly odchty i na několik dní přerušeny kvůli nepříznivému počasí nebo mimořádnými událostmi, které postihly kroužkovatele.

V období 2008–2010 byla kolmo ke stávající linii natažena další linie sítí zhruba o délce 100m. Tehdy se již používaly jemnější nárazové sítě. V letech 2003–2016 vedl akci *autor tohoto příspěvku*, od roku 2017 ji koordinují mladí kroužkovatelé *Kateřina Ševčíková* a *Vojtěch Brlík*.

Odchycení ptáci jsou určováni, měřeni, váženi a je zjišťována i jejich tučnost jako jeden z faktorů svědčících o kondici a připravenosti tažných druhů na dlouhou tahovou cestu do Afriky. U rákosníků je na křídle měřen tzv. Kippův index. Odchyty se prováděly od svítání do setmění, poslední kontrola sítí byla provedena hodinu po západu slunce. Na noc byly sítě stahovány. Při silnějším a trvalém dešti nebo při teplotách nad 30 stupňů přes den, kdy hrozí vyšší podíl uhynulých ptáků v sítích, byly odchty přerušeny a sítě byly staženy.

Sítě bývají nataženy nejen v hlavní odchyťové linii, ale i na jiných místech Dolního či Horního Bartošovického

rybníka. V případě nízkého stavu vody jsou pro mnohé kroužkovatele zajímavé odchty bahňáků na Horním Bartošovickém rybníku či dravců na poli nad mysliveckou chatou u Dolního Bartošovického rybníka. Na břehu Horního Bartošovického rybníka u násypníku krmiva byly v letech s normální hladinou vody často instalovány sítě na *ledňáčky říční*. Pravidelně jsou sítě natahovány také v porostech kolem tzv. myslivecké chaty, která patří Účelové honitbě Školního statku Vysoké školy veterinární v Brně nebo u sadu krajových odrůd ovocných dřevin.

Atraktivní ledňáček říční je často odchyťávaným ptákem na akci.

Kroužkovatelé z mnoha částí České republiky

Za dobu dvaceti let se na lokalitě vystřídalo mnoho kroužkovatelů z různých částí republiky, i jejich pomocníků. Měli jsme na pobytu i turecké pracovníky, navštívil nás také Čech – veterinární lékař žijící v Austrálii, který se akce v Bartošovicích účastnil koncem 80. let 20. století. Za uplynulé dvacetiletí se z mnohých původních účastníků akce – pomocníků kroužkovatelů stali i noví kroužkovatelé, spolupracovníci Kroužkovací stanice Národního muzea.

Akcí se dosud účastnila řada kroužkovatelů pocházejících z velké části České republiky, nejen ze všech moravských krajů, ale také z Vysočiny, východních Čech, středních Čech včetně Prahy nebo ze severních Čech. Byli mezi nimi i profesionální ornitologové z muzeí, vysokých škol či ústavů Akademie věd ČR. Jejich počet přesahuje výrazně čtyři desítky. Podstatně vyšší je ovšem počet jejich pomocníků, značnou část z nich tvořili studenti přírodovědných oborů vysokých škol.

Výsledky akce

Celkové počty v rákosině se vyskytujících ptáků každý rok kolísaly. Vyhodnocení počtů ke srovnání období mezi sebou je tak nutno provádět v souhrnu aspoň pěti let. Pro účely tohoto článku, kde není možno podat podrobnější odborné zhodnocení, jsem odchty v letech 2003–2021 (výsledky odchytů za rok

2022 nebyly v době finalizace článku ještě zpracovány) rozdělil na dvě období, a sice na roky 2003–2011 a 2012–2021.

Období 2003–2011

V tomto období neprobíhala akce v některých letech souvisle od poloviny července do konce srpna či začátku září pro nedostatek kroužkovatelů. V prvních pěti letech se k odchytům navíc používaly hrubší sítě za účelem věrohodnějšího srovnání s odchty na stejném místě v druhé polovině 80. let 20. století, kdy byly používány také hrubší sítě vyráběné v bývalé NDR. To byl jeden z důvodů nižšího počtu odchycených ptáků.

V tab. 1 jsou uvedeny obecné parametry výsledků akce v jednotlivých letech. Počet dnů s instalovanými sítěmi se pohyboval od 22 do 44 (průměr 34,2), počet druhů kolísal mezi 21 až 44 (průměr 33,7). Celkový počet kroužkovanců činil od 482 do 1 785 ex. (průměr na jeden rok činil 1 190,1 ex.). Denní průměr byl 34,8 ex.

Při pohledu na tab. 2 je patrné, že nejhojnějším druhem byl rákosník proužkovaný s více než čtvrtinovým podílem ze všech kroužkovaných ptáků. Druhým v pořadí byl rákosník obecný s téměř 19 % podílem, třetím nejhojnějším druhem pak byla na lokalitě nocující vlaštovka obecná s 12,7 %. Na čtvrtém místě v početnosti odchytů byl rákosník zpěvný s 10,8 % podílem; zatímco konipas luční a rákosník velký na 5. a 6. místě v pořadí měli podíl kolem 7 %. Od 4,2 % do 2,2 % zaujímaly druhy budníček menší, sýkora modřinka, pěnice černohlavá, moudivláček lužní, strnad rákosní a cvrčilka slavíková.

U zpětných odchytů jejich celkový podíl za uvedené první období tvořil 15,9 % z celkového počtu prvně odchycených a tedy i kroužkovaných ptáků. Mezi lety podíl zpětných odchytů kolísal od 6,2 do 20,1 %. Převážnou většinu přes 90 % tvořily první zpětné odchty, zbytek činily druhé a vícenásobné odchty našich kroužkovanců, velmi malý byl podíl cizích kroužkovanců z ČR a ze zahraničí.

Rákosník proužkovaný je nejhojnějším ptákem chytaným v hlavní odchyťové linii v rákosině.

Období 2012–2021

Druhá perioda se vyznačuje znatelně vyššími počty kroužkovaných ptáků. Počet odchytových dnů

v jednotlivých letech kolísal mezi 34 až 49 (průměr 44,6), počet druhů se pohyboval mezi 50 až 62 (průměr 50,3) – viz Tab. 1. Celkový počet nově kroužkovaných ptáků kolísal od 2 033 do 4 833 ex. (průměr 2 981,0). Denní průměr celkem za celé desetileté období dosáhl hodnoty 65,1 ex. Jde tedy o výrazně vyšší počty jedinců i druhů než v předchozím období, což není způsobeno jen použitím jemnějších sítí po celou periodu odchytů.

První tři nejhojněji chytané druhy byly stejné jako v předešlém období (Tab. 2). Tedy rákosník proužkovaný (26,2 %), rákosník obecný (16,7 %) a vlaštovka obecná (9,6 %). Oproti předchozímu období se na čtvrté místo dostal rákosník velký (8,3 %) před rákosníka zpěvného (7,7 %). Za nimi se vyhoupl budníček menší (6,2 %), který v předchozím období byl sedmý v pořadí. S větším odstupem následují další ptačí druhy až do 12. v pořadí, jejich podíl je od 3,0 % až do 1,2 % – sýkora modřinka, konipas luční, cvrčilka slavíková, strnad rákosní a moudivláček lužní.

Celkový podíl zpětných odchytů již okroužkovaných ptáků je jen 8,5 %, tedy skoro poloviční oproti období 2003–2011. V jednotlivých letech kolísal mezi 2,1 % až 20,1 %, přičemž v posledních pěti letech při velkých počtech kroužkovaných ptáků kolísal jen v rozmezí 2,1–3,0 %.

Celkové zhodnocení období 2003–2021

Při zhodnocení odchytů za uplynulých 19 let je vidět nesporný stoupající trend zvyšování početnosti od začátku akce až po současnost. Zvyšoval se podíl u nejhojnějšího druhu, *rákosníka proužkovaného*, oproti *rákosníku obecnému*.

V rákosinách se ovšem neobjevují jen druhy na tahu, ale i druhy na pohnízním výskytu, případně sem některé zaletují za potravou, především ke konci odchytů v srpnu za plody bezu černého (*pěnice černohlavá* a další druhy *pěnic*). Dle počasí v daném roce však dožívají bezinky v různém období a podle toho se mění výskyt ptačích druhů vázaných na tuto potravu.

Některé druhy využívají rákosinu, kde se provádějí odchty jako nocoviště – typicky jde o *vlaštovku obecnou*, *špačka obecného* a *konipasa lučního*. Početnost výskytu těchto druhů se mění každým rokem, zatímco v některých letech jsou jejich počty vysoké, v jiných jsou velmi nízké. U *konipasa lučního* závisí jeho výskyt na stavu vody na rybníku. Při vysokých stavech vody se tam tento druh prakticky nevyskytuje. Typický je u něj velmi malý počet zpětných odchytů. Kolísání početnosti v jednotlivých letech je možné u některých druhů vysvětlit např. průběhem počasí v daném roce a jeho vlivem na hnízdění – deštivé roky snižují hnízdní úspěšnost *moudivláčka lužního* i dalších ptačích druhů a tím i jejich početnost výskytu v rákosinách. Chladné počasí v květnu na začátku hnízdění zase snižuje potravní nabídku, a tím i nižší vývodky mláďat z hnízd u hmyzožravých ptáků.

Ještě dodávám, že většinu odchytávaných ptáků tvoří především mladí jedinci, letošní z hnízd vylétnutá mláďata.

Kromě uvedených druhů se chytaly na hlavní odchytové linii další méně hojné druhy. Ze zajímavých a vzhledově atraktivních uvádím druhy, jako je *slavík modráček*, *s. obecný* i *s. tmavý*, *krutihlav obecný*, *chřástal vodní*, *ch. kropenatý* a *ch. malý* a další druhy...

Pohled na odchytovou linii nárazových sítí s pochůzní lávkou na jejím začátku u hladiny Dolního Bartošovického rybníka, pohled směrem ke břehu, stav 22. 8. 2020.

Odchyty ptáků mimo hlavní odchytovou linii

Téměř každoročně probíhaly odchyty i na jiných místech odchytové lokality, počet odchycených ptáků kolísal v jednotlivých letech od 55 až do 345 ex. Celkem tak bylo odchyceno téměř 4 000 ptáků, z nichž většina byla nově okroužkována. Mezi nejhojněji chytané druhy patřili *pěnice černohlavá*, *sýkora koňadra*, *sýkora modřinka*, *ledňáček říční*, *strakapoud velký*, *kos černý*. V letech, kdy byl snížený stav vody na Horním Bartošovickém rybníku, byly prováděny i odchyty bahňáků (např. v letech 2003, 2007, 2012, 2016 a 2018), k nejhojněji chytaným druhům patřili *vodouš bahenní* a *pisík obecný*. U *bekasiny otavní* z Bartošovic máme zástřel z Itálie (kroužkovala A. Pikešová).

Na poli nad mysliveckou chatou probíhaly odchyty dravců a sov, v některých příznivých letech přesáhly počty odchycených *poštolek obecných* i desítku ex.

Ojedíněle odchycené druhy

Jednou z největších vzácností byl *sedmihlásek šedý* odchycený na akci v roce 2015 (M. Vymazal, K. Ševčíková), což bylo první pozorování tohoto druhu v České republice od roku 1989 schválené Faunistickou komisí ČSO (VAVŘÍK 2016). V roce 2019 byl koncem července na akci odchycen velmi vzácný *rákosník plavý* (D. Rymešová), tehdy se jednalo teprve o čtvrtý odchyt u nás (VAVŘÍK et al. 2020). Tento rákosník hnízdí ve střední Asii a na severním pobřeží Černého moře.

Zpětné odchyty zahraničních kroužkovanců

Zpětné odchyty či nálezy již kroužkovaných ptáků jsou zdrojem mnohdy cenných údajů. Dozvíme se, jak dlouho trval a jak daleký byl přesun těchto ptáků v různých oblastech. Zachytitelnost našich kroužkovanců v zahraničí souvisí také s aktivními kroužkovatelskými stanovišti na tahových cestách. Tahové cesty u druhů přednostně sledovaných, tedy rákosníků od nás

do Afriky, jsou na dvou základních tahových trasách. Jedna vede do západní Evropy přes Německo, Francii a Pyrenejský poloostrov a přes Gibraltar do severní Afriky, zatímco druhá vede přímo na jih přes Itálii, Sardinii a Korsiku přes Středozemní moře opět do Afriky. Existuje tedy určité tahové rozhraní, které je způsobeno zaledněním střední Evropy v době ledové (CEPÁK a kol., 2018).

Bohužel žádné zpětné hlášení našich ptáků z Afriky na stanovišti v Bartošovicích z obnovené akce dosud nemáme. Pokud se týká jižní cesty, tak pravidelné odchyty našich kroužkovanců jsou v Chorvatsku u pobřeží Jadranu na lokalitě Vransko jezero, případně v Itálii; několik záchytů máme i v Turecku (viz Tab. 3 a 4). Nejvzdálenější lokality, kde byly zachyceni ptáci kroužkovaní u nás v Bartošovicích, se nacházejí ve Španělsku. V některých případech byli odchyceni ptáci již na tahu, takže se za pár dní objevili na dalších kroužkovacích stanovištích v Evropě. Lze tak vypočítat rychlost jejich tahu, ta se pohybovala u některých ptáků připravených na tah, majících příslušnou tukovou zásobu od 120 km až do 240 km/den, což je obdivuhodná vzdálenost vzhledem k malé velikosti těchto ptáků. Ojedíněle se vyskytli i ptáci, kteří překonali vzdálenost kolem 400 km do Maďarska za jediný den!

Význam akce

Tato monitorovací akce má význam nejen ochranářský pro potřeby ochrany přírody, přispívající k rozšíření znalostí o avifauně přírodní rezervace Bartošovický luh, ale rozšiřuje také znalosti o biologii a tahovém chování chytaných ptačích druhů ve vztahu k prostředí a průběhu počasí. Doplnuje také naše informace o směrech tahů některých druhů do zimovišť.

Cílem je dlouhodobý monitoring změn početnosti ptáků na tahu a při pohnízdním výskytu ve sledovaném prostředí. Získáváme také poznatky o věku dožití jednotlivých druhů – třeba *pěnice černohlavá* kroužkovaná v roce 2012 byla v Bartošovicích odchycena ještě v roce 2020, a patřila mezi deset nejstarších ptáků tohoto druhu v databázi Kroužkovací stanice Národního muzea.

Nezanedbatelný je význam akce pro výchovu nových kroužkovatelů, kteří zde získávají praxi jako pomocníci svých zkušených kolegů ke své budoucí odborné činnosti.

Tato akce širokou účastí lidí z jiných oblastí našeho státu přispívá k propagaci přírodních krás regionu Poodří i na jiných místech našeho státu. V neposlední řadě zvyšuje povědomí obyvatel lokality i širšího Poodří o významu této CHKO z hlediska ochrany přírody.

Poděkování

Velký dík patří především všem kroužkovatelům spolupracujících na výzkumu, kteří jsou uvedeni v poznámkách pod Tab. 2. Rovněž všem jejich pomocníkům, jejichž počet výrazně převyšuje počet držitelů kroužkovací licence a nebyli moci být jmenováni.

V prvním období v letech 2003–2011 byla materiálně akce zajišťována v jednotlivých letech hlavně na začátku

Bukáček malý (samice) je tajemným obyvatelem rákosin – v posledních letech se jeho odchyty zvýšily.

z prostředků Muzea regionu Valašsko, později z příspěvků autora článku darovaných prostřednictvím nevládních organizací. Účinně nám pomáhala dary také firma Glass Service, a. s. Jednalo se hlavně o nákupy sítí a drobné výdaje na materiál potřebný k provozu akce.

V dalším období po roce 2015 se zapojila finančně i Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a také Slezská společnost ornitologická, pobočka ČSO v Ostravě na budování stabilní pochůzní lávky a nákup nových sítí. Akci finančně podpořila i firma Českomoravský beton.

Po celé dvacetiletí jsme využívali loveckou chatu Účelové honitby Školního statku Veterinární a farmaceutické univerzity v Brně, která sloužila jako kroužkovací stanoviště i nocležna části účastníků akce. Prostranství před chatou využívané pro stanování dalších účastníků bylo poskytováno Lesy České republiky, s. p. – Lesní správa Frýdek-Místek. Za technickou a materiální pomoc po celé období děkujeme Kroužkovací stanici Národního muzea v Praze.

Tabulka 1: Celkový přehled odchytů v obdobích 2003–2011 a 2012–2021 v rákosině Dolního Bartošovického rybníka

Období 2003–2011					Období 2012–2021				
	Rozmezí min. - max.	Celkem období				Rozmezí min. - max.	Celkem období		
Odchytové dny	22 – 44	308			Odchytové dny	34 – 49	446		
Ptáků celkem/rok	482 – 1 785	10 718	Retrapy	1 707	Ptáků celkem	2 033 – 4 833	29 809	Retrapy	2 533
Ptáků/den	10,6 – 45,8	34,8	%	15,9	Ptáků/den	48,2 – 102,8	65,1	%	8,5
Počet druhů	21 – 44	Průměr druhů/rok			Počet druhů	45 – 62	Průměr druhů/rok		
		33,7					50,3		

Vysvětlivky: retrap (z angličtiny) – zpětný odchyt již okroužkovaného ptáka

Tabulka č. 2: Přehled pohnízdního výskytu drobných ptáků v rákosině Dolního Bartošovického rybníka (červenec – srpen), srovnání období 2003–2011 a 2012–2021

Poř. č.	Období	2003–2011				2012–2021				
		CELKEM ex.	Procenta	Retrapy ex.	Procenta	Poř. č.	DRUH	CELKEM ex.	Procenta	Retrapy ex.
1	<i>Rákosník proužkovaný</i>	2745	27,0	362	13,2	1	<i>Rákosník proužkovaný</i>	7811	26,2	442
2	<i>Rákosník obecný</i>	2009	18,7	923	45,9	2	<i>Rákosník obecný</i>	4979	16,7	816
3	<i>Vlaštovka obecná</i>	1356	12,7	4	0,3	3	<i>Vlaštovka obecná</i>	2868	9,6	17

- Literatura**
BRLÍK, V., ŠEVČÍKOVÁ, K. (2017): Kroužkovací akce Acrocephalus v CHKO Poodří v roce 2016. *Acrocephalus* (Ostrava), 32: 21–25.
BRLÍK, V., ŠEVČÍKOVÁ, K. (2018): Kroužkovací akce Acrocephalus v CHKO Poodří v letech 2017 a 2018. *Acrocephalus* (Ostrava), 33: 21–26.
BRLÍK, V., ŠEVČÍKOVÁ, K. (2019): Kroužkovací akce Acrocephalus v CHKO Poodří v roce 2019. *Acrocephalus* (Ostrava), 34: 11–15.
BRLÍK, V., ŠEVČÍKOVÁ, K. (2020): Kroužkovací akce Acrocephalus v CHKO Poodří v roce 2020. *Acrocephalus* (Ostrava), 35: 14–17.
BRLÍK, V., ŠEVČÍKOVÁ, K. (2021): Kroužkovací akce Acrocephalus v CHKO Poodří v roce 2021. *Acrocephalus* (Ostrava), 36: 15–18.
CEPÁK, J., KLVAŇA, P., ŠKOPEK, J., SCHROPFER, L., JELÍNEK, M., HOŘÁK, D., FORMÁNEK, J. & ZÁRYBNICKÝ, J. (eds) (2008): *Atlas migrace ptáků České a Slovenské republiky*. Aventinum Praha, 611 pp.
LITERÁK, I. (1980): ACROCEPHALUS – odchytová akce v rákosinách. *Acrocephalus*, roč. I: 2–3.
LITERÁK, I. (1983): Zpráva o průběhu odchytu drobných ptáků v rákosinách Heřmanického rybníka u Ostravy v roce 1983 (akce Acrocephalus). *Acrocephalus*, roč. V: 16–17.
LITERÁK, I. (1988): Kroužkovací akce Acrocephalus na Bartošovických rybnících v letech 1986 a 1987. *Acrocephalus*, roč. IX, č. 10: 38–39.
LITERÁK, I. (1989): Kroužkovací akce Acrocephalus na Bartošovických rybnících v roce 1988. *Acrocephalus*, roč. X, č. 11: 39–40.
LITERÁK, I., HONZA M. & K. PAVELKA (1996): Postbreeding Migration of the Reed Warbler Acrocephalus scirpaceus in the Northeastern Part of the Czech republic. *Die Vogelwarte*, 38, 1995: 100–105.
LITERÁK, I., HONZA M. & Kondělka, D. (1994): Postbreeding migration of the Sedge Warbler Acrocephalus schoenobaenus in the Czech Republic. *Ornis Fennica*, 71: 151–155.
LITERÁK, I.; STOLARCZYK, J. (1990): Kroužkovací akce Acrocephalus 1989 na severní Moravě. *Acrocephalus* (Ostrava) 11, č. 12: 39–40.
PAVELKA K. (2010): Ptačí tahy v Poodří. Díl druhý – Podzim. *POODŘÍ*, 4: 64–73.
PAVELKA, K., BRLÍK, V., ŠEVČÍKOVÁ, K., PRAUS, L., TĚŠICKÝ, M., PIKEŠOVÁ, A., VANÍK, J. CHMEL, K., KOLEČEK, J., VYMAZAL, M., VOJTĚCHOVSKÁ, E., BARTONÍČEK, J. (2014): Odchytová akce Acrocephalus Poodří v roce 2014. *Acrocephalus* (Ostrava), 29: 22–27.
VAVŘÍK, M. (2016): Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2015. *Sylvia*, 52: 67–86.
VAVŘÍK, M., ŠÍREK, J. & FK ČSO (2020): Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2019. *Sylvia*, 56: 93–114.

RNDr. Karel Pavelka

Kontakt: karel.pavelka@centrum.cz

Tabulka č. 2: Přehled pohnízdního výskytu drobných ptáků v rákosině Dolního Bartošovického rybníka (červenec – srpen), srovnání období 2003–2011 a 2012–2021

Poř. č.	Období	2003–2011				2012–2021					
	DRUH	Celkem ex.	Procenta	Retrapy ex.	Procenta	Poř. č.	DRUH	Celkem ex.	Procenta	Retrapy ex.	Procenta
4	<i>Rákosník zpěvný</i>	1159	10,8	159	13,7	4	<i>Rákosník velký</i>	2454	8,3	163	6,6
5	<i>Konipas luční</i>	767	7,2	6	0,8	5	<i>Rákosník zpěvný</i>	2302	7,7	182	7,9
6	<i>Rákosník velký</i>	755	7,0	170	22,5	6	<i>Budníček menší</i>	1839	6,2	127	6,9
7	<i>Budníček menší</i>	455	4,2	50	11	7	<i>Sýkora modřinka</i>	896	3,0	287	32,0
8	<i>Sýkora modřinka</i>	394	3,7	115	29,2	8	<i>Pěnice černohlavá</i>	833	2,8	44	5,2
9	<i>Pěnice černohlavá</i>	371	3,5	43	11,6	9	<i>Konipas luční</i>	742	2,5	1	0,1
10	<i>Moudivláček lužní</i>	262	2,4	50	19,1	10	<i>Cvrčilka slavíková</i>	577	2	51	8,6
11	<i>Strnad rákosní</i>	239	2,2	61	25,5	11	<i>Strnad rákosní</i>	531	1,8	112	21,1
12	<i>Cvrčilka slavíková</i>	231	2,2	55	23,6	12	<i>Moudivláček lužní</i>	522	1,8	21	4,0
Průměr druhů/rok		33,7					Průměr druhů/rok	55,9			
Celkem ptáků		10 718					Celkem ptáků	29 809			
										2 533	8,5

Poznámky:

1) Je uvedeno pouze 12 nejhojnějších druhů ve sloupcích Celkem ex., jde o ptáky kroužkované.

2) Na odchycích v letech 2003–2011 se podíleli kroužkovatelé K. Pavelka, M. Krestová (oba 9x), J. Koleček (8x), D. Rymešová (5x), J. Bartoniček, J. Košťál (oba 4x), M. Vymazal, M. Jakubec (oba 3x), D. Křenek, P. Adamík, E. Vojtěchovská, O. Sychra, J. Stolarczyk (všichni 1x).

3) V období 2012–2021 se akce účastnili kroužkovatelé M. Vymazal (10x), K. Pavelka, D. Rymešová (oba 9x), K. Ševčíková, V. Brlík, Z. Tyllér (oba 8x), J. Vaník (6x), A. Pikešová - Vaníková, L. Praus, L. Harmáčková (všichni 5x), K. Horák (4x), M. Kovář, J. Koleček, K. Sosnovcová, J. Vrána (všichni 3x), M. Krestová, O. Sychra, T. Najer, J. Vidlař, E. Vojtěchovská, K. Chmel, O. Belfín, O. Boháč, O. Figura, M. Těšický, L. Křížová (všichni 2x), K. Čihák, J. Bartoniček, T. Putalová, M. Fiala, V. Tomášek, M. Brožová (všichni 1x).

Tabulka č. 3: Ptáci kroužkovaní v Bartošovicích v letech 2012–2019 a odchycení v zahraničí – výběr hlášení (data zpracovala a poskytla Kroužkovací stanice Národního muzea)

Poř. č.	DRUH	Datum kroužkování	Kroužkovatel	Datum nálezu, odchytu	Místo nálezu, odchytu	Způsob nálezu, odchytu	Vzdálenost nálezu, odchytu (km)	Směr tahu, pohybu ptáka	Počet dní
1.	<i>Rákosník zpěvný</i>	30. 8. 2011	A. Pikešová	27. 5. 2013	Salihli, TURECKO	pták byl nalezen mrtv	1478	JV	636
3.	<i>Rákosník proužkovaný</i>	20. 8. 2012	K. Pavelka	7. 9. 2012	Log, SLOVINSKO	chycen a puštěn kroužkovatelem	491	J	18
4.	<i>Cvrčilka slavíková</i>	28. 7. 2013	J. Koleček	18. 8. 2013	Parnumaa, ESTONSKO	chycen a puštěn kroužkovatelem	1027	SV	15
5.	<i>Moudivláček lužní</i>	30. 7. 2013	J. Koleček	9. 3. 2014	Martigues, FRANCIE	chycen a puštěn kroužkovatelem	1216	JZ	222
6.	<i>Labuť velká</i>	8. 1. 2014	J. Koleček	9. 1. 2014	Wien, RAKOUSKO	kroužek byl odečten v terénu	199	J	201
7.	<i>Ledňáček říční</i>	6. 8. 2015	V. Brlík	6. 8. 2015	Vransko jezero, CHORVATSKO	chycen a puštěn kroužkovatelem	670	J	17
8.	<i>Rákosník obecný</i>	14. 8. 2016	V. Brlík	14. 8. 2016	Creuse, FRANCIE	chycen a puštěn kroužkovatelem	1231	JZ	12
9.	<i>Rákosník obecný</i>	23. 7. 2017	V. Brlík	11. 8. 2017	El Coronil, ŠPANĚLSKO	chycen a puštěn kroužkovatelem	2362	JZ	19
10.	<i>Rákosník velký</i>	2. 7. 2018	L. Praus	16. 4. 2020	Fondo Alberi, ITÁLIE	chycen a puštěn kroužkovatelem	747	J	988
11.	<i>Pěnice černohlavá</i>	30. 7. 2018	L. Praus	11. 9. 2018	El Coronil, ŠPANĚLSKO	chycen a puštěn kroužkovatelem	2362	JZ	45
12.	<i>Rákosník obecný</i>	19. 8. 2018	D. Rymešová	31. 8. 2018	Saint Froult, FRANCIE	chycen a puštěn kroužkovatelem	1483	JZ	12
13.	<i>Rákosník proužkovaný</i>	7. 8. 2019	K. Horák	4. 9. 2019	Hutovo Blato, BOSNA A HERCEGOVINA	chycen a puštěn kroužkovatelem	736	JV	28
14.	<i>Rákosník velký</i>	12. 8. 2019	J. Vaník	15. 8. 2020	Wierzбно, POLSKO	chycen a puštěn kroužkovatelem	451	S	368

Tabulka č. 4: Ptáci kroužkovaní jinými kroužkovacími centrály a odchycení v Bartošovicích v letech 2013–2020 (jen vybraná hlášení)

Poř. č.	DRUH	Datum kroužkování	Místo kroužkování	Kroužkovací centrála	Datum nálezu, odchytu	Kroužkovatel, nálezce	Vzdálenost nálezu, odchytu	Směr tahu, pohybu ptáka	Počet dní
1	<i>Cvrčilka slavíková</i>	3. 8. 2013	Parnumaa, ESTONSKO	Matsalu	18. 8. 2013	M. Vymazal	1027	SV	15
2	<i>Rákosník proužkovaný</i>	28. 5. 2015	Fondo Alberi, ITÁLIE	Bologna	19. 8. 2015	K. Ševčíková	746	S	83
3	<i>Rákosník proužkovaný</i>	19. 5. 2015	Menorca, ŠPANĚLSKO	ICONA Madrid	11. 8. 2016	T. Najer	1537	JZ	448
4	<i>Rákosník proužkovaný</i>	15. 7. 2019	Pape Lake, LOTYŠSKO	Riga	8. 8. 2019	K. Sosnovcová	749	J	24
5	<i>Rákosník proužkovaný</i>	25. 7. 2019	Odensbacken, ŠVÉDSKO	Stockholm	11. 8. 2019	K. Ševčíková	1069	J	17
6	<i>Rákosník proužkovaný</i>	11. 8. 2020	Zółwiniiec, POLSKO	Gdaňsk	13. 8. 2020	O. Boháč	496	J	2

Zkratky: J – jih, Z – západ, JZ – jihozápad, SV – severovýchod atd.

Poznámka: tučně zvýrazněné nálezy jsou významné z hlediska vzdálenosti, kde byl pták kontrolován nebo z hlediska rychlosti jeho tahu. Data zpracovala Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze

Bernartské koláče

Ilona Stavínohová

Snad každá obec má své zvyky a obyčeje, které se předávají z generace na generaci. Některé možná časem zaniknou, ale jiné zůstávají, a to je dobře. Takto se nikdy nepřetrhne pouto k rodné obci a ta je pak schopna čelit jakýmkoliv protivenstvím.

Nejinak je to i v obci Bernartice nad Odrou. Jedná se o starousedlickou obec, která si vždy uchovala český charakter, což dlouhodobě formovalo dobrý vztah obyvatel k jejímu životu a rozvoji.

Důkazem toho je skutečnost, že počet obyvatel po celou dobu její existence rostl. Lidé vždy dbali o svá obydlí, hospodářství, pole a lesy a žili bohatým společenským životem. Naši předci své zkušenosti předávali svým potomkům, a tak se nikdy nepřerušila nit, spojující generace.

Dochované zvyky a obyčeje držely pospolu život jednotlivých rodin i celé obce. Je jich mnoho, každé roční období přinášelo jiné, týkaly se církevních svátků, sklizně úrody, různých výročí a oslav a také jídla, vaření a pečení.

Bernartské koláče „lopaťáky“. Všechny foto archiv obce.

Jedinečnou dochovanou tradicí je i pečení bernartských koláčů. Jsou originální svou přípravou i chutí. Jedná se velké kulaté koláče a musím upozornit, že se jim u nás nikdy neříkalo frgály.

O pečení bernartských koláčů ...

... psala ve své seminární práci v roce 1983 tehdy studentka gymnázia **Jarmila Rozholdová**, nyní **Dubská**, dřívější archivářka, historička a rodačka z Bernartic nad Odrou (upraveno).

Počátky pečení koláčů souvisí s pečením chleba. Před vložením chleba do vyhřáté pece se upeklo několik velkých koláčů zvaných „lopaťáky“, potom se teprve pekl chleba. Používání surovin a postup práce je v Bernarticích nad Odrou doložen od poloviny devatenáctého století a dodnes zůstává nezměněn.

Koláče pekli většinou sedláci. Předpokladem bylo větší hmotné zabezpečení. Chalupníci si tyto koláče nemohli tak často dovolit. Hospodyně si navzájem vycházely vstříc a posílaly koláče sousedům, kteří jim to při vlastním pečení opláceli.

Pekly se i méně nákladné koláče pro vlastní spotřebu. Byly pomazané povařenými a ochucenými sušenými trnkami a hruškami nebo plněné tvarohem. Náplně se dělaly také ze švestek a třešní. Méně se mastily a cukrovaly. Pekly se také osuchy a pagáče. Osuchy jsou suché koláče z pšeničné mouky bez omastku, posypané posypkou a skořicí. Pagáče jsou koláče z obyčejného těsta, do kterého se zamíchávalo sekané zelí. Pekly se na plechu. Mastily se máslem a jejich povrch se sypal cukrem a skořicí.

Velké kulaté bernartské koláče se pekly hlavně na svatby. Ty se konaly většinou v úterý, ale už o týden dříve, v neděli, chodili družbové zvát na svatbu. To z toho důvodu, aby pozvaní hosté mohli včas poslat „náběl“, to znamená suroviny na pečení: máslo, vejce a tvaroh. Samotné pečení probíhalo v sobotu a v neděli před svatbou a koláče se posílaly po celé vesnici, blízkým sousedům po třech velkých koláčích, ostatním jeden a půl až dva koláče. Někdy se jich peklo až šest set kusů. Koláče se rovnaly do kulatých koláčových košů v pořadí: vespod tvarohový, uprostřed makový a nahoře hruškový. Toto pořadí se muselo zachovávat, jinak se koláče na sebe přilepily a nešly od sebe oddělit.

Další příležitostí pro pečení byly různé slavnosti spolků, kterým se říkalo „výlety“. Konaly se venku za velké účasti občanů. Asi týden před výletem se chodilo ke členům spolků vybírat náběl. K pečení se sešlo kolem dvaceti žen. Peklo se vždy u některého sedláka. Měli pece větší, než chalupníci. Vešlo se do nich více koláčů a tím se pečení velmi urychlilo. Do velkých pecí se sázelo najednou až dvanáct koláčů. V chalupách byly pece na čtyři až šest koláčů. Pekařky byly dokonale sešlapané, každá měla svůj úkol, aby si nepřekážely a práce běžela bez problémů.

Po 2. světové válce se chlebové pece pomalu rušily. Zůstaly jen v několika málo domech. Vystala otázka, zda se budou koláče i nadále péci a kde. Vždy se však našli ochotní lidé, kteří propůjčili svůj dům k pečení. Uvádím schválně dům, protože pečení probíhalo nejen v kuchyni a na chodbách, ale mnohokrát se musely vystěhovat i světnice, aby bylo dostatek místa, jak pro práci samotnou, tak pro uskladnění koláčů.

Koláče nesměly chybět ani na oslavách 600 let od založení obce Bernartice nad Odrou v roce 1974. Tenkrát se jich napeklo šest set kusů.

Dodnes se koláče pečou na obecní slavnosti a svatby.

Postup při pečení velkých kulatých koláčů na svatby a slavnostní příležitosti ...

... zaznamenal v roce 1986 bývalý kronikář Bernartic nad Odrou pan **Leopold Biskup** podle vyprávění paní **Milady Pohankové** č. 89 narozené v roce 1931.

Nejdříve se musí řádně vydrhnout všechny lopaty, police a necky, protože koláče jsou velmi citlivé na přejímání cizích pachů. Velmi důležitá je příprava surovin, zvláště směsí, jimiž se koláče plní. S tou prací se začíná dva dny před vlastním pečením.

Náplň do koláčů bývá z tvarohu, máku či sušených hrušek. Nejprve je třeba udělat „tvarůžky“. Dělají se z vytuženého mléka (tvarohu) do něhož se přidávají žloutky a šafrán. Ze směsi se vyhnětou bochánky a na speciální desku s rýhami se dají sušit do trouby. Suší se až šest hodin. Dobře prosušené se postrouhají. Používají se na posypání tvarohových a hruškových koláčů.

Co dodává koláčům jejich osobitou chuť, je škvárené sádlo, kterého musí být dostatečné množství.

Náročný na přípravu je i tvaroh. Musí se zbavit syrovátky, vytužit. Dá se do plátěného pytlíku, položí na dřevěný rošt a zatíží.

Další náplní bývají sušené hrušky. Ty se uvaří, potom se z nich oberou stopky a okvěti a na masovém mlýnku pomelou.

Za nádivku dobře slouží i mák. Pomele se na mlýnku a rozmíchá s cukrem. Nejlepší je mák klepaný z makovic ročně. Mák sklizený a mlácený strojem žlukne a bývá hořký.

Na rozdíl od hruškových a tvarohových koláčů, které se sypou „tvarůžkami“, se makové koláče sypou perníkem. Používá se kupovaný perník, který se postrouhá na struhadle.

Musí se ještě namlít badyán, přebírat rozinky a nakrájet oloupané mandle. Když je toto všechno hotovo, může se začít s přípravou těsta. Používá se hladká i polohrubá mouka a z jednoho kilogramu se upeče osm až devět koláčů.

Samotné pečení začíná velmi brzy ráno. Prohřátá mouka se přeseje sítím do dřevěných necek. Z mléka, droždí, mouky a cukru se připraví kvásek, který se nechá kynout. Zatím se rozmíchají žloutky s cukrem a přidají se s kváskem do mouky, do které se přidá tuk, mléko a hlavně se nesmí zapomenout na sůl. Nyní se velkou vařechou zadělá těsto, až je hladké. Mezi zaděláváním se těsto nechá dvakrát odpočinout.

Na velké koláče nebývá těsto tak jemné, jako na malé koláčky.

Necky se přikryjí ubrusem a na teplém místě se nechá těsto kynout. Mezi tím se dokončí nádivky. Do dobře vytuženého tvarohu se přidá cukr, žloutky, trocha vanilky, citronová kůra, přileje se vyškvárené máslo a rum. Je-li hmota příliš řídká, přidá se krupice. Nakonec se přisypou rozinky a vše se dobře promíchá.

Do pomletých hrušek se dá cukr, „cmůr“ (sedlina z rozškvařeného másla), badyán, pro zlepšení chuti i trochu rumu, špetka soli a může se přidat smetana nebo i mléko. Lidově řečeno „hrušky se spravily“.

Takto připravená nádivka musí být dostatečně vláčná, aby se jí mohly koláče dobře mazat.

Na makovou nádivku se připraví zasmažka z rozpuštěného másla a mouky. Směs se zaleje mlékem a nechá se na chvíli povařit, potom se přidá pomletý mák, vše se ještě chvíli vaří. Do vychladlého máku se přidají rozinky, skořice, citronová kůra, škvárené máslo, případně se mák i dosladí. Vše se dobře promíchá a nádivka je hotová.

Z vykynutého těsta se dělají bochánky. Každý má přesnou váhu. Bochánky se nechají ještě chvíli vykynout. Z tvarohu se udělají koule. Bochánky, které jsou určené pro tvarohové koláče, se trochu rozválejí, tvaroh se do nich zabalí a pak se na lípových lopatách zvláštním dřevěným válekem vyválí placka.

Okraje se „cvikují“, pomocí lžice se dělají na koláčích zvýšené okraje. Tvarohové koláče se dávají na pomaštěný papír, pokapou se rozehřátým tukem a sypou „tvarůžkami“. Na hruškové a makové koláče se rozválí jen těsto. Okraje se opět cvikují a plocha koláčů se pomocí

lžice maže hruškami nebo mákem. Hruškové se sypou tvarůžkami a makové se pokládají sekanými mandlemi, sypou se perníkem a masť tukem. Tak jsou koláče připraveny na sázení do pece.

Taková pec se u nás nazývá „pekárka“ a je zpravidla umístěná v komoře, v síni nebo v kuchyni.

Před pekárkou musí být dostatečný prostor pro manipulaci s lopatami a pohrabáčem. Stěny pece jsou z cihel, které jsou k sobě lepené mazaninou ze slínu. Klenba pece mívá vejcovitý tvar.

V přední i zadní stěně jsou „sopuchy“, které vedou do komína. Před ústím pece, „peklem“, sedává žena, zvaná „pekelná bába“, která do pece sází koláče. To je velmi náročné a opravdu se to musí umět. Ženy, které tuto práci prováděly, byly velmi zručné.

Pec se vytápí dřevem již den před pečením. Při opětovném vytopení na druhý den se popel pohrabáčem rozhrne k bočním stěnám a „pometlem“ (koště s dlouhou holí z čerstvého chvoji) se odstraní zbývající nečistota.

Během pečení se na žhavý popel přidává trochu roští (přípalů). Správně vytopená pec je tehdy, kdy má rozpálená klenba bílou barvu.

Na jednu dávku se v peci upeče asi sto koláčů. Potom se popel rozhrábne, přiloží dřevo a pec se znovu roztopí, aby byla připravena k dalšímu pečení.

První se pečou koláče tvarohové. Do pece se sází pomocí dřevěné lopaty s dlouhou rukojetí i s papírem, aby se nepotrhaly. Koláče hruškové i makové se v peci pokládají přímo na dlažbu bez papíru. Z pece se vytahují plechovou kulatou lopatou a sesouvají na lopaty dřevěné. Po vytažení z pece se koláče musí „podmýt“, to je pomocí lopat převrátit tak, aby se mohly od popelu

Hnětka.

Hrotnička.

zespodu umýt utěrkou, namočenou ve vodě. Aby byly okraje (kůrky) koláčů měkké, potírají se mlékem. Koláče se rovnají na police, bohatě potírají rozškvařeným máslem a cukrují.

Před svatbou se připravuje zvláštní koláč pro ženicha. Bývá plněný všemi nádivkami od sebe oddělenými a nakonec se zdobí myrtou. Bývalo zvykem, že těsto na svatební koláče zadělával ženich.

Dříve se pékala pro ženicha „hnětka“, koláč přeložený tak, že vytvořil tvar čtverce.

Kdysi patřily mezi svatební koláče i „zelňáky“. Byly to koláče plněné zelím. Nádivka se připravovala tímto způsobem: zelí se v dřevěných hrotničkách železným sekáčem posekalo na jemné kousky, vytlačila se z něj voda a dalo se na pekáč do trouby podusit. Připravila se zasmažka z másla a mouky a udušené zelí se na ní ještě chvíli dusilo. Tato směs se ochutila pepřem, solí, skořicí a cukrem. Dělaly se na způsob tvarohových koláčů, ale sypaly perníkem.

Bernartské koláče mají své určité zvláštnosti. Vrstva těsta nebývá vyšší než tři milimetry. Také používání tvarůžek místo posypky je neobvyklé, v okolí se nepoužívá.

V současné době pekárky ze selských usedlostí vymizely. Poslední je zachovaná na č. 54. Lidé si domy modernizovali a přestavěli a pro pekárky již nebylo místo. Navíc způsob pečení v peci je v dnešní rychlé době velmi složitý. To ovšem neznamená, že se koláče nepečou. Postup pečení a použití surovin zůstává zachován, jen místo v pekárkách se pečou v elektrických troubách.

Ve snaze zachovat tuto tradici, byla v roce 2004 vybudována obecní pekárka s potřebným vybavením, lopatami a stojany na koláče i se zděnou pecí. V dnešní době však zřejmě není jednoduché postavit pec z cihel tak dobře, aby vydržela. Tak se stalo, že se po nějakém čase pec zřítíla a už nebyla obnovena. Pečení však nestalo. Postarala se o to skupina zkušených žen pekařek, které pekly dále, ale v elektrických troubách. Žádný Den obce se neobešel bez jejich bernartských koláčů, na které se vždy stála velká fronta, také se dále peklo na svatby a rodinné oslavy.

Pekařky však stárnou, zdraví už tolik neslouží a pečení je velmi namáhavé. A tak není divu, že v poslední době zůstává obecní pekárka nevyužitá. Naštěstí umění pečení koláčů je zachováno, mnohé bernartské ženy je pečou doma a snad to naučí i mladé.

Stará původní pekárka na č. 54.

Koláč se peče v pekárce přímo na cihlách, kolem něj se topí dřevem.

Upečený koláč se vytahuje z pece a překládá na dřevěnou lopatu, v „pekle“ paní Milada Pohanková.

Pečení koláčů v roce 2006 v pekárce na č. 54 – starší generace pekařek. Zleva: paní Anna Květoňová, Irena Klosová č. 15 a Milada Pohanková č. 89.

Upečené a naporcované koláče.

Pečení koláčů na Den obce v roce 2007 mladší generace pekařek. Zleva: Marie Boková č. 86, Ludmila Šimíčková č. 205, Jana Šimíčková č. 195, Anna Rendová č. 176 a Dana Váňová č. 136.

Balení tvarohových bochánků do těsta.

Rozvalování těsta.

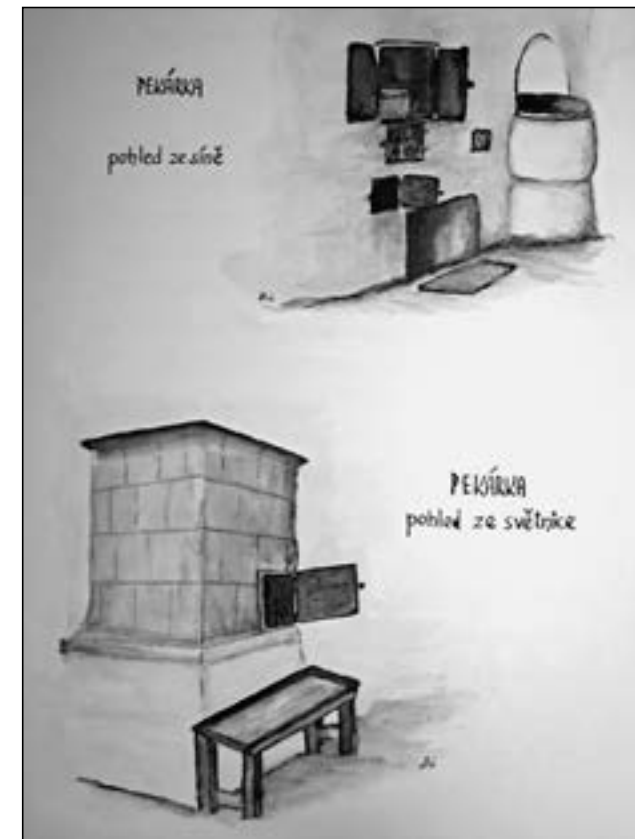
Sypání tvarůžků.

Natírání nádivky, mák a hrušky.

Cvikování okrajů koláčů.

Původní pekárna v Bernarticích nad Odrou na kresbě Leopolda Biskupa. Kronika obce.

Údaje čerpány z kroniky obce Bernartice nad Odrou a seminární práce Jarmily Rozholdové.
Foto archiv obce Bernartice nad Odrou.

Ilona Stavínohová
Kronikářka obce Bernartice nad Odrou
Kontakt: Ilona.Stavinohova@seznam.cz

Koláče jsou připraveny k prodeji, Marie Boková č. 86.

O autorech textů o Staré Vodě (do roku 1950)

Jana Krejčová

Ve sledovaném období byla vydána řada prací o poutním místě Stará Voda, jejich autory jsou profesionální, ale i amatérští historici. Každý z nich se svým způsobem snažil, byť i kratším textem, literaturu o Staré Vodě obohatit.

Mnozí z více jak dvaceti níže uvedených autorů pocházeli z řad kněží (P. Abraham Stanisław Bzowski OP, P. Gregor Wolny, OSB, ThDr. Karel Eichler, P. Jan Michal, P. Adolf Hoppe, Msgre ThDr. Josef Vyvlečka a P. Gregor Peter OMI). Většinou své texty publikovali knižně především v rámci většího záběru, jen dva, tj. P. Julius František Šimonik SchP a P. Emil Pillich, je vydali samostatně formou brožury. P. Josef Florian Vybíral SchP přispěl k literatuře související se Starou Vodou svým eposem.

Někteří z uvedených pisatelů žili na vzdálených místech, další docela blízko Staré Vody (Moravský Beroun), dva z nich byli starovodskými kněžími (P. J. F. Vybíral SchP a P. Gregor Peter OMI), jiný si tam odbyval noviciát a poté zastával místo kooperátora (P. J. Fr. Šimoník SchP) a další v době, kdy ve Staré Vodě nebyla natrvalo usídlena duchovní správa (od roku 1922), vykonával nad poutním místem dohled jako excurrando provisor (P. E. Pillich).

Jiní toto staroslavné místo znali z osobní návštěvy. Naopak rodákem ze Staré Vody byl Adolf Losert, uvedený v závěru této stati. Ostatní byli vlastivědní nadšenci, kronikáři, dopisovatelé do novin a podobně, z nichž většina aktivně vykonávala své hlavní povolání. Přesto některá jejich kulturně-historická pojednání, otištěná především v novinách, byla obsáhlejší, než články ve vlastivědných publikacích. Díky všem uvedeným se zájem o staroslavné svatoanenské poutní místo odráží nejen v počtech procesí a poutníků, ale i v literatuře.¹⁾

Medailonky nečekaně obsáhlého výčtu autorů, věnujících se ve svých dílech Staré Vodě, jsou řazeny chronologicky podle vydání jejich textů.

(17. století) Jako vůbec první uvedl ve svém díle pověst o vzniku Královské studánky ve Staré Vodě **P. Abraham Stanisław Bzowski OP** (Bzovius). Odkazoval v ní na krakovského biskupa a mučedníka sv. Stanislava ze Štěpanova (Stanisław z Szczepanowa) a jeho vraha krále Boleslava II. Ukrutného (Bolesław II. Szczodry), který 11. dubna 1079 vlastní rukou ukončil biskupův život.²⁾ Král se na útěku před vlastním svědomím uchýlil do benediktinského kláštera v osadě Ossiach v Korutanech, dle Bzowského se ale cestou zastavil ve Staré Vodě. Tento „němý kající“ až na smrtelné posteli odhalil tamnímu opatovi své tajemství. Legendu potvrzuje mramorová deska na severní stěně kostela s nápisem sdělujícím, že tam byl pochován polský král Boleslav II. Náhrobní deska

Kněz A. S. Bzowski OP, převzato z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bzovius>

Náhrobní deska polského krále Boleslava II. Ukrutného, převzato z: <https://histmag.org/Grob-polskiego-krola-w-Ossiach-legenda-czy-fakt-histeryczny-1086>

byla restaurována a 14. června 2003 za přítomnosti vládních a církevních osob odhalena a benedikována.³⁾

Polský dominikánský řeholník a zkušený historik P. A. S. Bzowski OP byl současníkem olomouckého biskupa Stanislava II. Pavlovského z Pavlovic (Stanisław Pawłowski z Pawłowic, na stolci 1579–1598), rodáka z Pawłowic na Horním Slezsku (Polsko), pokřtěného jménem biskupa a mučedníka sv. Stanislava ze Štěpanova. Biskup S. Pavlovský nařídil opravu či přestavbu kaple sv. Anny ve Staré Vodě, kam s poutníky přicházel. V den před hlavní starovodskou poutí 25. července světil kostel Nejsvětější Trojice ve filiálních Vojnovicích, jehož stavbu fundoval.⁴⁾

P. A. S. Bzowski se narodil v roce 1567 v Proszowicích, ležících necelých 25 km od Krakova (Kraków, Polsko).⁵⁾ I on byl pokřtěn jménem Stanislav, Abraham bude patrně jeho řeholní jméno. V Krakově studoval a vstoupil do řádu dominikánů. Ve studiu filozofie pokračoval v Miláně (Milano, Itálie), teologii studoval v Boloni (Bologna, Itálie). Po návratu do rodné země se stal převorem dominikánů v Krakově a zasloužil se o rozšíření řádu. Na výzvu papeže Pavla V. (na stolci 1605–1621) odešel do Říma, kde bylo jeho úkolem dokončit práci na *Annales ecclesiastici* (Církevní letopisy), započaté ct. Caesarem kardinálem Baroniem CO.⁶⁾ Nejenže dokončil devět svazků, tj. 13. až 21., které byly vytištěny v Kolíně nad Rýnem a v Římě, ale je i autorem dalších spisů. V roce 1630 financoval stipendium pro polské studenty na koleji svatého Tomáše, která se měla stát Papežskou univerzitou svatého Tomáše Akvinského (Angelicum). Zemřel 31. ledna 1637 v Římě.

Už Dr. Josef Malý, autor vlastivědy Libavska (vydána 1931, viz níže) poznamenal, že „pověsti polského původu jsou pro tento kraj pozoruhodné. Na podkladě polských pověstí vysvětluje se též vznik města Dvorce a jiných míst severovýchodní Moravy“.

(1863) Pojednání o Staré Vodě najdeme i v rozsáhlém díle **P. Gregora Wolného OSB** (Řehoř Tomáš Josef Volný), nazvaném *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften* (Církevní místopis Moravy, z velké části sepsaný podle listin a rukopisů).⁷⁾ Autor stručně uvádí místo, farnost, počet katolíků, patrona, tehdejší složení duchovní správy, popisuje farní a klášterní kostel, filiální kostel ve Vojnovicích, dějiny poutního místa a podává výčet superiorů, rektorů a farních administrátorů.

P. G. Wolny byl církevním historikem, topografem, spisovatelem a středoškolským učitelem a od roku 1847 podpřevorem rajhradského kláštera. Narodil se 20. prosince 1793 v Příboře, studoval u piaristů v rodném městě a v Brně, bohosloví pak v Olomouci a v Brně. V roce 1817 vstoupil do řádu benediktinů, po vysvěcení nastoupil do duchovní správy v Dolních Kounicích, později vyučoval na lyceu v Brně. Zemřel 3. května 1871 v rajhradském klášteře, na tamním hřbitově je i pochován.

P. G. Wolny OSB. Převzato z: https://de.wikipedia.org/wiki/Gregor_Wolny

(asi 1872) Autorem eposu *O nalezení sošky sv. Anny*, v němž je zmíněna i historie našeho poutního kostela, je pravděpodobně starovodský kněz **P. Josef Florian Vybíral SchP** (Josephus Florenz Wybiral). Právě on totiž houževnatě sháněl sponzorské peníze na vymalování kostela, na které také přispěl ze své peněženky. K písemným žádostem o finanční podporu přikládal poutnickou brožurku *Geistlicher Begleiter für die Wallfahrer zur heiligen Anna nach Altwasser* (Duchovní průvodce pro poutníky ke svaté Anně do Staré Vody, vydáno v Olomouci u Skarnitzela roku 1849, autor neznámý) a v německém jazyce napsanou báseň, údajně vydanou v roce 1872. Ze získaných darů pak mohl zaplatit i berounského malíře Josefa Kriestena, který zrestauroval či přemaloval obraz hlavního oltáře, namaloval kopii již vetchého obrazu Očišťování Panny Marie a velkopáteční plátno.⁸⁾

Na vydání eposu upozornil ředitel školy v blízkých Olejovicích Edwin Skrobanek (o něm níže) ve svém článku *Die Entstehung des Wallfahrtsortes Altwasser bei Stadt Liebau in Mähren* (Vznik poutního místa Staré Vody u Města Libavé na Moravě).⁹⁾ Autora eposu Skrobanek neuvádí, zdá se, že nebyl uveden ani v jeho tištěné podobě. Z farní kroniky však je zřejmé, že autorem eposu byl starovodský kněz a učitel na hlavní škole P. J. F. Vybíral.

P. Josef Florian Vybíral SchP. se narodil 9. srpna 1823 v Miňůvkách u Kroměříže, profesi složil v roce 1844, kněžské svěcení přijal v roce 1851. Působil jen ve Staré Vodě a Strážnici. Postaral se o výmalbu kostela, novou dlažbu, opravu kaple sv. Anny, o stavbu

obecné veřejné školy atd. Horlivý P. J. F. Vybíral SchP získal i finanční dar od bývalého žáka starovodských škol a tehdy již také bývalého starosty města Vídně Ignaze Czapky von Winstetтена, rodáka z Města Libavé a od dalších osob.¹⁰⁾ Podporu poskytl rovněž císařský pár Ferdinand I. Dobrotivý a Marie Anna Karolina Pia Savojská (1856, 400 zl.).¹¹⁾ V roce 1859 se k nim přidala i císařovna Elisabeth Bavorská (Sissi) s částkou 100 zl. a její dvorní dáma Sophie hraběnka Esterházy (40 zl.).¹²⁾

Učitel a ředitel hlavní školy ve Staré Vodě, později rektor a administrátor farnosti P. J. F. Vybíral SchP, čestný občan Strážnice, zemřel ve Staré Vodě 19. listopadu 1881.

(1885) Pod článek *Städtebilder aus dem Gesenke. Original Feuilleton der Sternberger Volksblatt, Stadt Liebau* (Obrázky z jesenických měst), jehož část je věnována Staré Vodě, se podepsal **Johann Gans**, povoláním městský tajemník v Berouně (Moravský Beroun).¹³⁾ Stručně popsal místo, kostel, dějiny, všiml si období poutí, kdy „místo poskytuje živý a rozmanitý obraz“ vzniklý tím, že se ve Staré Vodě scházejí poutníci z různých míst Moravy a Slezska. Připomeňme, že v jeho době poutníci přicházeli ještě oděni do svých krojů. Zmínil i další zajímavosti, např. to, že se obyvatelé Staré Vody vyznačují pracovitostí, spořivostí a šetrností, otevřeností a poctivostí, že jsou průměrné, většinou silné postavy a jsou zdraví a otužilí. Do značné míry si zachovali své staré zvyky a obyčeje i dialekt. V závěru stručně představuje místní bájně bytosti.

J. Gans přispíval do měsíčníku pro literaturu a místní historii, nazvaného *Moravia*, pro který např. napsal stať o poutních místech Jesenicka. Ovšem nevěnoval se jen vlastivědě, byl i přírodovědcem, především se zajímal o floru Nizkého Jeseníku. Za herbář, který sestavil, dostal několik ocenění. Byl členem Moravskoslezského sudetského horského spolku, pěstoval keře a stromy, za svůj chov včel si z vídeňské výstavy konané v roce 1887 odnesl ocenění.¹⁴⁾ Z archivu, který po něm zůstal, vycházeli později i Johann J. Theimer, který o něm a jeho činnosti zanechal písemné svědectví a Dr. Karl Berger, mezi jehož stěžejní díla patří *Geschichte der Stadt Bärn* (Dějiny Moravského Berouna).¹⁵⁾

Životní osudy J. Ganse zachytil Johann J. Theimer.¹⁶⁾ J. Gans, městský tajemník v Moravském Berouně, spisovatel a přírodovědec se narodil jako syn Franze Ganse (majitele Herrnmühle) 31. června 1827 v Moravském Berouně, kde také vychodil základní školu.¹⁷⁾ Nadaný žák si středoškolské vzdělání doplnil u otců piaristů v Bruntále, poté se musel vyučit řemeslu, tj. plátenictví. Odešel na zkušenou do Vídně, pak pěšky putoval přes Alpy do Terstu. Po roce se vrátil zpět do tkalcovny ve Vídni, kde navštěvoval tzv. nedělní školu. V revolučním roce 1848 byl nucen se vrátit domů. Přestavěl dům č. p. 75 na náměstí (nedochoval se), hospodařil, modernizoval otcův mlýn, vzdělával se, publikoval články o přírodě v Jeseníkách, kde činil pozorování zvířat a rostlin, které i kreslil. Spolupracoval s ústředním meteorologickým ústavem ve Vídni. Od

roku 1864 byl zaměstnán jako státní úředník a následně městský tajemník. To již měl přístup do městského archivu. Sbíral také staré kroniky, opisoval privilegia a jiné listiny, zaznamenával lidové pověsti, zvyky, písně, jazykové zvláštnosti. V roce 1862 vydal knihu, resp. vzorník pro tkalce se 160 tkanými vzory, doplněnou vzorníkem tkanin. Za tuto práci získal několik ocenění. V roce 1894 požádal o odvolání z funkce městského účetního a převedení do výslužby. Při příležitosti odchodu štědře přispěl do fondů mateřské školy, školní knihovny a okrašlovacího spolku.

J. Gans zanechal mnoho cenných informací v denících, které Dr. Karl Berger mohl využít pro svou publikaci o historii Berouna (1901). Bohužel všechny Gansovy botanické sbírky se ztratily. Důchodu si užíval jen krátce, zemřel již 1. července 1897.¹⁸⁾

(1887) Autorem dvaadesátistránkové brožurky nazvané *Poutnické místo sv. Anny ve Staré Vodě na Moravě v arcidiecesi Olomucké*, vydané v druhé polovině roku 1887 nákladem Knížecí arcibiskupské knih- a kamenotiskárny v Olomouci, je **P. Julius František Šimoník SchP**. Je to první samostatně vydaná historická práce o Staré Vodě. Jejím cílem bylo seznámit poutníky s poutním místem a jeho dějinami. Souběžně vyšla verze tohoto průvodce po poutním areálu ve Staré Vodě v německém jazyce (*Die Gnadenstätte St. Anna zu Altwasser in Mähren, Erzdiocese Olmütz*). Obě varianty vydal pod svým řeholním jménem Julius v době, kdy již působil v duchovní správě ve Staré Vodě.

Proti frontispisu je umístěna signovaná *H.(?)* kamenorytina neoblečené milostné sošky sv. Anny Matky Starovodské (tj. bez obvyklého kostýmku), která je patrně nejvěrnější podobou dosud neznámé sošky. Tento grafický list byl také jedním z podkladů, podle kterých v roce 2013 pracoval akademický sochař a restaurátor Mgr. Radomír Surma při vytvoření zvětšené repliky milostné sošky.

P. J. Fr. Šimoník svou práci věnoval provinciálovi řádu piaristů P. Ernestu Miebesovi SchP, za kterého byl ve Staré Vodě obnoven noviciát. S jeho svolením ostatně také do řádu piaristů vstoupil.

V úvodu odkazuje na dříve vydané a již rozebrané práce nejmenovaných průvodců.¹⁹⁾ Ve svém pojednání uvedl i nové údaje, které čerpal z farního archivu, tenkrát ještě uloženého na tamější faře. Přesto text, týkající se jen poutního místa Staré Vody, není obsáhlý (s. 7 – 24). Pisatel krátce představuje místopis Staré Vody, původ jména Královské studánky, počátek zvláštního uctívání sv. Anny ve Staré Vodě, popisuje milostnou sošku sv. Anny, založení piaristické koleje a částečně uvádí milosti a dobrodiní, které se udály na přímělu sv. Anny Matky Starovodské. Zbytek prostoru je věnován patronce starovodského kostela sv. Anně.

Kdo to byl P. Julius František Šimoník SchP? Narodil se 20. ledna 1845 v Oseku u Lipníka v č. 60, 20. ledna ho pokřtil jménem František kooperátor P. Johann Urban.²⁰⁾ Jeho otec Josef Ssimonik (Šimonik) byl rolníkem v Oseku, matka Franziska procházela z rolnické rodiny

z vedlejších Velkých Prosenic. Jejím otcem byl Franz Hrdlička a matkou Petronilla, dcera Tomase Kallmanna, rolníka ve Velkých Prosenicích.

Gymnazijní studia konal v Kroměříži, bohosloví studoval v Karlovském Bělehradě (Alba Iulia, maďarsky Gyulafehérvár, německy Karlsburg/Weißenburg) v Sedmihradsku (Transylvánie, dnes část Rumunska) a tam byl biskupem Michaellem Fogarasy de Gyergyó-Szent-Miklósem 14. dubna 1873 vysvěcen na kněze.²¹⁾ Po tři následující roky byl profesorem náboženství v Segešváru (Sighișoara), poté v Kluži (Cluj-Napoca) a konečně v Košicích (německy Kaschau, Slovensko).²²⁾ Tam ho v roce 1877 zastihl dopis od P. Josefa Molitora, tehdejšího duchovního správce osady u sv. Václava v Chicagu, aby přijel do Spojených států. P. Fr. Šimoník byl tedy v roce 1877 propuštěn z arcidiecéze a odcestoval na svou první cestu do Ameriky, aby tam v Minnesotě (Provincie Saint Paul a Minneapolis) ve městě Le Sueur nedaleko Nové Prahy (New Prague) působil mezi našimi vystěhovalci.²³⁾ Do Ameriky dojel 22. července 1877.²⁴⁾

Tam se houfně na konci 19. století stěhovali i obyvatelé Libavska.²⁵⁾ Část se jich rozhodla odejít 1. října 1879. Bylo jich kolem dvou set, většinou česky mluvících. Prodlali své domy a skoro všechn svůj majetek. Byli obezřetní, na své útraty tam vyslali dva muže, kteří jim podali příznivou zprávu a na základě ní se potom rozhodli pro odchod. Loučilo se s nimi mnoho set osob. Tenkrát ještě P. Fr. Šimoník tento kousek naší země, tj. Libavsko, možná ani neznal, i když z Oseku nad Bečvou to není daleko.

Koncem roku 1877 se za P. Fr. Šimoníkem odebral jeho otec, bratr a sestra, o jejichž dalších osudech se nepodařilo více zjistit.²⁶⁾ Počet vystěhovalců stále vzrůstal a bylo potřeba dalších kněží. Do farnosti P. Fr. Šimoníka spadala i osada Veselí v okrese Rice poblíž města Heidelbergu (česky ho nazývali Svatá Hora).²⁷⁾ V Heidelbergu založil dvoutřídní školu, na které pak vyučovaly dvě řádové sestry. Ještě po padesáti letech tuto jeho zásluhu připomněly pražské noviny Čech.²⁸⁾

Po osmi letech života v Americe se chtěl vrátit do vlasti, proto na jaře roku 1881 prostřednictvím novin žádal, aby se této farnosti ujal jiný český kněz. Osada tehdy měla na dvě stovky českých katolických rolnických rodin. Kněz tam mimo štolu pobíral 700 dolarů.

V té době zaslal do redakce Čecha dva fejetony či spíše úvahy, ve kterých našim lidem příliš nedoporučuje přestěhovat se do Ameriky a také vysvětluje proč.²⁹⁾ První končí slovy: „Ó, kéž by mi nebe popřálo navrátiti se! Pak bych zulíbal tu posvátnou půdu krásné Čechie. Tak píše, tak radí kněz, který již jedenácte roků mezi českým lidem na venkově pracuje.“ Ve druhé popisuje situaci, která byla v době jeho příchodu do prvního působíště, tj. Svaté Hory (Heidelberg). Město(!) tehdy mělo pouze čtyři domy a prázdný kostel sv. Jana Nepomuckého, který se postupně vybavoval. V roce 1881 už v místě byla škola a ženský klášter. Dále se zmiňuje i o dalších místech osídlených našimi vystěhovalci.

Diecézní kněz-misionář P. Fr. Šimoník se hned po návratu domů v roce 1885 rozhodl pro vstup do piaristického řádu, sliby složil ještě téhož roku.³⁰⁾ V uvedeném roce je ve Staré Vodě uveden jako novic a o rok později již jako kooperátor a takto je zmiňován ještě po další čtyři roky za rektorování P. M. I. Flašara SchP.³¹⁾ P. J. Šimoník SchP se v místní matrice narozených poprvé podepsal 23. prosince 1885, první novomanžele oddával až 24. dubna 1888. A také se hned po svém příchodu čile pustil do díla, poutníky zval do Staré Vody i prostřednictvím tisku.³²⁾ O rok později doprovázel starovodské procesí na Svatý Kopeček u Olomouce.³³⁾ Stejně jako každý jiný kněz přispíval i on na různé dobročinné účely, např. v roce 1888 věnoval jeden zlatý na stavbu českého gymnázia v Opavě.³⁴⁾

Ke konci roku 1889 byl se souhlasem provinciála propuštěn do Ameriky.³⁵⁾ Poslední zprávou o jeho osobě ještě z našeho území je ta, že se počátkem listopadu, než nastoupil do vlaku a posléze na parník, ubytoval v pražském hotelu Royal.³⁶⁾ Po příjezdu do Ameriky byl ustanoven správcem anglické obce ve Washingtonu a potom byl poslán do města Seattle, kde založil německou farnost sv. Bonifacia. Po celé diecézi pečoval nejen o Slováky, ale i o Němce a Maďary.³⁷⁾ Zhruba po měsíci byl poslán do svého původního působíště do diecéze St. Paul v Minnesotě, kde se měl postarat o opuštěné Čechy a Slováky v Minneapolis, pomoci jim s výstavbou důstojného kostela a duchovně je vést.³⁸⁾ Přesto, že české katolické krajany horlivě navštěvoval a přisluhoval sv. svátostmi, přičemž zvládal dlouhé vzdálenosti a stále si zvykal na nové prostředí, několikrát proti jeho osobě a s kritikou jeho činnosti vystoupil *Duch času. Nedělní list Svornosti*, vydávaný nekatolickými českými emigranty v USA.

Hlas, jiné krajské noviny vydávané Českým katolickým spolkem v St. Luis (Missouri), připomněly Šimoníkovo stříbrné kněžské jubileum. Vzpomněl ho 14. dubna 1898, kdy byl duchovním správcem u sv. Josefa v Nanticoke (Pennsylvania).³⁹⁾ V listopadu 1906 již nemocný P. J. Fr. Šimoník SchP převzal duchovní správu v osadě Nejsvětější Trojice v Bendon u města Kimball v Jižní Dakotě (South Dakota).⁴⁰⁾ Předtím byl hospitalizován v nemocnici Panny Marie v St. Louis, odkud přesto, že ho nohy nechtěly poslouchat, dojížděl vždy v neděli sloužit mši sv. krajanům do místního kostela. V březnu roku 1908, kdy ještě působil v Bendonu, dostal záchvat mrtvice.⁴¹⁾ Kněz-misionář P. Julius František Šimoník SchP, výtečný lingvista (výborně znal asi deset jazyků) zemřel 7. června 1913 v Pittsburghu (Pensylvánie) v Mercy Hospitalu jako farář v New Castle.⁴²⁾

Níže zmíněný A. Šorm ve své publikaci o úctě sv. Anny na s. 36 uvádí zajímavou skutečnost, a to: „Dlouhá řada spolků jest mezi krajany našimi v Americe. Český Spolek sv. Anny při osadě sv. Jana Nepomuckého v St. Louis v Americe slavil r. 1929 šedesáté výročí svého založení Msgrem Jos. Hessounem; měl důležitou roli při udržování vlasteneckého ducha

našich vystěhovalců. V Milwaukee (Wisconsin, USA) byl podobný spolek svaté Anny založen r. 1880. Ne-pochybně o těchto spolcích P. J. Fr. Šimoník věděl a snad se v nich i angažoval.

V Americe mezi našimi krajany působilo mnoho kněží z Moravy, např. misionář P. Adolf Jašek, P. Josef Chromčík, který působil v Americe téměř čtyřicet let či P. Oldřich Zlámal, pozdější prelát a zasloužilý pracovník v prvním a druhém odboji.⁴³⁾ I v současné době mezi našimi lidmi v Americe působí naši kněží. Dne 10. srpna 2021 tam zesnul emeritní pomocný biskup brněnský Mons. Petr Esterka, který byl již v roce 1963 poslán mezi krajany do arcidiecéze San Antonio v Texasu. Po letech se do Ameriky vrátil, aby tam pečoval o naše krajany v rámci České katolické misie.⁴⁴⁾

(1888) Staré Vodě se v díle nazvaném *Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a ve Slezsku* (vydáno v roce 1888 v Brně) věnuje **ThDr. Karel Eichler**.⁴⁵⁾ V první části prvního dílu této publikace široce pojednává o poutích, tj. smyslu putování, prospěchu z něho, názorech nevěřících na konání procesí, o tom, jak se k poutnictví staví církve a jak se mají poutě vykonávat. Ve druhé části se věnuje konkrétním poutním místům, mezi nimi i Staré Vodě. Vysvětluje původ poutního místa, popisuje kostel a Královskou studánku, pojednává o milostech dosažených na tomto poutním místě, uvádí místa, ze kterých bývaly vypraveny poutní průvody do Staré Vody, a stručně charakterizuje řád otců piaristů. V rámci historie popsal, jak na svátek sv. Anny v roce 1601 kázal ve Staré Vodě olomoucký biskup František kardinál Dietrichstein (na stolci 1599–1636). Již půl míle před Starou Vodou vystoupil z vozu a bos pokorně putoval ke sv. Anně do Staré Vody, pak osobně vařil maso a rozdělával je poutníkům.⁴⁶⁾ Jeho druhá návštěva tohoto poutního místa je datována do roku 1617. Tehdy, aby uctil sv. Annu ve vši pokorné úctě, znovu navštívil Starou Vodu, přičemž díl cesty konal pěšky. Zde se mu dostalo milosti, že na svátek sv. Anny za přítomnosti mnoha poutníků od trápení pekelného ducha pro zásluhy sv. Anny osvobodil jednu slezskou poutnici. Když se osobně přesvědčil o tom, že obě stávající kaple, tj. starší sv. Jakuba a mladší sv. Anny, nemohou pojmout všechny poutníky, rozhodl se spojit je v jeden kostel a opatřit ho důstojnými služebníky. Za tím účelem nechal zajišťovat stavební materiál, zřídil vápencové lomy a cihelné pece a vypsal sbírku. V jeho úmyslu mu zabránila třicetiletá válka a nakonec i jeho smrt.

Kněz, hudebník a spisovatel ThDr. Karel Eichler se narodil 13. ledna 1845 ve Velkém Meziříčí. Po vysvěcení na kněze roku 1870 působil ve farnostech Hovorany, Kurdějov a v Hodoníně. Kanonické právo vystudoval v Římě. V období 1874–1880 vyučoval církevní dějiny a kanonické právo na bohosloveckém ústavu v Brně a zároveň byl literárně činný. Po dva roky redigoval brněnský časopis *Hlas*. V roce 1880 byl investován na faru ve Veverské Bítýšce.⁴⁷⁾ Na ni rezignoval a vyučoval náboženství na měšťanských školách v Brně.⁴⁸⁾

Brněnský kanovník, profesor teologie a katecheta ve výslužbě ThDr. K. Eichler žil ke konci života na Eliščině třídě (dnes Husova) č. 256/8a v Brně. Zemřel na cukrovku 25. dubna 1918, 27. dubna se s ním na hřbitově rozloučil jeho krajan, vrstevník a snad i spolužák Msgre ThDr. Josef Pospíšil, dómský prelát v Brně. Dožil se třiasedmdesáti let, tří měsíců a dvanácti dnů.⁴⁹⁾

(1896) Městský úředník a kronikář **Wilhelm Stief** se narodil 19. února 1861 v Langgasse č. 53 ve Šternberku a 20. února byl pokřtěn kaplanem P. Eduardem Lazenským.⁵⁰⁾ Jeho otec Karl Stief byl tkalcem ve Šternberku, matka Jenovefa dcerou Josefa Leitnera, obuvníka v Dubu (Dub nad Moravou) a jeho manželky Viktorie rozené Peiker tamtéž. W. Stief se narodil jako nemanželské dítě, k němuž se otec přiznal a manželstvím uzavřeným 3. června 1861 je legitimizoval.

Po studiu na místní reálce začínal jako praktikant v knihkupectví, postupně pak pracoval jako účetní ve spořitelně, jako písař u šternberského okresního soudu, opisovatel v advokátní kanceláři, písař městské rady, kancelista, pokladní kontrolor a pokladník.⁵¹⁾ Oženil se 23. července 1884. V roce 1925 odcházel do důchodu s čestným titulem ředitele městské pokladny. To již po dva roky vykonával funkci městského kronikáře, ale do psaní městské kroniky *Geschichte der Stadt Sternberg in Mähren* (Dějiny města Šternberka

W. Stief, převzato z: <https://www.sternberk.org/stief-wilhelm-kronikar-a-historik>

na Moravě, Karl Augustin, Thayngen 1934) se pustil ještě později.

Wilhelm Stief, podobně jako mnozí zde jmenovaní, nebyl profesionálním historikem, ale zdatným vlastivědným badatelem. Starou Vodu uvedl ve svém díle *Topographie des politischen Bezirkes Sternberg in Mähren*, vydaném v roce 1896.⁵²⁾ Zemřel na mozkovou mrtvici 25. února 1929 ve Šternberku v ústavu choromyslných, bylo mu osmašedesát let a osm dnů.⁵³⁾ Zaopatřil ho duchovní správce ústavu P. Josef Novák a 28. února ho pochoval šternberský kaplan P. Dominik Willner.⁵⁴⁾

(1897) Z českých autorů Starou Vodu popularizoval učitel a vlastivědný pracovník **František Poštolka**. Narodil se jako Franz Poštolka(!) 11. září 1859 v Třeštině v č. p. 1 do rodiny chalupníka Antona Poštolky(!), syna Floriana Poštolky, zahradníka ve Stavenici a Magdaleny, dcery Josefa Richtera, zahradníka tamtéž.⁵⁵⁾ Matka Theresia byla dcerou Josefa Závodného, výměnkáře v Kolšově a Anny, dcery Mathäuse Pospischila, rolníka (v Klein Rassl).

V době, kdy působil jako nadučitel v Brníčku, sestavil *Pověsti ze severní Moravy*, do nichž zařadil kapitoly nazvané *Kostel sv. Anny ve Staré Vodě* a *Královská studánka u St. Vody*.⁵⁶⁾ Ke Staré Vodě se ještě vrátil v roce 1940 v článku *Sv. Anna u St. Vody*, otištěném v časopisu *Rozsévač*.⁵⁷⁾ Je také autorem titulu *Hejtmánství Zábřežské*, vydaného v Zábřehu v roce 1893.

Fr. Poštolka zemřel 26. září 1942 v Litvli.⁵⁸⁾

(1901) K milovníkům historie patřil **P. Jan (Johann) Michal**, píšící také pod pseudonymem **Dvorecký**. Starou Vodu zmínil v díle *Die Geschichte der Stadt Hof und der Burg Sternberg* (Dějiny města Dvorců a šternberského hradu), vydaném v roce 1901.⁵⁹⁾ Dílo se setkalo s příznivou kritikou, protože historický text je nápaditě spojen s příběhy. Vydal také dvě národopisné práce, tj. *O svatém Mikuláši* a *Ze života malého Slováčka*, v němž vylíčil život v rodné obci po polovině 19. století, tj. křtiny, svatby, pohřeb, chození do kostela a na poutě, ale i to, jak se v rodinách četlo a co se zpívalo.⁶⁰⁾ V roce 2019, po mnoha desítkách let, pásmo *Ze života malého Slováčka* nastudoval polešovický soubor nesoucí název *Drmolice* a představil ho mj. ve Strážnici.

P. Jan Michal se narodil 9. února 1862 v Polešovicích v č. p. 119 Josefovi a Anně Michalovým, pokřtěn byl 11. února farářem P. Antonem Kaštilem v kostele sv. Petra a Pavla.⁶¹⁾ Jeho otec Josef Michal, domkář v Polešovicích byl synem Antonia(?) Michala, domkáře v Polešovicích a jeho manželky Josefy rozené Bezkostný z Ořechova. Matka Anna byla dcerou Josefa Vaclava, podsedka v Polešovicích a jeho manželky Rosalie rozené Andrisek z Polešovic.

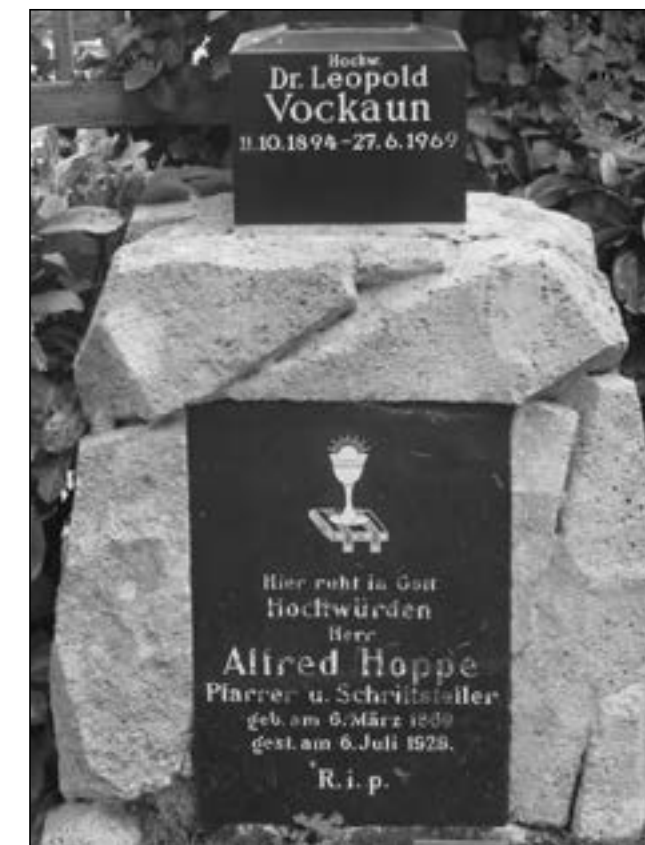
Teologii vystudoval v Olomouci, na kněze byl vysvěcen asi v roce 1886. Jako katolický kněz patřící do olomoucké arcidiecéze působil v Hladkých Životících, odkud byl poslán roku 1888 jako kooperátor do

Zábřehu, v roce 1893 byl již z Rychnova na Moravě přesunut do Dvorců, odkud také převzal pseudonym Dvorecký.⁶²⁾ V závěru roku 1907 mu byl udělen, již jako farář v Litenčicích, Collare maius.⁶³⁾ Po třech letech nastoupil na kratší období jako farář do Kučerova na Vyškovsku, tj. do brněnské diecéze.⁶⁴⁾ Před rokem 1923 byl farářem ve Václavově u Bruntálu v tehdejší olomoucké arcidiecézi a odtud přešel opět do Litenčic nebo snad do Horních Věstonic.⁶⁵⁾ Ještě ve Václavově sepsal historii bruntálského panství a publikoval ji na pokračování pod názvem *Alt Freudenthal* (Starý Bruntál) v listu *Das Volk unabhängiges Tagblatt*.⁶⁶⁾

Poslední pomazání dostal od P. Augustina Neumanna, augustiniánského kněze v Brně (o něm níže), při svém pobytu v nemocnici sv. Anny tamtéž. Tam ale odejít z tohoto světa nechtěl, zemřel 20. května 1925 v soukromém domě č. p. 116 v Horních Věstonicích.⁶⁷⁾ Dožil se třiasedesáti let, tří měsíců a dvanácti dnů. Příčinou jeho úmrtí byla degenerace střeva a hypertrofie prostaty. Na tamním hřbitově byl také pochován. Pohřební obřady 23. května 1925 vykonal P. Johann Mühlberger, farář a kanovník v Mikulově.⁶⁸⁾

(1913) Ve svém rozsáhlém díle o poutních místech v monarchii nazvaném *Des Österreichers Wallfahrts-orte* z roku 1913 popisuje **P. Alfred Hoppe** na devíti stech sedmi stranách poutní místa v císařském Rakousku. Ve své době uvádí pro Starou Vodu deset až třináct tisíc komunikantů ročně, v popisu místa udává např. vzdálenost od Olomouce (30 km) a od Opavy (33 km),

Náhrobní kámen P. A. Hoppeho, převzato z: <https://tng.adler-wien.eu/showmedia.php?mediaID=144967&cemeteryID=155>

popisuje poutní kostel, jeho vybavení, Královskou studánku, dějiny poutního místa, zprávu o vyslyšené modlitbě, tj. zázračném uzdravení v roce 1893, dále uvádí statistické údaje, železniční spoje, blízká poutní místa, literaturu, zamyšlení a modlitbu ke sv. Anně.⁶⁹⁾

Kněz, spisovatel a autor čtrnácti publikací z oboru teologie a církevní historie P. A. Hoppe se narodil 6. března 1869 ve městě Schneidemühl (Piła, Velkopolské vojvodství, Polsko), bohosloví vystudoval ve Vídni, po vysvěcení se dostal na místo kooperátora ve Vídni-Mariabrunnu, od roku 1896 byl farářem ve Winzendorfu (Dolní Rakousko) a patrně od roku 1911 již pracoval na arcibiskupské konzistoři ve Vídni jako vedoucí účetního oddělení.⁷⁰⁾ Zemřel 6. července 1929 ve Vídni na Ungargasse č. 38, pochován byl na své přání na obecním a zároveň klášterním hřbitově v městěčku Gablitz (Rakousko, Dolní Rakousy). Když poprvé přišel na tamní hřbitov, prohlásil: „Tady chci být pohřben.“⁷¹⁾ A tak se i stalo.

(1916) Olomouckými jezuity se zabýval **PhDr. Bohumil Navrátil**, profesor obecných dějin na Masarykově univerzitě v Brně a později i její rektor (1926/1927). Ve své publikaci rozebírá a komentuje shromážděné listiny ze 16. století, které si vyměňovali biskup Stanislav II. Pavlovský, jezuité a úředníci. V jejich zprávách se hovoří i o Staré Vodě. Např. 24. července 1585 „se ke sv. Anně v Staré Vodě odebrali z Olomouce čtyři jezuité, Češi (Baltasar) Hostounský a Leyva, Němci Schreindel a Eder, aby zpovídali“.⁷²⁾

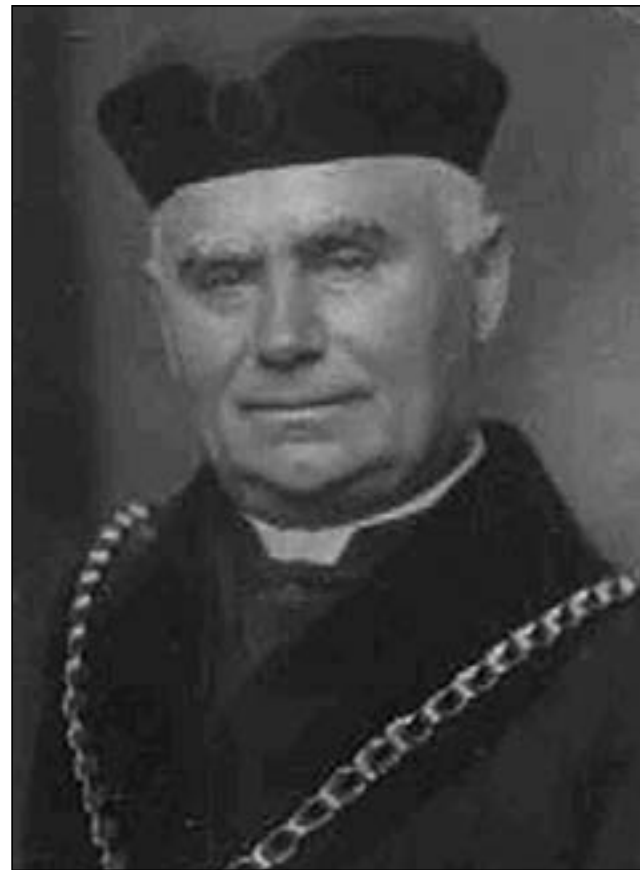
PhDr. B. Navrátil se narodil 21. února 1870 ve Vyškově na předměstí v č. 23 (nyní Havlíčkova ulice č. 16) do

PhDr. Bohumil Navrátil, převzato z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bohumil_Navratil

rodiny soukenického mistra Antonína Navrátila a jeho manželky Antonie.⁷³⁾ Pokřtěn byl 23. února 1870 kooperátorem P. Františkem Fuskou.⁷⁴⁾ Započaté studium práv zaměnil za historii, kterou studoval na Univerzitě Karlově v Praze a poté, když roku 1896 získal doktorát z historie, pokračoval ve studiu v Berlíně a Bonnu. Byl zaměstnán v univerzitních knihovnách v Praze a v Brně, později se stal archivářem v Moravském zemském archivu a správcem Archivu města Brna. V roce 1920 byl jmenován řádným profesorem historie na Masarykově univerzitě. Prof. PhDr. B. Navrátil zemřel 2. července 1936 v Brně-Řečkovících.

(1917) Krátce se ve svém pojednání nazvaném *Beschreibung u. Wertung der Oelgemälde u. Fresken in der Garnisonskirche Maria Schnee zu Olmütz* (Popis a hodnocení olejomalb a fresek v posádkovém kostele Panny Marie Sněžné v Olomouci) našeho poutního místa dotkl **Msgre Prof. ThDr. Josef Kachník**, profesor olomoucké teologické fakulty a kanovník Metropolitní kapituly u svatého Václava v Olomouci.⁷⁵⁾ Popisuje miniaturu zabudovanou do oltářního nástavce, znázorňující poutníky, vcházející do areálu starovodského chrámu. Více se jí později věnoval Alois Jašek, viz dále. Se Starou Vodou byl spojen i přes svůj úřad, který zastával na arcibiskupské konzistoři v Olomouci. Starovodští kněží-obláti počátkem roku 1928 uvažovali o prodeji různých nespecifikovaných starožitných předmětů, pocházejících z kostela ve Staré Vodě

Msgre J. Kachník, převzato z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Kachnik

a uložených v tamním klášteře. Dotazovali se olomoucké konzistoře na postup a tehdy ještě konzistorní úředník ThDr. J. Kachník sděloval P. Hugo Merzovi OMI, že tyto předměty nelze prodat.⁷⁶⁾ Během krátké doby byly odvezeny do (připravovaného) diecézního muzea. Dnes se starovodské starožitnosti nedají identifikovat, není pro to žádné vodítko. Také je možné, že během různých reorganizací, které muzea postihly, zanikly. Již jako dómský děkan podepsal Msgre J. Kachník souhlas s tím, aby po odchodu benediktinů převzali Starou Vodu Misionáři obláti Panny Marie Neposkvrněné.

Narodil se 13. května 1859 v Nivnici č. 136, o den později byl pokřtěn.⁷⁷⁾ Otec Josef Kachník hospodařil, matka Magdalena pocházela z rodu Viceníků. Teologii vystudoval v Olomouci, na kněze byl vysvěcen v roce 1883. Byl poslán do Dubu nad Moravou a pak již působil jen v Olomouci na různých postech. Na olomoucké bohoslovecké fakultě přednášel morálku, je-jím děkanem byl v několika funkčních obdobích. Jako konzervátorovi Ústřední památkové komise ve Vídni a členu archeologické komise České akademie věd v Praze se mu podařilo zachránit některé olomoucké památky. V Olomouci vybudoval Síně Přemyslovců, publikoval řadu studií apod., např. *Výtvarné umění chrámové a hřbitovní* (1923) a *Olomoucký metropolitní chrám sv. Václava* (1931). Rád sedával každé úterý v kavárně Národního domu a pročítal noviny. Ovšem při poslední návštěvě dostal záchvat mrtvice.⁷⁸⁾ Sídlní kanovník olomoucký, kapitulní děkan a řádný profesor Univerzity Karlovy v Praze v. v., čestný občan Nivnice Msgre ThDr. Josef Kachník zemřel 3. prosince 1940 v Olomouci, pochován je v Praze na Vyšehradě.⁷⁹⁾

(1917) Starou Vodou, resp. Bratrstvem svaté Anny, které bylo založeno již před rokem 1500 olomouckými minority, se zabýval **Msgre ThDr. Josef Vyvlečka** v rámci své práce nazvané *Příspěvky k dějinám kostela Panny Marie Sněžné v Olomouci*.⁸⁰⁾ Bratrstvo pořádalo poutě do Staré Vody, svůj oltář mělo ve svém starém kostele Panny Marie od roku 1501. Na minority pak s procesími ke sv. Anně do Staré Vody navázali jezuité, kteří se v Olomouci usadili roku 1566 a o rok později převzali minoritský kostel.⁸¹⁾ V souvislosti se Starou Vodou se jeho jméno vyskytuje i v korespondenci s kněžními-obláty, kteří chtěli upravit rámování milostného obrazu sv. Anny. Msgre ThDr. J. Vyvlečka je z moci úřední upozornil na to, že jakákoliv změna starovodského milostného obrazu je nepřípustná.

Budoucí znalec Olomouce a jeho církevních památek, zakladatel knihoven, numismatik, člen Vlasteneckého spolku musejního, Žerotína, Podporovacího spolku sv. Teodora, člen kuratoria galerie umění v Olomouci, autor mnoha zasvěcených statí se narodil 15. srpna 1861 ve Štípkě v č. p. 7, svátost křtu mu udělil farář P. Franz Skopal.⁸²⁾ Otec Josef Wiwlečka byl manželským synem Franze Wiwlečky, domkáře v blíže neurčeném Unterdorfu, a jeho manželky Veroniky, dcery zemřelého Ignatze Töpfera tamtéž. V době synova narození byl řídícím školy v Hodslavicích (rodiště Františka

Palackého). Matka Antonia se narodila jako manželská dcera tesaře Wenzela Schindlera a jeho manželky Theresie (dcery Antona Svobody, usedlíka a tkalcovského mistra v Kralicích).

Studoval ve Valašském Meziříčí, maturoval na gymnáziu v Olomouci a poté přešel na teologii. Kněžské svěcení přijal v roce 1882 a ihned dostal zaměstnání na arcibiskupské konzistoři, zároveň na Slovanském gymnasiu vyučoval katechezi. Pátral po stopách sv. Jana Sarkandra, zvonech atd. Jeho profesní život vyvrcholil jmenováním papežským prelátem (1925) a sídelním kanovníkem (1933). Zemřel v Olomouci 8. ledna 1942, pochován je na ústředním hřbitově v rodinném hrobě (skupina H 11).⁸³⁾

(1922) Opavský autor **Dr. Otto Wenzelides** ve svém rozsáhlém díle *Unsere Heimat in Stadt und Land* (Náš domov ve městě a na venkově), vydaném v roce 1922, věnuje Staré Vodě jen několik řádků.⁸⁴⁾ Je autorem i dalších publikací, např. psal o tzv. osvoboditeli sedláků Hansi Kudlichovi.⁸⁵⁾

Narodil se 7. března 1877 v Opavě na Horním náměstí č. 25, pokřtil ho kooperátor P. Casimir Raška OT až 17. března.⁸⁶⁾ Profesí byl bankovní úředník, angažoval se v politice, zabýval se vlastivědou, více informací o jeho činnosti se nepodařilo dohledat. Roku 1943 vydal práci věnovanou opavskému divadlu. Stejně jako mnozí byl i on vysídlen, zemřel 29. června 1958 v Heidelbergu (Bádensko-Württembersko, Německo).

(1923) V roce 1923 vydal **P. Emil Pillich** ve vydavatelství novin *Das Volk* v Krnově osmačtyřicetistránkovou brožurku nazvanou *Der Wallfahrtsort „St. Anna“ in Altwasser. Geschichte und Beschreibung den Gnadenkirche* (Poutní místo „Sv. Anna“ ve Staré Vodě. Historie a popis milostného kostela). V té době již byl farářem v sousedním Podlesí (Schönwald, Šumvald, Budišov nad Budišovkou-Podlesí) a zároveň excurrando provisorem ve Staré Vodě. Náklad brožury není uveden, ale jistě musel být značný. Po několik roků P. E. Pillich ji inzeroval v novinách, cena byla někdy pět, jindy tři koruny. V inzerátech je uveden i tisk nazvaný *Poutní pobožnost pro průvody do Staré Vody*, která bohužel nebyla nikde dohledána.

Obsáhlejší německá verze obsahuje úvod, do části nazvané *Dějiny poutního místa* autor zařadil kapitoly věnované původu Staré Vody, vzniku poutního místa a jeho dějinám až do stavby poutního kostela, výstavbě současného kostela a době předcházející převzetí duchovní správy piaristy. Dále popisuje období, kdy byla Stará Voda v péči piaristů a uvádí krátkou informaci o řádu benediktinů. Druhá část obsahuje popis poutního kostela včetně jeho interiéru, presbytáře, oltářů, sakristií a pokladnice, zvonů, krypt a křížové chodby. Poslední část popisuje Královskou studánku a její dějiny a kroměřížskou sochu sv. Anny. Knižečka končí závěrečným slovem.

Pillichův text byl na pokračování přetištěn v kra-janském měsíčníku *Bärner Ländchen*, ročník 1972

P. E. Pillich, převzato z: Bärner Ländchen 1992, 1, 44.

a zveřejněn v Losertově publikaci *Wallfahrtsort „Sankt Anna“ Altwasser und seine Geschichte*, aniž by byl autor P. E. Pillich uveden.⁸⁷⁾

Zajímavý dokument se nachází v pozůstalosti Msgre ThDr. Františka Příkryla, který kamenné smírčí kříže považoval za cyrilometodějské památky.⁸⁸⁾ Na něho se 13. září 1922 obrátil P. E. Pillich podivující se nad tím, že „tak frekventované poutní místo jako je Stará Voda, které má velmi zajímavou historii, nebylo posud od našich historiků náležitě oceněno. Bylo by v zájmu tisíců poutníků a ctitelů Sv. Anny na St. Vodě, kdyby vyšel spis pojednávající dějiny a popis toho poutního chrámu. Dostalo se mně do rukou několik spolehlivých pramenů. Piaristé byli dříve nejen výborní učitelé, nýbrž i dobří historici. A tu bych rád sám vydal spisek o St. Vodském poutním místě. Ovšem pro začátek německy.“ Proto žádal ThDr. Fr. Příkryla o zaslání jeho díla *Po stopách sv. Cyrila a Metoděje*, ve kterém se věnoval i Staré Vodě a okolí. Pod uvedeným názvem nebylo dílo nalezeno, ThDr. Fr. Příkryl psal o Staré Vodě a o Podlesí ve svém díle SS. *Cyrril a Method v památkách starožitných na Moravě a ve Slezsku*.

Česká verze Pillichova průvodce o jedenácti stranách vyšla až v roce 1926, na jejím vydání se domluvil s pražskou Knihtiskárnou a nakladatelstvím „Vita“.⁸⁹⁾ Nesla název *Poutní místo Stará Voda na Moravě. Dějiny a popis poutního místa*.

Za úvodem následuje část nazvaná *Dějiny posvátného místa*, věnující se vzniku poutí až po rok 1922, následují informace o benediktinském řádu, poutích a

záračných uzdraveních. Druhá část *Poutní chrám sv. Anny* popisuje kostel a jeho vybavení, presbytář, oltáře, zvony, krypty a křížovou chodbu. Třetí část je věnována studánce s kaplí sv. Anny a kroměřížské soše sv. Anny. Brožurka končí doslovem, každá z obou jazykových mutací je doplněna jinými fotografiemi.

Všeobecně oblíbený kněz P. Emil Pillich se narodil 29. srpna 1881 v Chudobíně (Litovel-Chudobín) v domě č. 31. Na svět mu pomohla porodní bába Teresia Fiala z Kluzova č. 4, 31. srpna ho pokřtil místní farář P. Vincenc Demel. Otec novorozence Jan Pillich byl nadučitelem, matka Teresia, rozená Šmídová, pocházela ze statku.⁹⁰⁾

Středoškolské vzdělání získal na Slovanském gymnasiu v Olomouci, jeho spolužáky byli budoucí kněží Julius Půda a Ignác Husička, první z nich byl později svatokopeckým proboštem a starostou obce a druhý podplukovníkem vojenské duchovní služby. Všichni složili maturitu v roce 1900.

Po absolvování bohoslovecké fakulty v Olomouci byl v roce 1904 vysvěcen na kněze. Patrně jeho prvním místem byla jedna z obcí nesoucích název Karlov, ale ještě téhož roku byl jmenován kooperátorem ve Fulneku a v roce 1912 kaplanem. Ve Fulneku byl známý svým mírumilovným a zdvořilým chováním. Po celou dobu vyučoval náboženství v sousedních Jerlochovicích. Tuto činnost musel koncem roku 1914 ukončit, protože byl poslán do Bílovce a blízkých Bravantic.⁹¹⁾ Tehdy už zároveň vykonával funkci konzervátora pro oderský děkanát.⁹²⁾ Ovšem ještě před jeho odchodem z Jerlochovic se s ním ve škole náležitě rozloučili. Ředitel Josef Losert ve svém srdečném projevu vyzdvihl Pillichovu popularitu u žáků i místních obyvatel. Na potvrzení jejich vděčnosti darovali svému již bývalému katechetovi krásnou kytici.⁹³⁾ Dne 5. února 1916 vedl P. E. Pillich za asistence kaplanů z Choliny a velkého množství lidu pohřební průvod svého zemřelého otce Jana Pilliche.⁹⁴⁾

Upřímný a přívětivý P. E. Pillich dostal do duchovní správy farnost v Podlesí. Tam se dostavil 18. července 1919 a tam působil až do 9. července 1931.⁹⁵⁾ Za něho byly v roce 1921 pořízeny nové kostelní zvony, v roce 1924 byla na jeho návrh obnovena velikonoční jízda kolem okení, která se pak každoročně opakovala.⁹⁶⁾ V letech 1924/1925 byl kostel pod jeho vedením zrekonstruován a 24. června 1925 arcibiskupem Msgre ThDr. Leopoldem Prečanem (na stolci 1923–1947) slavnostně otevřen. Na konci roku 1925 či na počátku roku 1926 byl P. E. Pillich jmenován konzistorním auditorem.⁹⁷⁾ V Podlesí P. E. Pillich 4. července 1929 vzpomněl své stříbrné kněžské jubileum a zároveň desáté jubileum svého nástupu do farnosti.

Jeho farníci mu připravili pochodňový průvod a večerní program s přednáškami, zpěvem a hudbou. Další den, v neděli, byl pak slavnostně v průvodu veden do kostela, kde sloužil slavnostní bohoslužbu.⁹⁸⁾ Oslav se zúčastnily i školní děti. V roce 1930 P. E. Pillich nechal rozšířit místní hřbitov a slavnostně

První sv. přijímání v Podlesí, uprostřed P. E. Pillich, převzato z: Bärner Ländchen 1977, 1, 45.

otevřel obnovenou kapli stojící před hospodářskou budovou č. 55.

Němečtí rodáci z Podlesí na svého oblíbeného faráře vzpomněli ve svém krajském časopise Bärner Ländchen v roce 1992 u příležitosti jeho úmrtí.⁹⁹⁾

Po odchodu piaristů ze Staré Vody bylo na základě konzistorního výnosu ze dne 22. srpna 1922 starovodské farní obročí předáno do správy excurrendo provizoru P. E. Pillichovi.¹⁰⁰⁾ P. R. Veverka, SchP a správce majetku P. E. Pillich spolu 29. srpna sepsali a poté i podepsali protokol o předání a převzetí seznamu inventářů, kapitálů a farních matrik. Ve Staré Vodě již tehdy byli kněží kongregace Nejsvětějšího Vykupitele (redemptoristé), ovšem jen na výpomoc (od 23. července do 5. října 1922).

Znovu byl P. E. Pillich svázán se Starou Vodou od 20. září 1930, kdy ho olomoucká konzistoř protokolárně ustanovila administrátorem starovodské farnosti.¹⁰¹⁾ Předala mu do správy kostel i s jeho inventářem a seznam kapitálů, kostelní a farní spisy včetně křestních, oddávkových a úmrtních matrik počínajících rokem 1785, kostelní pokladnu, ve které jsou seznamy pozemků, soukromých dlužních úpisů, výpisů z pozemkové knihy a vkladní knížky.¹⁰²⁾

Nové kněze kongregace oblátů Panny Marie Neposkvrněné přivítal P. E. Pillich svým pojednáním v novinách, nazvaným *Nová náboženská společnost v olomoucké arcidiecesi. Z nedávné historie Staré Vody*.¹⁰³⁾

Z Podlesí byl P. E. Pillich přeložen na své poslední místo do Oder (Odrau), kde aktivně působil téměř třicet let. Vzpomeňme např. 12. červenec 1931, třetí den po jeho příchodu, kdy již žehnal novou hasičkou stříkačku, kterou si oderský spolek dobrovolných hasičů pořídil ke svému 65. výročí založení.¹⁰⁴⁾

Vazba i vztah P. E. Pilliche ke Staré Vodě trvaly i nadále. Když se v Odrách 4. července 1933 konala slavnost žehnání nových zvonů, slavnostní mši sv. sloužil nový farář P. E. Pillich a ke kázání, uspořádanému v zámeckém parku, byl přizván starovodský kněz P. Karl Becker OMI.¹⁰⁵⁾

Nejméně v roce 1941 byl P. E. Pillich viceděkanem oderského děkanátu a zpovědníkem milosrdných sester III. řádu sv. Františka. V roce 1947 je zmíněn jako děkan a farář v Odrách a ředitel fundace arcibiskupa Bedřicha kardinála z Fürstenberka.¹⁰⁶⁾ Asi ve věku 78 let se oderský děkan a farář P. E. Pillich nechal přeložit do výslužby. Zemřel na svátek sv. Silvestra 31. prosince 1961 v hranické nemocnici.¹⁰⁷⁾ Pochován byl na vlastní přání na oderském hřbitově, v pohřebním průvodu jej doprovázelo čtyřicet tři kněží a množství farníků.¹⁰⁸⁾

(1923) Učitel, zakladatel muzea a nejvýznamnější vlastivědný pracovník na Bojkovsku **Alois Jašek** se věnoval i historii olomouckého kostela Panny Marie Sněžné. Z jeho zájmu vznikla brožura *Chrám P. Marie Sněžné v Olomouci*.¹⁰⁹⁾ Využil přitom prací Msgre ThDr. J. Vyvěčky a Msgre ThDr. J. Kachníka, které doplnil o nové informace. Široce popsal kapli sv. Anny, odkud bylo vypravováno olomoucké procesí ke sv. Anně do Staré Vody a pozornost věnoval také Bratrstvu sv. Anny.¹¹⁰⁾

Na podstavcích oltářního nástavce bylo umístěno osm historicky cenných miniatur malovaných na měděném pozlaceném plechu formátu zhruba 281 × 184 mm. Zobrazovaly výjevy ze života sv. Anny stejně, jako na protějším oltáři zasvěceném sv. Pavlíně, představoval

Miniatura s vyobrazením starovodského kostela, foto archiv autorky.

cyklus dalších osmi miniatur život této patronky města Olomouce a olomoucké arcidiecéze. Autor maleb není známý. Jelikož některé miniatury byly zcizeny a šest z celkového počtu šestnácti bylo odstraněno pracovníky památkové péče v osmdesátých letech minulého století (kostel měl sloužit jako galerie starého umění), je popis publikovaný A. Jaškem o to cennější.

Jako první zleva bylo umístěno vyobrazení sv. Anny, vzývané nemocnými a utiskovanými a ženou s dítětem, prosebně pohlížející na světici. Miniatura s výjevem sv. Anny, uctívané poutníky ve Staré Vodě, bývala jako druhá zleva. Zde je třeba připomenout, že sv. Anna zobrazená v revelaci nad starovodským kostelem neodpovídá typu tamější milostné sošky, jde jen o představu autora. Sv. Anna je zobrazena s dívkou pannou Marií, stojící na půlměsíci a držící v pravé ruce kvítek-pomněnku, který známe z pečetě obce, kterou Stará Voda užívala kolem roku 1788. Oblak, který nese obě postavy, částečně zakrývá starovodský kostel, poutníci zaplňují nádvoří (tehdy ještě hřbitov kolem kostela) obklopené ambitem, vlevo nahoře je holubice Ducha Svatého.

Třetí malba představuje výjev Narození Panny Marie. Dítě Marii symbolicky drží sv. Anna na loktech, zatímco sv. Jáchym v úctě klesl na kolena. Následuje výjev Obětování Panny Marie, na němž děvčátko Marii přijímá velekněz s otevřenou náručí.

Po pravé straně svatostánku jako první se nacházelo vyobrazení sv. Anny učící svou dcerku modlitbě. Další miniatura představuje, jak se Mariiným rodičům zjevuje Neposkrvněná Panna ve svatozáří. Na další je zobrazena sv. Anna vyučující Marii milosrdenství, tj. udílí žebrákovi almužnu. Čtvrtá je záznamem posledních chvil života sv. Anny, odcházející z tohoto světa v náručí Panny Marie. Celý soubor osmi miniatur, obsahující malby dochované či jejich kopie nebo malby nalezené a vrácené kostelu Panny Marie Sněžné, byly vystaveny v létě roku 2015 v Arcidiecézním muzeu v Olomouci.

V kapli sv. Anny se nachází obraz sv. Anny s Ježíškem v náručí. Jde o vyobrazení stejného ikonografického typu, které známe ze Staré Vody (milostná soška Sv. Anny Starovodské s Ježíškem v náručí). Toto dílo pochází ze starého oltáře, který byl střediskem svatoanenského bratrstva.¹¹¹⁾

Alois Jašek se narodil 23. června 1900 v Křenovicích u Kojetína v č. p. 118, dne 24. června byl P. Vincencem Lázenským pokřtěn jmény Alois Jan.¹¹²⁾ Otec Jan Jašek(!) byl domkařem v Křenovicích, matka Anna rozená Opálková, pocházela z Tvorovic. A. Jašek se vzdělával na arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži, poté na olomoucké univerzitě vystudoval dvě fakulty, tj. filozofickou a bohosloveckou, na kněze se však nenechal vysvětit.¹¹³⁾ Oženil se s Marií Nejezchlebovou z Bojkovic, obřad se konal na Velehradě 3. června 1930.

V letech 1922/1923 pracoval jako archivář v Bojkovicích, kde založil Krajské muzeum, jehož byl správcem až do konce svého života. Působil také v Uherském Hradišti, Lačnově a v Buchlovicích. Psal

např. o hradu Buchlově, zámku Nový Světlov, vydal brožury *Kostel svatého Jana Nepomuckého u Milosrdných bratří v Prostějově* (1932) a *Dějiny a popis farního chrámu sv. Vavřince v Bojkovicích* (1937). V roce 2001 byla vydána publikace *Alois Jašek: (1900–1950): muzejník, archivář, historik a vlastivědný pracovník*, shrnující jeho zásluhy. A. Jašek zemřel 8. května 1950 v Bojkovicích.¹¹⁴⁾

(1926) Učitel v Olejovicích a příležitostný básník **Edwin Skrobanek** zveřejnil v roce 1926 v *Deutsch-mährische Heimat* článek *Die Entstehung des Wallfahrtsortes Altwaser bei Stadt Liebau in Mähren (Vznik poutního místa Staré Vody u Města Libavé na Moravě)*.¹¹⁵⁾ Věnuje se v něm popisu vzniku a dějinám poutního místa a zmiňuje báseň z roku 1872, kterou patrně složil P. J. F. Vybíral SchP.

Edwin Skrobanek se narodil 19. listopadu 1895 v Keprtovicích v č. 52 jako syn tamního učitele Antona Skrobanka a Leopoldine rozené Hampel.¹¹⁶⁾ Básně publikoval ještě jako svobodný mladý muž např. v *Österreichische Illustrierte Zeitung*. Již jako učitel na obecné škole v Milovanech se 6. června 1920 v olomouckém chrámu sv. Mořice oženil. Mladý pár oddával kaplan ThDr. František Závrbský.¹¹⁷⁾ Ženich měl čtyřadvacet let, sedmadvacetiletá nevěsta Stefanie Plewan z Potštátu č. p. 3 byla vdovou po hostinském Ernestu Plewanovi. Narodila se 26. prosince 1892 v Milovanech jako dcera tamějšího rolníka Johanna Schuberta a jeho manželky Aloisie rozené Jordan. E. Skrobanek vyučoval též v Keprtovicích (patrně v letech 1900–1919). Přátelil se např. se spisovatelem Franzem Spundou, malířem a grafikem Rudolfem Matherem a jinými představiteli olomouckého uměleckého světa.¹¹⁸⁾ V roce 1936 je ještě E. Skrobanek zmíněn jako učitel a zároveň jako chovatel hrdliček v Křišťanovicích u Dvorců.¹¹⁹⁾ Ochočené je za nízkou cenu nabízel i s dopravou. Tím zprávy o něm končí. Pokud zemřel ještě v Křišťanovicích, není možné datum úmrtí zjistit.¹²⁰⁾

(1927) Na pokračování publikoval ve sborníku *Das Kuhländchen. Geschichts- u. Kulturbilder aus alter und neuer Zeit* pojednání nazvané *Altwasser zur Zeit Felix Jaschkes (1824)*, tj. Stará Voda v době Felixe Jaschkeho, 1824 **Dr. Egon Waldemar Oppl**. Jsou od něho známé i jiné historicko-vlastivědné stati, žil ve Fulneku a v Opavě. Podrobnější údaje o jeho osobě se nepodařilo dohledat.¹²¹⁾

Felix Georg Jaschke (Felix Jiří Jaška), autor původního textu, fulnecký měšťan a soukeník, kronikář, sběratel, autor i jiných vlastivědných prací a také majitel sbírky hudebních nástrojů, se narodil 24. dubna 1756 ve Fulneku a zemřel tamtéž 20. září 1831.¹²²⁾

F. G. Jaschke a po něm Dr. E. W. Oppl mimo známých údajů o Staré Vodě uvádějí i cenné zajímavosti. Například to, že pokud bylo v rodině více chlapců, byl jeden z nich poslán do ciziny, např. do Haliče, aby tam hledal své štěstí.¹²³⁾ Tam se většinou vyučil u místních

obchodníků. Takto si nejeden z nich vydělával jmění, kupř. na obchodníky v Krakově (Kraków, Polsko) se vypracovali Johann Jilg, Zink a Hausner, úspěšní byli i Jaroslav Schiffner, Dreyseitl a další. Jiní, kteří měli možnost studovat, to dotáhli ještě dále, jako bratři Gockertové, z nichž jeden, Engelbert, se vypracoval na majitele lékárny v Jaroslavi, druhý získal doktorát medicíny a byl jmenován ruským carským státním radou.¹²⁴⁾ Synové starovodského rodáka Andrese Schiffnera, doktora práv působícího v Praze, se ve světě také neztratili. Jeden se stal profesorem v Rumburku v Čechách, druhý účetním adjunktem v nejmenované pevnosti v Itálii a třetí vystudoval práva ve Vídni.¹²⁵⁾ V dalším textu je pojednáno o vsi a její poloze, o rostlinách, obyvatelích a jejich dialektu, piaristech, domácím zvířectvu, vampyrismu, stravě a také o řemeslech.

(1930) V obsáhlé vlastivědné publikaci *Heimatbuch für den Bezirk Bärn*, vydané v roce 1930, popsal její autor **Johann Josef Theimer** obec Starou Vodu, tj. uvedl obvyklé náležitosti platné přibližně k roku vydání, občanskou vybavenost a dopravu, krátkou historii obce, dějiny školy, popsal kostel a Královskou studánku.¹²⁶⁾

J. J. Theimer, archivář, pedagog, regionální publicista, hudebník, zkušený vlastivědný pracovník a starosta Moravského Berouna, se narodil 16. března 1884 v Domašově nad Bystřicí v č. p. 33, 18. března ho pokřtil farář P. Isidor Kosak.¹²⁷⁾ U porodu byla porodní bába Franziska Abeska, z Domašova č. p. 88. Otec Josef Theimer, syn Engelberta Theimera, měšťana v Domašově, a jeho manželky Anny, dcery Franze Rubyho, zahradníka v Domašově, byl pekařem. S matkou Annou Schulmeister, svobodnou dcerou Josefa Schulmeistera, soustružníka v Domašově, a jeho manželky Josefy, dcery Franze Koniga, zahradníka v Domašově, se otec oženil až 25. července 1887, kdy také učinil doznání o otcovství, k čemuž své podpisy připojili i svědci Alois Göttinger a Johann König. Sňatku požehnal domašovský farář P. Albin Biskup.¹²⁸⁾

J. J. Theimer je také např. autorem *Beschreibung des Kreises Bärn* (Popis okresního města Moravský Beroun. Olmütz, Kullil 1944.). Jeho popis Staré Vody převzal A. Losert (viz níže) do své publikace bez udání pramene (viz strany 135 – 139).

Maturitu J. J. Theimer složil na učitelském ústavu v Olomouci v roce 1904, postupně pak získal osvědčení k výuce na obecných a následně i měšťanských školách.¹²⁹⁾ První místo dostal ve Slavoníně (Olomouc-Slavonín), potom vyučoval v Pavlovičkách (Olomouc-Pavlovičky), od začátku školního roku 1908 již působil na Chlapecké měšťanské škole v Moravském Berouně, kde později dosáhl na místo ředitele. Své vzdělání si i nadále rozšiřoval, proto se mohl stát i ředitelem živnostenské pokračovací školy v Moravském Berouně. Pracoval v řadě spolků, podporujících učitele a školy, vedl některé odbory na Okresním úřadě v Moravském Berouně. S manželkou Idou a synem žili na Opavské ulici č. 9.¹³⁰⁾

J. J. Theimer; převzato z publikace *Lidové zvyky a obyčeje Moravskoberounska*.

Část první světové války trávil jako vojenský účetní u Soči (Isonzo, Itálie). Jeho zásluhou bylo 24. července 1926 v Moravském Berouně otevřeno městské muzeum. Funkci starosty města vykonával v letech 1932–1938, souběžně vedl kroniku města. Dne 22. května 1946 byl odsunut do Württemberska-Bádenska, bylo mu tehdy 67 let a ještě měl vůli vrátit se ke svému učitelskému povolání. Založil a redigoval časopis *Bärner Ländchen*. J. J. Theimer zemřel ve svých 82 letech 21. ledna 1966 v Plettenbergu (Severní Porýní-Vestfálsko, Německo).

(1931) Středoškolský profesor **Dr. Josef Malý**, autor několika vlastivědných prací, vyučoval na školách např. v Kroměříži, Opavě (1942) a v Brně na učitelském ústavu (1946). Na svazku *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Libavský okres* pracoval v době, kdy působil v Kroměříži, jak zmiňuje v úvodu (vydáno 1931). Povšechně popisuje historii Staré Vody, přičemž největší část textu věnuje starovodskému kostelu. Jeho práce se opírá o již vydané prameny, archivní prameny zmiňuje minimálně, na druhé straně ale jeho pojednání o Staré Vodě patří k těm obsáhlejší.

Narodil se roku 30. března 1899 v Dubčanech na Litovelsku, v Brně žil na Sedlákově ul. č. 24.¹³¹⁾ Ještě v roce 1967 byl členem Musejního spolku v Brně,

v několika obdobích pracoval v jeho výboru. Jiné podrobnosti z jeho života, včetně data a místa úmrtí, se nepodařilo zjistit.

(1933) Autorem statě *Eine Brautbitte aus Altwasser in Odergebirge* (Žádost o nevěstu ve Staré Vodě v Oderských horách) je **Leopold Kwičela**.¹³²⁾ Svatební den, odehrávající se v rodném domě nevěsty, začínal dlouho před svítáním, kdy všichni kolem měli plné ruce práce s posledními přípravami na svatbu. V osm hodin ráno se shromáždili svatebčané. Po společné snídani následovalo slavnostní požehnání nevěsty, která se do té doby neukázala. Až ve správnou chvíli ji přivedl některý z příbuzných nebo host (družba). Nevěsta před rodiči poklekla, aby přijala rodičovské požehnání a družba odříkal tzv. nevěstinu žádost a požádal pro ni o rodičovské požehnání. O hodinu později začínal svatební obřad v kostele.

Autor se narodil 8. března 1891 v Mrsklesích č. p. 33 do rodiny hostinského a rolníka Leopolda Kwičely a jeho manželky Juliany rozené Kimmel.¹³³⁾ Novorozence 19. března pokřtil velkobystřický kooperátor P. Jindřich Popelka.¹³⁴⁾

Jako učitel na obecné škole začínal pravděpodobně na olomouckém Povelu, kde je uváděn již k roku 1914. Ještě jako svobodný (nejméně od roku 1930) byl členem *Deutscher Volksgesang-Verein Olmütz* (Německého lidového pěveckého sdružení v Olomouci). Žil v Olomouci-Nové Ulici, Hammerlingstrasse č. 11 (nyní Čajkovského, dnes tam stojí pavilon ZŠ Heyrovského).

Ženil se až ve zralém věku. Jako třiačtyřicetiletý učitel na Povelu a Nových Sadech uzavřel 11. srpna 1934 sňatek s Hertou Weiser, úřednicí z Olomouce, bytem na Komenského ulici č. o. 29, dcerou důlního inženýra Gustava Weisera a jeho manželky Emmy rozené Winter. Narodila se v obci Fohnsdorf ve Štýrsku (Rakousko) 1. ledna 1913, v době sňatku měla jedenaadvacet let a sedm měsíců.¹³⁵⁾ Novomanžele oddal P. Theodor Rieckenbrauk OMI.¹³⁶⁾ Svatební obřad byl ohlášen v olomouckém *Mährisches Tagblatt*.¹³⁷⁾ Své příjmení z Kwičela na Volker si nechali manželé se souhlasem vrchní okresní správy v Olomouci změnit 6. března 1942. Pod jménem Leopold Volker pak publikoval své dílo *Lebendige deutsche Mundart zu Olmütz-Powel* (Živý německý dialekt v Olomouci-Povelu).¹³⁸⁾

Jeho mladší sestrou byla Anna, narozená v Mrsklesích 22. prosince 1899.¹³⁹⁾ Provádala se do Staré Vody za učitele Franze Loserta, sňatek uzavřeli u sv. Mořice v Olomouci 16. srpna 1927. Jejich syn Dipl. Ing. Helmut Losert, kterého si mnozí pamatujeme z jeho návštěv rodné obce, se zasloužil o obnovu kostela a kaple sv. Anny nad Královskou studánkou. Rodina žila ve Staré Vodě v č. 53, v roce 1946 byla odsunuta do Německa. Anna Losert zemřela 13. 3. 1972 v Peissenbergu (Německo, Bavorsko), Dipl. Ing. Helmut Losert, emeritní profesor na Technické univerzitě v Mnichově (Technische Universität München), zemřel 14. prosince 2006.¹⁴⁰⁾

L. Kwičela publikoval ještě několik krátkých statí, ty však již nesouvisely se Starou Vodou, např. *Die*

Nirklowitzer Kunstuhr (Orloj v Mrsklesích).¹⁴¹⁾ Již po odsunu zaznamenal svou vzpomínku nazvanou *Aus dem Schulleben vergangener Tage* (Ze školního života v minulosti).¹⁴²⁾

(1933) Prof. ThDr. **Augustin Alois Neumann OSA**, od roku 1938 profesor církevních dějin na olomoucké bohoslovecké fakultě, do své publikace *Piaristé a český barok* zahrnul i krátké pojednání o stavbě kostela a koleje na Staré Vodě a činnosti tamních piaristických kněží.¹⁴³⁾

Augustin Alois Neumann, katolický kněz, člen řádu augustiniánů-eremitů, historik a profesor, převzato z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Augustin_Alois_Neumann

Narodil se 14. června 1891 v Olešnici na Moravě v č. p. 23, pokřtěn byl 20. června jmény Alois Metod. Jeho otec Metod Neumann se živil koželužstvím, matka Josefa pocházela z rodiny Josefa Sedláře, rolníka a obchodníka v Crhově.¹⁴⁴⁾ Do augustiniánského kláštera na Starém Brně vstoupil v roce 1911 hned po maturitě, v roce 1922 odešel na studia do Paříže, poté v nich pokračoval v Hradci Králové a na C. M. bohoslovecké fakultě v Olomouci, kde se habilitoval roku 1931. Po válce přednášel jen krátkou dobu, v roce 1946 odešel na zdravotní dovolenou a zbytek života prožil ve starobrněnském klášteře, kde 26. prosince 1948 zemřel.¹⁴⁵⁾ Pohřben byl v řádové hrobce na brněnském ústředním hřbitově.

(1934) Z jiného pohledu přistoupil ke Staré Vodě učitel, vlastivědný pracovník a sběratel lidových pověstí **Josef Ullrich**. Pověsti, které sebral, vydal knižně ve dvou svazcích: *Volkssagen aus dem Kuhländchen*

(Lidové pověsti z Kravařska) a *Volkssagen aus dem Gesenke* (Lidové pověsti z Jeseníků). Do druhého svazku zařadil i pověsti, týkající se Staré Vody, kde byl spatřen vodník v podobě raka. Jiná hovoří o tom, že v Geiersgrundu o půlnoci bylo možné potkat bezhlavého muže, který tam chvíli neklidně přecházel sem a tam a pak zmizel, v další píše o ohnivém muži či o kameni v Podlesí, na kterém je otisknutá šlapka Ježíška.¹⁴⁶⁾ U tohoto kamene se zastavovala procesí směřující do Staré Vody. V jeho soupisu samozřejmě nechybí taková místa, jako jsou Královská studánka a poutní kostel.¹⁴⁷⁾

J. Ullrich, převzato z: <https://galerieosobnosti.muzeumnj.cz/josef-ullrich>

Na svět přišel 23. srpna 1866 v Novém Jičíně v č. p. 271 v rodině dílenského mistra Josefa Ullricha (syna Johanna Ullricha, tkalce v Novém Jičíně a jeho manželky Margarethy, dcery Johanna Hantky, valcháře v Žilině, dnes Nový Jičín-Žilina) a Aloisie, dcery řemenářského mistra v Novém Jičíně Josefa Habermanna a jeho manželky Johanny (dcery Franze Grögera, barvíře na černo).¹⁴⁸⁾ Dne 27. srpna ho pokřtil kooperátor P. Karl Halda jmény Josef Johann.¹⁴⁹⁾

Vystudoval vyšší reálku a učitelský ústav v Brně, dráhu pedagoga zakončil ve funkci ředitele chlapecké měšťanské školy v Novém Jičíně. Byl dvakrát ženatý, poprvé (1866) s učitelkou Stefanií Schenk, se kterou měl dvě dcery a podruhé (27. června 1929) jako vdovec s učitelkou z Vítkova Bertou Schramm.

Spoluzakládal vlastivědný časopis *Das Kuhländchen*, kde publikoval řadu statí, pracoval též jako redaktor časopisu *Heimatsfreude*. Byl čestným členem muzejního spolku v Novém Jičíně a stál v čele turisticko-vlastivědného spolku *Beskidenverein*. Sepsal publikaci *Heimatsbüchlein für das Kuhländchen*. Po vzniku Československé republiky se jako mnozí angažoval v německém nacionálním hnutí. Poslední léta svého života trávil ve Vítkově, kterému se věnoval ve svém díle *Geschichte der Stadt Wigstadt* (Dějiny města Vítkova). Tam také 20. října 1939 zemřel ve věku třiasedmdesáti let, jednoho měsíce a dvacet sedmi dnů.¹⁵⁰⁾ Rozhřešení mu podal farář P. Franz Sales Müller.¹⁵¹⁾ Příčinou jeho úmrtí byla žilní trombóza v pravé noze, embolie, infarkt pravé plíce a mozková embolie. Mrtvola byla přenechána důstojnému farnímu úřadu v Novém Jičíně s povolením Zemského úřadu v Opavě a 21. října 1939 převezena do Nového Jičína, kde ho pochoval tamní farář P. Rudolf Weigel 23. října.¹⁵²⁾

(1936) Mezi autory kratších připomínek poutního místa Staré Vody patří národopisec, sběratel památek specializovaný na církevní náměty, redaktor a katolický spisovatel **Antonín Šorm**, profesí úředník.

Narodil se 15. února 1890 ve Studenci v Podkrkonoší, vystudoval obchodní akademii a nastoupil jako úředník do pardubické filiálky Živnobanky.¹⁵³⁾ V první světové válce byl nasazen v bojích na ruské a italské frontě. Po pobytu na Slovensku a Podkarpatské Rusi se do Živnobanky vrátil a za krátký čas přešel do služeb Moravsko-slezské banky v Praze. Při svém povolání se věnoval bádání a publikování, své práce si vydával vlastním nákladem. V roce 1927 opustil místo bankovního úředníka, nechal se zaměstnat na magistrátu města Prahy a nadále s velkou horlivostí pokračoval ve své činnosti propagátora katolické kultury.

Jeho publikace *Sv. Anna v lidové úctě* byla šířena po celé republice. Uvádí sv. Annu v lidových modlitbách, písních, legendách, pověstech apod., doplněných obrazovým materiálem. Podkladem pro části věnované Staré Vodě mu byl Eichlerův text.

A. Šorm zemřel 26. září 1947 na dovolené ve Špindlerově Mlýně, pochován je v Praze-Šárce.

(1938) Základní informace o Staré Vodě uvedl vynikající historik, vysokoškolský pedagog **Prof. PhDr. Ladislav Hosák**, přednášející na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, a to v encyklopedickém díle nazvaném *Historický místopis země Moravsko-slezské*, které prosadil ke zpracování a vydávání.¹⁵⁴⁾ Tato edice pokračovala dlouho po jeho úmrtí.

Narodil se 5. června 1898 v Újezdu u Brna, gymnázium vystudoval ve Strážnici, historii a zeměpis vystudoval na Univerzitě Karlově v Praze. Po absolutoriu vyučoval na gymnáziích v různých městech, po obnovení olomoucké univerzity v roce 1946 nastoupil na její pedagogickou fakultu. V roce 1949 se habilitoval a v roce 1963, kdy už byl na odchodu do důchodu,

L. Hosák, převzato z: <https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb>

byl jmenován profesorem československých dějin a historické vlastivědy. Zemřel 3. listopadu 1972 v Brně.

Okrajově se o Staré Vodě zmínil i v pozdější publikaci *Z minulosti olomouckého kraje*.¹⁵⁵⁾

(1938) Ke 250. výročí kostela, vzpomínanému v roce 1938, vyšel v krnovských novinách *Das Volk, unabhängiges Tagblatt* článek o historii poutního místa Staré Vody od **Otto Wokauna**, nazvaný *Der Wallfahrtsort Altwasser. Historische skizze* (Poutní místo Stará Voda. Historická skica). Autor popsal stručně historii místa, kostela, uvedení piaristů a založení Královské studánky. Jeho ambicí nebylo publikovat nově zjištěné údaje, ale připomenout toto místo v souvislosti s poutí mládeže olomoucké arcidiecéze, vyhlášenou na dny 6. a 7. srpna 1938.¹⁵⁶⁾

(1938) Plzeňští redemptoristé ThDr. František As. Suchomel CSsR a P. Ondřej Maria Korvas CSsR se podepsali pod publikaci *Duchovní zátiší*, pojednávající o exerciciích u nás i v cizině. Protože se i ve Staré Vodě duchovní cvičení pořádala (za benediktinů v letech 1922–1930, za oblátů 1930–1946), je toto poutní místo zařazeno i do uvedené publikace.¹⁵⁷⁾ Zpráva o Staré Vodě je podepsaná jen iniciálami G. P. a byla přeložena z němčiny, autorem je bezesporu starovodský kněz **P. Gregor Peter OMI**, který byl o Velikonocích roku 1938 poslán do Staré Vody.

Peterův text popisuje cestu, kterou musí poutník vykonat, aby se do Staré Vody dostal, krátce líčí historii místa až po příchod a činnost oblátů a to včetně výstavby tří kaplí v ambitu. Svůj popis končí slovy: „Exerciční dům sv. Anny ve Staré Vodě vždy bude hledaným místem pro ty, kteří chtějí v samotě duchovně růst“.

P. G. Peter OMI se narodil 7. dubna 1908 v Chebu, řeholní sliby složil v roce 1933, na kněze byl vysvěcen v roce 1935. Od října 1938 do roku 1941 spravoval farnost Rudoltovice, byl velmi oblíbený, zejména u mládeže. Za svou odvážnou práci s věřícími byl pod stálým dohledem gestapa. Po druhé světové válce odešel do Rakouska (nikdo ze starovodských oblátů nechtěl do Německa, tj. do Říše) a až do konce života se staral o nemocné, a to i v době, kdy žil v domově s pečovatelskou službou. Zemřel 9. října 1994 ve Vídni, pohřben je na hřbitově ve Vídni-Heiligenstadtu.

ThDr. František Assiský Suchomel CSsR, filozof, autor náboženských a filozofických prací se narodil 7. listopadu 1893 ve Třech Dvorech (u Litovle), řádový slib složil 2. srpna 1914, ordinován byl v roce 1920. Provinciálem redemptoristů byl do roku 1950, kdy byl zatčen a odsouzen ke čtyřicetiletému vězení. Zemřel 10. ledna 1973, pochován je na hřbitově v Července.

Rovněž literárně činný P. Ondřej Maria Korvas CSsR se narodil 30. listopadu 1905 v Moravském Písku, profesi složil 4. prosince 1924, na kněze byl vysvěcen 8. září 1929 na Svaté Hoře u Příbrami. Od roku 1951 působil jako administrátor v Úštěku a administrátor excurrento ve farnostech Liběšice u Úštěku, Strážště a Levín a nakonec ještě Býčkovice. Zemřel 10. února 1987 v Úštěku, kde byl též dne 19. února 1987 pohřben.

(1942) Regionální historik **František Václav Peřinka**, civilním zaměstnáním vrchní berní ředitel,

F. V. Peřinka, převzato z: https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Václav_Peřinka

redigoval devět svazků *Moravské vlastivědy*. Narodil se 26. února 1878 na samotě Koráb u Mikulovic na Znojemsku, studoval na gymnáziích v Třebíči a Kroměříži. Od roku 1938 trvale žil v Kroměříži a věnoval se zpracování *Dějin města Kroměříže*. V roce 1945 byl jmenován čestným občanem města Kroměříže. Vlastivědný pracovník a člen Moravské musejní společnosti v Brně, kroměřížské poradny pro kronikáře (1941) a jiných spolků zemřel 14. září 1949 v Kroměříži a tam je i pohřben.

Fr. V. Peřinka zpracoval *Místopis soudního okresu libavského*, který byl součástí *Historického místopisu střední a severní Moravy*, redigovaného Norbertem Černým.¹⁵⁸⁾ Nejen popis Staré Vody je zpracován dle dostupné literatury, a tudíž nové informace nepřináší.

Výčet autorů, kteří se ve svém díle zabývali slavným svatoanenským poutním místem, jsme ohraničili v souladu s rukopisným pojednáním o poutích do Staré Vody zhruba rokem 1950. Jelikož se donedávna ve Staré Vodě nabízela publikace, sestavená a vydaná **Adolfem Losertem**, připomeneme i jeho osobu. Obsah jeho brožury, vydané pod názvem *Wallfahrtsort St. Anna- Altwasser*, je různorodý, má charakter víceméně sborníku. Najdeme v ní citáty z farní kroniky, vzpomínky rodáků, seznamy padlých v obou světových válkách či zemřelé starovodské občany, nové adresy vysídlených rodáků, informace o filiální obci Vojnovice a vedlejší obci Podlesí a na závěr i ukázky pověstí z kraje. Publikace byla vydána v roce 1980 v Bayreuthu, náklad nebyl uveden.¹⁵⁹⁾

A. Losert, převzato z: *Bärner Ländchen* 1998, 4, 151.

A. Losert se narodil 2. února 1915 ve Staré Vodě patrně v č. p. 43, kde žili jeho rodiče Johann a Marie rozená Gromes se čtyřmi dětmi.¹⁶⁰⁾ Adolf byl v pořadí pátým a posledním dítětem. Otec padl v první světové válce 15. září 1915, jeho syn a Adolfův bratr Josef ve druhé světové válce 23. března 1942. Oba zahynuli v Rusku, matka zemřela v roce 1962 v Bayreuthu. Po vysídlení pracoval jako správce u německých ozbrojených sil (Bundeswehru) v Bayreuthu, kde zemřel 1. února 1998. Pochován byl 5. února 1998. Jeho manželka Ernestine, se kterou měl syna Dr. Hanse Loserta, ho přežila.¹⁶¹⁾

Googlem převedený text do českého jazyka, který je bohužel ve všech ohledech nekorigovaný, a tudíž místy vyznívá až humorně, byl vydán s názvem: *Altwasser. Stará Voda. Adolf Losert. Kronika obce Stará Voda*. Jako původce překladu a vydání je uveden Miloslav Váňa (viz jeho úvodní slovo). Německou verzi zájemci z našich řad dostali od německy mluvících rodáků zdarma, zatímco za špatnou českou verzi musí obdivovatel Staré Vody dobře zaplatit.

Poznámky

1) V podání některých autorů se někdy vyskytují nepřesné údaje, které se podařilo uvést na správnou míru až v posledních letech. Přesto je někteří soudobí badatelé přejímají a jiní současní autoři se zase dopouštějí dalších omylů. – Předkládaný výčet osob není a nemůže být vyčerpávající.

2) Krejčová 2008, 3. – Sv. Stanislav ze Štěpanova (Stanisław ze Szczepanowa), biskupem v Krakově od 1072. – Polský král Boleslav II. Ukrutný (Bolesław II. Szczodry, jak si říkal, polský kníže (1058–1076) a král (1076–1079) z rodu Piastovců, narozen kolem 1042, zemřel 2. nebo 3. dubna 1081 či 1082.

3) Informace z: <https://histmag.org/Grob-pol-skiego-krola-w-Ossiach-legenda-czy-fakt-historyczny-1086>.

4) Zasloužil se také o vybudování zděného kostela ve své rodné obci.

5) Informace z: <https://en-m-wikipedia-org.translate.google.com/wiki/Bzovius?hl=cs> – [https://www.biblicalcyclopedia.com/B/bzovius-\(bzowski\)-abraham.html](https://www.biblicalcyclopedia.com/B/bzovius-(bzowski)-abraham.html).

6) Ctihodný Caesare kardinál Baroni CO, církevní historik, narozen 1538, zemřel 30. 6. 1607 v Římě.

7) Wolny 1863, 44 – 49.

8) Josef Kristen (Chriesten), malíř, sochař, dodavatel kostelního mobiliáře, narozen 2. 1. 1818 v Moravském Berouně, zemřel 30. 7. 1887 tamtéž.

9) Skrobankův článek byl publikován v *Deutsch-mährische Heimat: Blätter für ländliche Wohlfahrts- und Heimatpflege: Zeitschrift des Central-Verbandes der deutschen landwirtschaftlichen Genossenschaften Mährens und Schlesiens in Brünn und des Vereines Deutsche Heimat in Brünn* 1926, 1 – 2, 27. Uloženo v MZK v Brně, nedostupné dílo.

10) Ignaz Czapka von Winstetten, narozen 24. 2. 1791 ve Městě Libavé, zemřel 5. 6. 1881 ve Vídni.

- 11) Ferdinand I. Dobrotivý, rakouský císař v letech 1835–1848. – Marie Anna Savojská, narozena 19. 9. 1803 v Římě, zemřela 4. 5. 1884 v Praze.
- 12) Elisabeth Amalie Eugenie Bavorská, narozena 24. 12. 1837 v Mnichově, zemřela 10. 9. 1898 v Ženevě (Genève, Švýcarsko). – Sophie Maria Josepha, hraběnka Esterházy-Liechtenstein, narozena 5. 9. 1798 ve Vídni, zemřela 7. 6. 1869 tamtéž. – Více o něm Krejčová 2018, 1, 29.
- 13) *Sternberger Volksblatt* 28. 3. 1885, 13, 1 – 4.
- 14) *Mährisches Tagblatt* 6. 4. 1887, 86, 5.
- 15) Dr. Phil. Karl Berger (nevlastní bratr P. Willibalda Bergera OSB), historik, vlastivědný pracovník, pedagog, zemský školní inspektor, narozen 10. 12. 1867 v Moravském Berouně, zemřel 22. 10. 1936 v Brně. – Berger, Karl: *Geschichte der Stadt Bärn*. Deutscher Verein für die Geschichte Mährens und Schlesiens, Brünn 1901.
- 16) SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, Theimer Johann, inv. č. 20, Johann Gans, karton 3. – Za poskytnutí kopie děkuji Mgr. Jakubu Mamulovi.
- 17) V úvahu připadá matrika ZAO, pobočka Olomouc, Moravský Beroun, inv. č. 6226, sign. Dv VIII 7, N 1804–1831, I – N 1804–1831, zde nenalezen. – U záznamu je za „Bärn“ uvedeno nečitelné místo.
- 18) Manželkou Johanna Ganse byla Johanna rozená Berger, narozená 24. ledna 1830 v Moravském Berouně. Měli spolu jedenáct dětí, z nichž sedm se dožilo dospělosti.
- 19) Patrně měl na mysli různé poutní průvodce, vydávané speciálně pro olomoucké, kroměřížské či opavské poutníky ke sv. Anně Starovodské.
- 20) ZAO, pobočka Olomouc, Osek nad Bečvou, inv. č. 6850, sign. L X 5, 1844–1892, 9, tam je uveden jako Šimoník, sám se podepisoval Šimoník. – Za překlad matričního zápisu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové. – P. Johann Urban, první, připadající v úvahu, zemřel již 24. 6. 1869 v Huzové (Německá Huzová), druhý toho jména zemřel 20. 1. 1892 jako viceděkan a farář v Lošticích (narozen 1821 v Olomouci, vysvěcen 1844).
- 21) *Čech, politický týdeník katolický* 27. 8. 1876, 203, 3. – *Hlas: časopis církevní* 3. 5. 1891, 101, 1. – *Hlas, katolický jednodenník* 13. 4. 1898, 1228, 1.
- 22) Zde mohlo dojít k záměně Kašavy, tj. Košic a Kašavy na Zlínsku, která shodou okolností byla v 17. století osídlena ze Sedmihradska. Do moravské Kašavy byl hned po vysvěcení poslán P. Jan Hradil, protože se tam zrovna v roce 1877 uvolnilo místo. P. Fr. Šimoník ale skutečně sloužil v Uhrách, tj. v Košicích.
- 23) *Pozor: Noviny pro náš lid* 23. 6. 1877, 49, 2 a 22. 9. 1877, 75, 3. – *Čech: politický týdeník katolický* 20. 9. 1877, 215, 2. – *Slovan americký, týdeník pro politiku, vědu, zábavu a vzájemnost všech Slovanův amerických* 17. 10. 1877, 48, 3.
- 24) *Čech: politický týdeník katolický* 6. 4. 1881, 78, 1.
- 25) *Našinec* 10. 10. 1879, 120, 3.
- 26) *Hlas: časopis církevní* 15. 12. 1877, 99, 3.

- 27) *Čech: politický týdeník katolický* 10. 4. 1881, 82, 2.
- 28) *Čech: politický týdeník katolický* 22. 5. 1927, 121, 8
- 29) *Čech: politický týdeník katolický* 6. 4. 1881, 78, 1.
- 30) *Mährisches Tagblatt* 5. 1. 1886, 3, 5. – *Opavský Týdeník* 6. 1. 1886, 2, 2.
- 31) P. Method Flašar SchP, narozen 27. 1. 1838 v Ráječku u Zvole, profesí složil v roce 1862, knězem se stal 11. 6. 1865, do Staré Vody byl poslán z Bílé Vody 22. září 1883, ve Staré Vodě byl administrátorem fary a od roku 1884 i rektorem, v roce 1890 byl jmenován rektorem koleje v Bruntále. P. M. Flašar SchP, superior piaristické rezidence v Brandýse nad Labem od roku 1891, zemřel 9. srpna 1907.
- 32) *Našinec* 18. 7. 1886, 84, 3. – Více v textu k roku 1886.
- 33) *Hlas: časopis církevní* 9. 7. 1887, 153, 3.
- 34) *Opavský Týdeník* 19. 9. 1888, 73, 5.
- 35) *Brünner Zeitung* 23. 12. 1889, 295, 3.
- 36) *Prager Tagblatt* 7. 11. 1889, 308, 13.
- 37) *Hlas: časopis církevní* 3. 5. 1891, 10, 1.
- 38) *Čech: politický týdeník katolický* 13. 6. 1891, 132, 2.
- 39) *Hlas, katolický jednodenník* 13. 4. 1898, 1228, 1.
- 40) *Hlas katolický jednodenník* 23. 11. 1906, 1724, 1.
- 41) *Hlas katolický jednodenník* 30. 3. 1908, 1865, 5.
- 42) *Našinec* 27. 6. 1913, 149, 1. – *Vlast: časopis pro poučení a zábavu* 1913, 10, 964.
- 43) P. Adolf Jašek, původně katecheta v Kroměříži, poté působil jako misionář i v Bulharsku, narozen narozen 14. 7. 1880, zemřel 11. 1. 1923, – P. Josef Chromčík, narozen 25. 1. 1845 v Řepčíně (dnes Olomouc-Řepčín), odešel se svými farníky z Lichnova u Nového Jičína, zemřel 7. 4. 1910 v Fayetteville, Texas, USA. – P. Oldřich Zlámal, narozen 4. 4. 1879 v Kokorách, vysvěcen 1904 v Clevelandu (Ohio, USA), zemřel 24. 3. 1955 tamtéž.
- 44) Mons. Petr Esterka, narozen 14. 11. 1935 v Dolních Bojanovicích, vysvěcen 1963 v Římě coby emigrant, pomocným biskupem brněnským byl od roku 1999, pochován v rodišti.
- 45) Eichler 1888, 389–397.
- 46) Po něm tuto informaci převzali další autoři, např. Dr. František Malinský (Malinský 1942, 509).
- 47) *Moravské noviny: příloha Brněnských novin* 24. 10. 1880, 245, 2.
- 48) *Hlídky: měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii* 1908/9, 9, 638.
- 49) MZA v Brně, Sbírka matrik, č. knihy 16 961, Brno – sv. Petr a Pavel (na dómě), zemřelí 1860–1921, 240. – Msgre ThDr. Josef Pospíšil, infulovaný prelát brněnské kapituly, narozen 7. 5. 1845 v Oslavičce u Velkého Meziříčí, vysvěcen 1870, zemřel 18. 12. 1926 v Brně.
- 50) ZAO, pobočka Olomouc, Šternberk, inv. č. 7552, sign. Št I 15, N 1861–1867, I – N 1861–1867, 10. Za překlad matričního zápisu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové. – P. Eduard Lazenský (Lázeňský), narozen

- 1818 v Konici, vysvěcen 1843, zemřel jako emeritní děkan v Charvátce 7. 2. 1894. – Přiznání se k otcovství stvrdil kooperátor P. Franz Ludwig a dva svědkové, tj. Karl Rohrich a Johann Zepek(?)
- 51) Informace z: <https://www.sternberk.org/stief-wilhelm-kronikar-a-historik>.
- 52) Stief 1896, 120 – 121.
- 53) ZAO, pobočka Olomouc, Šternberk, inv. č. 10 636, sign. Št I 52, Z 1918–1932, I – Z 1918–1932, 549. Za překlad matričního zápisu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové.
- 54) P. Josef Novák, narozen 1873 v Konici, vysvěcen 1898, zemřel 16. 2. 1942. – P. Dominik Willner, velký znalec dějin města a bývalé augustiniánské kanonie publikoval mnohé články v místním periodiku. Narodil se roku 1885 ve Svitavách, vysvěcen 1908, za německé okupace vězněn v koncentračním táboře (1943–1945), po druhé světové válce vyhnán, zemřel 24. 9. 1971 v Dürnsteinu (Dolní Rakousko).
- 55) ZAO, pobočka Olomouc, Dubicko, inv. č. 8382, sign. Zá IV 7, N 1850–1898, I – N 1850–1898, 121. Za překlad matričního zápisu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové.
- 56) Poštulka 1897, 52 – 53.
- 57) *Rozsévač, náboženský týdeník pro křesťanský lid* 1940, 25, 180. – Krejčová 2023, tj. *Milostná soška svatě Matky Anny Starovodské s Ježíškem*. In: Střední Morava, vlastivědná revue 2022, 52, 132 – 157.
- 58) Příslušná matrika je dosud uložena na matričním úřadě a je tudíž nepřístupná (Litovel, římskokat. f. ú., sign. Ch VI 33, Z 1892–1949, Litovel).
- 59) Michal 1901, 18 – 19. – Pisatel měl na mysli zříceninu hradu Šternek nedaleko Bílčic.
- 60) Informace z: <https://slovacky.denik.cz/zpravy-region/drmolice-z-polesovic-predstavily-poradze-zivota-maleho-slovacka-20191123.html>.
- 61) MZA v Brně, č. knihy 11 857, Polešovice, narození 1856–1872, 54. Za překlad matričního zápisu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové. – V matrice zemřelých je mylně uvedeno datum 8. února 1862. – P. Anton Kaštyl zemřel jako farář v Nezdenicích 30. 1. 1886.
- 62) *Mährisches Tagblatt* 6. 10. 1888, 230, 5. – *Die neue Zeit. Blätter für nationale Interessen* 9. 12. 1893, 281, 4.
- 63) *Mährisch-schlesische Post* 7. 12. 1907, 63, 6. – Collare maius, též Expositorium canonice, krátký plášť, který se nosí na klerice a je symbolem trvalého úřadu.
- 64) *Grenzpost. Zeitung für das christliche Volk des Schönhengster Gaues* 8. 1. 1910, 2, 2.
- 65) *Severní Morava* 15. 12. 1923, 51, 3.
- 66) *Das Volk unabhängiges Tagblatt* 24. 5. 1923, 1307, 2.
- 67) MZA v Brně, č. knihy 2635, Horní Věstonice narození 1881–1930, oddaní 1881–1930, zemřelí 1881–1930, index narození 1881–1930, index oddaní 1881–1930, index zemřelí 1881–1930, 264. – Jeho úmrtí není uvedeno v příslušném nekrologiu olomoucké arcidiecéze, přešel totiž do brněnské

- diecéze. – Za konzultaci děkuji Mgr. Vítu Němcovi, Ph.D.
- 68) P. Johann Mühlberger, farář a kanovník v Mikulově, konzistorní rada, narozen 8. 2. 1883 v Hrádku u Znojma, zemřel 26. 12. 1950 v nemocnici v Mistelbachu (Dolní Rakousy).
- 69) Hoppe 1913, 408 – 412.
- 70) Např. https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Alfred_Hoppe.
- 71) Informace z: https://www.gablitz-museum.at/fileadmin/downloads/recherchen/2021/Gablitzer_Friedhof_Graeber_und_Denkmaeler.pdf.
- 72) Navrátil 1916, 360. – O těchto jezuitěch nebyly zjištěny žádné podrobnosti.
- 73) MZA Brno, č. knihy 13 271, Vyškov, narození 1866–1873, 147.
- 74) P. František Fuksa, narozen 1841 v Kotojedech, vysvěcen 1869, zemřel 4. 6. 1893 jako farář v Třebětích.
- 75) Kachnik 1917, 51.
- 76) P. Hugo Merz OMI, narozen 15. 6. 1877 v Epfen-dorfu (Württenbersko, Německo), řádový slib složil 5. 10. 1898 v emauzském opatství, kněžské svěcení přijal 20. 9. 1903 v Beuronu (Bavorsko, Německo).
- 77) Nivnice, rodiště učitele národů Jana Amose Komenského (28. 3. 1592 – 15. 11. 1670 Amsterdam), jemuž Msgre J. Kachnik věnoval několik studií. – MZA Brno, č. knihy 11 742, Nivnice, narození 1848–1869, index narození 1848–1869, 108. – O něm více Zemek 1945, II, 194.
- 78) *Moravský deník* 24. 1. 1940, 19, 2.
- 79) Internetové stránky mylně uvádějí jako místo úmrtí Prahu.
- 80) Vyvlečka 1917, 15, 16, 23.
- 81) Přestavěn 1712–1719, poté zasvěcen Panně Marii Sněžné.
- 82) MZA Brno, č. knihy 4712, Štípa, narození 1850–1874, oddaní 1850–1874, zemřelí 1850–1874, index narození 1850–1874, index oddaní 1850–1874, index zemřelí 1850–1874, 33.
- 83) Příslušná matrika není přístupná. – P. Franz Skopal zemřel 6. 10. 1872 jako farář ve Fryštáku. – O něm více Zemek 1945, II, 196.
- 84) Wenzelides 1922, 273 a 274.
- 85) Wenzelides, Otto: *Hans Kudlich*. Ed. Strache, Warnsdorf 1925.
- 86) ZA v Opavě, Opava, římskokat. f. ú., P. Marie – proboštství, inv. č. 26, sign. Op I 26, N 1874–1881, 126. Za překlad matričního zápisu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové. – P. Casimír Raška OT, narozen ve Vítkovicích 1844, ordinován 1870, profesí složil 1871, zemřel 13. 4. 1902.
- 87) *Bärner Ländchen* 1972, 1 – 12. – Losert 1980, 99 – 110, více viz níže.
- 88) Pozůstalost Msgre ThDr. Fr. Přikryla je uložena ve Vlastivědném muzeu v Olomouci.
- 89) Toto nakladatelství nebylo zjištěno, vyskytuje se jen v tomto jediném případě.

- 90) ZAO, pobočka Olomouc, Chudobín, římskokat. f. ú., inv. č. 9814, sign. Ch IV 9, N 1875–1911, 10.
- 91) *Deutsche Volkszeitung: für den Neutitscheiner Kreis* 6. 2. 1915, 16, 3.
- 92) ZAO, pobočka Olomouc, OL – C – 47, inv. č. 94, 1915–1925, karton 5. – Konzervátor, tj. památkář.
- 93) *Neue mährisch-schlesische Presse: [Tagesausgabe]* 5. 1. 1915, 3, 4.
- 94) *Obrana venkova: neodvislý týdeník agrární* 24. 2. 1916, 8, 2.
- 95) V Podlesí byl osmnáctým farářem. – Farní kostel sv. Mikuláše v Podlesí byl v roce 1965 odstřelen.
- 96) *Bärner Ländchen* 1992, 1, 44. – O zvonech více *Bärner Ländchen* 1994, 4, 186 – 187.
- 97) *Grenzpost. Zeitung für das christliche Volk des Schönhengster Gaus* 2. 1. 1926, 1, 3.
- 98) *Deutsche Volkszeitung: für den Neutitscheiner Kreis* 12. 7. 1929, 79, 6.
- 99) *Bärner Ländchen* 1992, 1, 44.
- 100) SOkA Olomouc, O 7 – 27, sign. I a, 1785–1922, karton 1.
- 101) SOkA Olomouc, O 7 – 27, sign. I a, 1785–1922, karton 1.
- 102) V tom bylo 46 nadačních listů, jeden nadační list chudinský, 15 reversů a osm pojišťovacích dokladů. K tomu ještě materiály o hřbitově, který byl obecní.
- 103) *Das Volk: unabhängiges Tagblatt* 5. 11. 1930, 253, 2.
- 104) *Deutsche Volkszeitung für den Neutitscheiner Kreis* 17. 7. 1931, 80, 5.
- 105) *Deutsche Volkszeitung für den Neutitscheiner Kreis* 9. 6. 1933, 65, 7. – P. Karl Becker OMI, narozen 12. listopadu 1892 v Bassenheim/ Rheinland-Pfalz (Porýní-Falcko, Německo), do noviciátu vstoupil již v roce 1913, na kněze vysvěcen 1925, ve Staré Vodě 1933 – 13. září 1946, zemřel 4. června 1962 v tamní nemocnici sv. Josefa ve Vídni.
- 106) Friedrich Egon von Fürstenberg, na stolci 1853–1892.
- 107) Obě matriky zemřelých, tj. hranická i oderská, jsou ještě uloženy na matričních úřadech, a tudíž jsou nepřístupné.
- 108) Více viz Kašpar, Pavel (st.): *Stručný průvodce oderským městským hřbitovem*. Historicko-vlastivědný spolek v Odrách, Odry 2018, 14. Dostupné na: <https://www.katovna-odry.cz/files/publications/strucny-pruvodce-10-2018.pdf>.
- 109) Informace z: <https://www.bojkovice.cz/alois-jasek/d-152946>.
- 110) Jašek 1923, 88 – 89.
- 111) Z ikonografického hlediska je mu podobný obraz uložený v depozitu baziliky Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku u Olomouce, pocházející z kostela sv. Jana Nepomuckého v již neexistujících Olejovicích na Libavsku (Krejčová 2013, 19 a 20).
- 112) P. Vincenc Lázenský, narozen 1867 v Kovalovicích, ordinován 1889, ve Vřesovicích 1916–1938, zemřel 6. 11. 1945.

- 113) ZAO, pobočka Olomouc, Křenovice, inv. č. 6647, sign. Km VII 2, N 1869–1900, 227.
- 114) Příslušná matrika není přístupná.
- 115) *Deutschmährische Heimat* 1926, 1 a 2, 27 – 29. – Bohužel není toto periodikum na internetových stránkách Moravské zemské knihovny v Brně přístupné.
- 116) Matrika je dosud uložena na matričním úřadu (Město Libavá, římskokat. f. ú., sign. Bu VI 42, N 1875–1938, Keprtovice).
- 117) ZAO, pobočka Olomouc, Olomouc, římskokat. f. ú., Sv. Mořic, inv. č. 10 593, sign. O III 41, O 1920 – 1924, 18. – ThDr. František Závrbský, předseda Italského kroužku v Olomouci, narozen 6. 9. 1881 v Ludslavicích u Holešova, vysvěcen 1907 v Římě, u sv. Mořice kaploval v letech 1908–1934, zemřel 17. 12. 1950. Více o něm Krejčová 2019, 9 a d.
- 118) Franz Spunda, rakouský spisovatel a překladatel, narozen 1. 1. 1890 v Olomouci, zemřel 1. 7. 1963 ve Vídni. – Rudolf Mather, prozatím nedoceněný grafik, narozen 25. 1. 1891 v Olomouci, studoval ve Vídni a Praze, spoluzakladatel prvního uměleckého spolku v Olomouci, pobočky Metznerbundu, vysídlen do německého Neu Ulmu, zemřel 1. 10. 1975 v Blaubeuren.
- 119) *Morgenpost: deutsches unparteiisches Tagblatt* 5. 2. 1936, 123, 4. Dokument není na internetových stránkách MZK v Brně přístupný.
- 120) Patříčná matrika je nepřístupná (Dvorce, římskokat. f. ú., sign. Dv I 37, Z 1866–1949, I – Z 1866–1949, Křišťanovice).
- 121) Dr. E. W. Oppl byl možná příbuzným fulneckého lékárníka Stanislava Václava Oppla (narozen 25. 4. 1871 v Březových Horách, zemřel 12. 1. 1939 v Opavě), autora např. publikace *Z kroniky staroslavného města Fulneku* (působíště J. A. Komenského) a jiných prací.
- 122) S popisem dějin Staré Vody končil s rokem 1824. Jeho životopis sepsal Gustav Beck: *Felix Georg Jaschke. Sein Lebensbild*. In: *Das Kuhländchen. Geschichts- u. Kulturbilder aus alter und neuer Zeit* 1927, 1, 1 – 4; 2, 1927, 17 – 21. Posledně o něm psal Growka, Květoslav: *Felix Georg Jaschke jako nositel zlaté medaile Za statečnost*. In: <https://www.valka.cz/15543-Felix-Georg-Jaschke-jako-nositel-zlate-medaile-Za-statecnost>.
- 123) Halič, polské historické území rozdělené mezi Polsko a Ukrajinu.
- 124) Jarosław, město v jihovýchodním Polsku.
- 125) O dalším úspěšném muži viz Krejčová, 2022, 2, 36 – 37.
- 126) Theimer 1930, 385 – 391.
- 127) ZAO, pobočka Olomouc, Domašov nad Bystřicí, inv. č. 7588, sign. Št II 9, N 1849–1887, 284. – Za překlad matričního zápisu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové. – P. Isidor Kosak, narozen v Dobešově u Oder v roce 1840, ordinován 1864, zemřel jako farář ve Vysoké u Krnova 18. července 1892.
- 128) P. Albin Biskup, o něm více Krejčová 2021, 93.

- 129) Martinek, Branislav: *Předmluva*. In: *Stručné dějiny okresního města Moravského Berouna*. Johann Theimer. Kurze Geschichte der Kreisstadt Bärn. Město Moravský Beroun, Moravský Beroun 2009.
- 130) Ida Theimer, rozená Jilke, pocházela z Milovan z učitelského prostředí. Sňatek uzavřeli 17. 8. 1912 v Milovanech.
- 131) Příslušná matrika je dosud uložena na matričním úřadu a je proto nepřístupná (Cholina, římskokat. f. ú., sign. Ch I 30, N 1886–1926, Bílsko, Dubčany, Loučka, Odrlice).
- 132) *Heimatblätter für die Olmützer Sprachinsel und das Odergebirge* 1933, 2 – 3, 35.
- 133) ZAO, pobočka Olomouc, Velká Bystřice, inv. č. 8144, sign. VB I 13, N 1884–1891, I – N 1884–1891, 375. – Sčítací operát z roku 1921 uvádí již Rozbořilovi a Morbitzerovi.
- 134) P. Jindřich Popelka, narozen 1865, vysvěcen 1888, zemřel jako farář v Jesenci 10. 12. 1926.
- 135) ZAO, pobočka Olomouc, Stará Voda, inv. č. 12 207, sign. Bu XI 13, O 1903–1935, 71.
- 136) P. Theodor Rieckenbrauk OMI, narozen 15. 2. 1884 v Bausenhagenu, nyní m. č. Fröndenberga (Severní Porýní-Vestfálsko, Německo), řádový slib složil 1909, vysvěcen 1913, zemřel 27. 2. 1967 v Südlönnu (Westfálsko, Německo).
- 137) *Mährisches Tagblatt* 11. 8. 1934, 182, 4.
- 138) Volker, Leopold: *Lebendige deutsche Mundart zu Olmütz-Powel*. L. Kullil, Olmütz 1942.
- 139) ZAO, pobočka Olomouc, Velká Bystřice, inv. č. 8145, sign. VB I 14, N 1892–1902, I – N 1892–1902, 489.
- 140) Prof. Dipl. Ing. Helmut Losert se narodil 3. prosince 1928 ve Dvorcích v tamní nemocnici. – Patříčná matrika je nepřístupná. (Dvorce, římskokat. f. ú., sign. Dv I 24, N 1926–1934, Dvorce, Májůvka, Rejchartice).
- 141) *Heimatblätter für die Olmützer Sprachinsel und das Odergebirge* 1933/1934, 1, 138 – 139.
- 142) *Olmützer Blätter* 1991, 39, 116.
- 143) Neumann 1933, 122 a 123.
- 144) MZA v Brně, č. knihy 664, Olešnice, narození 1881–1902, 60.
- 145) V rodné matrice je v poznámce uvedeno, že zemřel v Olomouci.
- 146) Geiersgrund, pomístní název, lokalita leží ve směru ze Staré Vody na Město Libavou.
- 147) Ullrich 1934, 83, 91, 97, 105, 139, 141 – 144.
- 148) ZA v Opavě, Nový Jičín, inv. č. 1982, sign. NJ I 12, N 1863–1880, 61.
- 149) P. Karl Halda, narozen 1839 v Želechovicích, ordinován 1861, zemřel jako emeritní farář v Mořicích 27. 1. 1903.
- 150) ZA v Opavě, Vítkov, inv. č. 13 312, sign. Bu XVI 41, Z 1886–1941, I – Z 1886–1941, 472. – Internetové stránky <https://galerieosobnosti.muzeumnj.cz/josef-ullrich> mylně uvádějí Nový Jičín jako místo úmrtí.

- 151) P. Franz Sales Müller, narozen 14. 1. 1897 ve Svitavách, ordinován 1922, od 8. 11. 1941 do 9. 4. 1945 vězeň č. 28 638 v Dachau, zemřel 3. 1. 1975 v nemocnici v Indersdorfu nedaleko Dachau (Bavorsko, Německo).
- 152) P. Rudolf Weigel, narozen 1. 1. 1885 v Suchdolu nad Odrou, ordinován 1908, nastoupil do Věsky u Oder, pak kaplanem v Novém Jičíně, tam od 1916 farářem, později viceděkan novojičínský. Nebyl zařazen do odsunu, zemřel 11. 11. 1961 ve Vražném.
- 153) Převzato z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/antonin-sorm-61799>.
- 154) Hosák 1938, 626 – 627.
- 155) Hosák 1956, 34.
- 156) O autorovi nebyly zjištěny žádné podrobnosti.
- 157) Suchomel – Korvas 1938, 236 a 237.
- 158) Peřinka 1942, 516 – 518.
- 159) Losert 1980. – Bayreuth (Bavorsko, Německo).
- 160) *Farní kronika*. – Matrika je dosud uložena na matričním úřadu (Stará Voda, římskokat. f. ú., sign. Bu XI 11, N 1903–1946, Stará Voda, Vojnovice).
- 161) Oznámení o úmrtí A. Loserta viz *Bärner Ländchen* 1998, 4, 151.

Prameny

Moravský zemský archiv v Brně

Sbírka matrik

- Č. knihy 664, Olešnice, narození 1881–1902, 60.
- Č. knihy 2635, Horní Věstonice, narození 1881–1930, oddaní 1881–1930, zemřelí 1881–1930, index narození 1881–1930, index oddaní 1881–1930, index zemřelí 1881–1930, 264.
- Č. knihy 4712, Štípa, narození 1850–1874, oddaní 1850–1874, zemřelí 1850–1874, index narození 1850–1874, index oddaní 1850–1874, index zemřelí 1850–1874, 33.
- Č. knihy 11 742, Nivnice, narození 1848–1869, index narození 1848–1869, 108.
- Č. knihy 11 857, Polešovice, narození 1856–1872, 54.
- Č. knihy 13 271, Vyškov, narození 1866–1873, 147.
- Č. knihy 16 961, Brno – sv. Petr a Pavel (na dómě), zemřelí 1860–1921, 240.

Zemský archiv v Opavě

Sbírka matrik

- Opava, římskokat. f. ú., P. Marie – proboštství, inv. č. 26, sign. Op I 26, N 1874–1881, Karlovec, Město, Předměstí, 126.
- Nový Jičín, římskokat. f. ú., inv. č. 1982, sign. NJ I 12, N 1863–1880, Nový Jičín, 61.
- Vítkov, římskokat. f. ú., inv. č. 13 312, sign. Bu XVI 41, Z 1886–1941, I – Z 1886–1941, Vítkov, 472.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

Sbírka matrik

- Moravský Beroun, římskokat. f. ú., inv. č. 6226, sign. Dv VIII 7, N 1804–1831, I – N 1804–1831, Moravský Beroun.

Křenovice, římskokat. f. ú., inv. č. 6647, sign. Km VII 2, N 1869–1900, Křenovice, 227.
Osek nad Bečvou, římskokat. f. ú., inv. č. 6850, sign. L X 5, 1844–1892, Osek nad Bečvou, 9.
Šternberk, římskokat. f. ú., inv. č. 7552, sign. Št I 15, N 1861–1867, I – N 1861–1867, Šternberk, 10.
Domašov nad Bystřicí, římskokat. f. ú., inv. č. 7588, sign. Št II 9, N 1849–1887, Domašov nad Bystřicí, 284.
Velká Bystřice, římskokat. f. ú., inv. č. 8144, sign. VB I 13, N 1884–1891, I – N 1884–1891, Bukovany, Bystrovany, Hlubočky, Kocourovce, Mrsklesy, Přáslavice, Svěsedlice, Velká Bystřice, 375.
Velká Bystřice, římskokat. f. ú., inv. č. 8145, sign. VB I 14, N 1892–1902, I – N 1892–1902, Bukovany, Bystrovany, Hlubočky, Kocourovce, Mrsklesy, Přáslavice, Svěsedlice, Velká Bystřice, 489.
Dubicko, římskokat. f. ú., inv. č. 8382, sign. Zá IV 7, N 1850–1898, I – N 1850–1898, Bohuslavice, Dubicko, Hrabová, Třeština, 121.
Chudobín, římskokat. f. ú., inv. č. 9814, sign. Ch IV 9, N 1875–1911, Chudobín, 10.
Olomouc, římskokat. f. ú., Sv. Mořic, inv. č. 10 593, sign. O III 41, O 1920 – 1924, Olomouc vnitřní město, 18.

Šternberk, římskokat. f. ú., inv. č. 10 636, sign. Št I 52, Z 1918–1932, I – Z 1918–1932, Šternberk, 549.
Stará Voda, římskokat. f. ú., inv. č. 12 207, sign. Bu XI 13, O 1903–1935, Stará Voda, 71.

ZAO, pobočka Olomouc

OL – C – 47, Pozůstalost dr. Jana Nevěřila,
1888–1938 (1621–1782)

Inv. č. 94, Různé zprávy o kostelích, kaplích, restauraci a opravách a výzdobě kostelů a kaplí na Moravě a ve Slezsku, 1915–1925, karton 5.

Státní okresní archiv OlomouO 7 – 27 Farní úřad Stará Voda

Sign. I a, Předávací protokoly, 1785–1922, karton 1.

SOKA Bruntál se sídlem v Krnově

Theimer Johann (1760) 1884–1945

Inv. č. 20, Johann Gans, městský sekretář, historik, přírodovědec, podnikatel – strojopis, pojednání o jeho osobě, novinový výstřižek a korespondence týkající se jeho osoby, přiložen akvarel s motivem kytice, /1873–1940/, karton 3.

Patikul a titulní list brožurky P. J. Šimonika, soukromá sbírka.

Literatura

Altwasser. *Stará Voda*. Adolf Losert. *Kronika obce Stará Voda*. B. n. (Miloslav Váňa), Olomouc 2013.

Altwasser zur Zeit Felix Jaschkes (1824). *Mitgeteilt von Egon Waldemar Oppl*. In: Das Kuhländchen. Geschichts- u. Kulturbilder aus alter und neuer Zeit 1929, 4 – 5, 1929, 62 – 70; 1929, 6, 81 – 83; 1929, 8, 113 – 116 a 1929, 10, 150 – 152.

Eichler, Karel: *Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rakouském Slezsku. Díl I. Část II. Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje*, Brno 1888.

Fišer, Zdeněk: *Alois Jašek: (1900–1950): muzejník, archivář, historik a vlastivědný pracovník*. Městský úřad Bojkovice, Bojkovice 2001.

Hoppe, Alfred: *Des Österreichers Wallfahrtorte*. St. Norbertus-Verlag, Wien 1913.

Hosák, Ladislav: *Historický místopis země Moravsko-slezské*. Společnost přátel starožitností čsl. v Praze, Praha 1938.

Hosák, Ladislav: *Z minulosti olomouckého kraje*. Krajské nakladatelství Olomouc, Olomouc 1956.

Jašek, Alois: *Chrám P. Marie Sněžné v Olomouci*. Arcibiskupská knih- a kamenotiskárna, Olomouc 1923.

Kachnik, Josef: *Beschreibung u. Wertung der Oelgemälde u. Fresken in der Garnisonskirche Maria Schnee zu Olmütz*. B. n., Olmütz 1917.

Krejčová, Jana: *Kněží zemřelí ve Staré Vodě*. In: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry 2018/21, 1, 19 – 37.

Krejčová, Jana: *Leť, myšlenko. Va, pensiero. Váleční vystěhovalci z jižního Tyrolska na Olomoucku s přihlédnutím k území celé Moravy (1915–1919)*. VI. n. s podporou grantu a sponzorů, Olomouc 2019. ISBN 978-80-270-5835-8.

Krejčová, Jana: *Milostná soška sv. Matky Anny Starovodské s Ježíškem*. In: Střední Morava, vlastivědná revue 2022, 52, 132 – 157.

Krejčová, Jana: *Nové Zámky u Litovle (Neuschloss). Zámecká kaple a její kaplan*. In: Zajímavosti z Litovelska. Sborník Muzejní společnosti Litovelska 2015–2020. Muzejní společnost Litovelska, z. s., Litovel 2021, 81 – 104.

Krejčová, Jana: *Olejovice (Öhlstadt)*. *Historie filiálního kostela sv. Jana Nepomuckého*. In: POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 2013, 1, 15 – 26.

Krejčová, Jana: *P. Karl Gabriel Schiffner, rodák ze Staré Vody*. In: POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 2022, 2, 36 – 37.

Krejčová, Jana: *Stará Voda. Kaple sv. Anny nad Královskou studánkou*. 19. středisko Junáka Velký Týnec, Velký Týnec 2008.

Losert, Adolf: *Wallfahrtsort St. Anna- Altwasser*. VI. n., Bayreuth 1980

Malinský, František: *Vývoj náboženských poměrů ve střední a severní Moravě*. In: Černý, Norbert ed.): *Vlastivěda střední a severní Moravy. Díl II. Střední a severní Morava v minulosti. Část první, Studie z kulturních dějin střední a severní Moravy. Učitelská jednota v župě olomoucké*, Přerov 1942, 509.

Malý, Josef: *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Libavský okres*. Musejní spolek, Brno 1931.

Martinek, Branislav: *Předmluva*. In: Stručné dějiny okresního města Moravského Berouna. Johann Theimer. *Kurze Geschichte der Kreisstadt Bärn*. Město Moravský Beroun, Moravský Beroun 2009.

Michal, Jan: *Die Geschichte der Stadt Hof und der Burg Sternberg*. J. Michal, Prag 1901.

Navrátil, Bohumil: *Jesuité Olomoučtí za protireformace. Akty a listiny z let 1558–1619, 1558–1590*. Zemský výbor Markrabství moravského, Brno 1916.

Neumann, Augustin Alois: *Piaristé a český barok*. Knihkupectví Společenské knihtiskárny, Přerov 1933.

Peřinka, František Václav: *III. Místopis soudního okresu libavského*. In: Černý Norbert: *Historický místopis střední a severní Moravy*. (Vlastivěda střední a severní Moravy, díl II., část druhá.) Učitelské jednoty v župě olomoucké, Přerov 1942, 507 – 520.

Pillich, Emil: *Der Wallfahrtsort „St. Anna“ in Altwasser. Geschichte und Beschreibung den Gnadenkirche*. Druck- u. Verlagsanstalt „Das Volk“ Gesellschaft m. b. H., Jägendorf 1923.

Pillich, Emil: *Poutní místo Stará Voda na Moravě. Dějiny a popis poutního místa*. Knihotiskárna a nakladatelství „Vita“, Praha 1926.

Poštulka, František: *Hejtmanství Zábřežské*. Nákladem učitelského spolku šumbersko-zábřežského, Zábřeh 1893.

Poštulka, František: *Pověsti ze severní Moravy*. VI. n., Olomouc 1897, 52 – 53.

Skrobanek, Edwin: *Die Entstehung des Wallfahrtsortes Altwasser bei Stadt Liebau in Mähren (Vznik poutního místa Staré Vody u Města Libavé na Moravě)*. In: Deutschmährische Heimat. Blätter für ländliche Wohlfahrts- und Heimatpflege. Zeitschrift des Central-Verbandes der deutschen landwirtschaftlichen Genossenschaften Mährens und Schlesiens in Brünn und des Vereines Deutsche Heimat in Brünn 1926, 1 a 2, 27 – 29.

Stief, Wilhelm: *Topographie des politischen Bezirkes Sternberg in Mähren mit besonderer Berücksichtigung der Ortsgeschichte und Statistik nach amtlichen und autorisierten Quellen*. Pialek, Sternberg 1896.

Suchomel, František As. – Korvas, Ondřej Maria: *Duchovní zátíši*. Bohuslav Kümpel, Plzeň 1938.

Šimoník, Julius: *Poutnické místo sv. Anny ve Staré Vodě na Moravě v arcidiecesi Olomoucké*, Knížecí arcibiskupská knih- a kamenotiskárna v Olomouci, Olomouc 1887.

Šimoník, Julius: *Die Gnadenstätte St. Anna zu Altwasser in Mähren, Erzdiocese Olmütz*. F. E. Buch- und Steindruckerei, Olmütz 1887.

Šorm, Antonín: *Sv. Anna v lidové úctě*. VI. n., Praha 1936.

Theimer, Johann: *Heimatbuch für den Bezirk Bärn*. Emil Hykel, Bärn 1930.

Theimer, Johann: *Lidové zvyky a obyčeje Moravsko-berounska. Město Moravský Beroun, Moravský Beroun 2014*.

Ullrich, Josef: *Volkssagen aus dem Gesenke*. Albert Koch, Odrau 1934.

Vytlečka, Josef: *Příspěvky k dějinám kostela Panny Marie Sněžné v Olomouci*. Našinec, Olomouc 1917.

Wenzelides, Otto: *Unsere Heimat in Stadt und Land*. Selbstverlag, Troppau 1922.

Wokaun, Otto: *Der Wallfahrtsort Altwasser. Historische skizze*. In: Das Volk, unabhängiges Tagblatt 2. 8. 1938, 175, 7.

Wolny, Gregor: *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften. 1. Abt.: Olmützer Erzdiocese, Bd. V.*, Brünn 1863.

Zemek, Metoděj: *Posloupnost prelátů a kanovníků olomoucké kapituly od počátku až po nynější dobu. II. 1658–1944*. Rukopis 1945.

Periodika (Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně, Vědecká knihovna v Olomouci, Österreichische Nationalbibliothek Wien) *Brünner Zeitung*

Čech: politický týdeník katolický

Das Volk: unabhängiges Tagblatt

Deutsche Volkszeitung: für den Neutitscheiner Kreis

Die neue Zeit. Blätter für nationale Interessen

Grenzpost. Zeitung für das christliche Volk des

Schönhengster Gaues

Heimatblätter für die Olmützer Sprachinsel und das

Odergebirge

Hlas, katolický jednodenník

Hlas: časopis církevní

Hlídká: měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem

k apologetice a filosofii

Mährisches Tagblatt

Mährisch-schlesische Post

Moravské noviny: příloha Brněnských novin

Moravský deník

Morgenpost: deutsches unparteiisches Tagblatt

Našinec

Neue mährisch-schlesische Presse: [Tagesausgabe]

Obrana venkova: neodvislý týdeník agrární

Olmützer Blätter

Opavský Týdeník

Österreichische Illustrierte Zeitung

Pozor: Noviny pro náš lid

Prager Tagblatt

Rozsévač, náboženský týdeník pro křesťanský lid

Severní Morava

Slovan americký, týdeník pro politiku, vědu, zábavu

a vzájemnost všech Slovanův amerických

Sternberger Volksblatt. Organ für politische, wirtschaftliche, Gemeinde-, Schul- und Vereins-Angelegenheiten der nordwestlichen Bezirke Mährens

Vlast: časopis pro poučení a zábavu

Periodika (archiv autorky)

Bärner Ländchen

P. Karl Gabriel Schiffner, rodák ze Staré Vody¹⁾

Jana Krejčová

Při studiu pamětí Felixe Georga Jaschkeho, které publikoval Dr. Egon Waldemar Oppl, bylo zjištěno, že ve Staré Vodě v č. p. 41 spatřil světlo světa 30. ledna 1784 i budoucí vojenský kaplan **P. Karl Gabriel Schiffner**.²⁾ Jeho otcem byl Gabriel Schiffner, matkou jeho manželka Apollonia. Pokřtěn byl asi 1. února jménem Gabriel, další jméno (Carl či Karl) užíval později, často je také představován s oběma jmény.

Přes dobu, která nás dělí od té, ve které žil, se podařilo zjistit pár střípků z jeho života.

Bezpochyby byl žákem místní piaristické školy, kde dostal dobrý základ do dalšího života. Rozhodl se pro duchovní dráhu, po vysvěcení na kněze v roce 1811, které se patrně uskutečnilo v Olomouci (byl stále veden v olomoucké arcidiecézi), je uváděn jako kooperátor ve Vítkově.³⁾ Nejpozději v roce 1815 se stal polním kaplanem, v prvních letech sloužil v slavném c. k. Moravském pěším pluku nesoucím císařovo jméno.⁴⁾ Poté, co se zúčastnil tažení v Itálii proti neapolským rebelům, zůstal u svého pluku v Palermu na Sicílii, kde se kromě služby věnoval soukromé výuce nejmenované sicilské šlechtičny.⁵⁾ V roce 1831 sloužil ve stejné funkci u polního dělostřeleckého pluku se sídlem ve Štýrském Hradci (Graz, Rakousko).⁶⁾ O rok později byl poslán do olomoucké pevnosti, kde měl ještě jednu povinnost navíc – zároveň vyučoval v kadetce (pěchotní školní

setnině) náboženství, a to až do roku 1836.⁷⁾ Brněnské a vídeňské noviny přinesly podrobnou zprávu o tryzně za zemřelého císaře Františka I. Rakouského (zemřel 2. března 1835 ve Vídni), která se s plnou parádou konala ve vojenském kostele Panny Marie Sněžné v Olomouci. Mši sv. sloužil posádkový kaplan P. Gabriel Schiffner.⁸⁾ V dalších dvou letech (1837 a 1838) není jeho učitelská profese uváděna, ač stále sloužil v posádkovém městě Olomouci. Od roku 1839 je již veden jako kaplan v pevnosti Terezín.⁹⁾ Jako litoměřský biskupský notář je uváděn od roku 1847.¹⁰⁾

P. Karl Gabriel Schiffner, kněz olomoucké arcidiecéze, penzionovaný c. k. posádkový kaplan a notář litoměřického biskupství zemřel 27. srpna 1859 v pevnosti Terezín č. p. 214, a to ve věku 71 let, šesti měsíců a 16 dnů.¹¹⁾ Zopatřil a pochoval ho kurát P. Anton Benek(?).¹²⁾

Pohřben byl na starém vojenském hřbitově. Z pocho-pitelných důvodů neměl přímého dědice. Proto byla půl roku po jeho úmrtí v tisku oznámena konvokace (svolání) případných věřitelů ke zjištění dluhu na pozůstalosti a možnosti jeho vyrovnání.¹³⁾

Poznámky

1) Tuto stat' možno považovat za dodatek ke Krejčová, Jana: *Kněží narození ve Staré Vodě* (POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 2018/21, 1, 19 – 37).

2) Oppl 1929, 7, 97 – 102. – Felix Georg Jaschke, fulnecký měšťan a soukeník, narozen 24. 4. 1756 ve Fulneku, zemřel 20. 11. 1831 tamtéž) sepsal třináctisvazkovou kroniku nazvanou *Fulneker Sammelchronik oder Quodlibet*. Jeho medailonek publikoval Gustav Beck (Gustav Beck: *Felix Georg Jaschke. Sein Lebensbild*. In: Das Kuhländchen. Geschichts- u. Kulturbilder aus alter und neuer Zeit 1927, 1, 1 – 4; 2, 1927, 17 – 21). – ZAO, pobočka Olomouc, Město Libavá, inv. č. 5879, sign. Bu VI 5, N 1757–1785, 176. Za překlad matričního záznamu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové. – Č. p. 41 bylo posledně v majetku rodiny Jahnových.

3) *Catalogus ...* 1811, 78.

4) *Catalogus ...* 1848, 252; 1849, 254 a 1850, 254.

5) Patrně se jedná o rok 1815, kdy se po Muratově (Joachim-Napoléon Murat, 1808–1815 neapolský král, žil 1767–1815) porážce v Neapolské válce vrátila Neapol do rukou Bourbonů. – Oppl 1929, 7, 97 – 102. – Jako kaplan uváděn v *Militär-Schematismus...* 1821, 1, 98.

6) *Militär-Schematismus...* 1831, 1, 344.

7) Barokní budova olomoucké kadetky na Třídě 1. máje č. p. 821/3 z roku 1777 byla postavena na místě augustiniánského kláštera, posledně tzv. Dům armády. – *Militär-Schematismus ...* 1836, 1, 73.

8) *Brünner Zeitung* 14. 4. 1835, 104, 1. – *Wiener Zeitung* 16. 4. 1835, 87, 1. Jako polního kaplana a litoměřického biskupského notáře ho také uvádí *Catalogus ...* 1848, 252; 1849, 254 a 1850, 254.

9) *Militär-Schematismus...* 1839, 1, 77.

10) *Militär-Schematismus...* 1847, 1, 78.

11) *Salzburger Kirchenblatt* 3. 11. 1859, 44, 8. – Pevnost Terezín se budovala v letech 1780–1790. – Státní oblastní archiv v Litoměřicích, inv. č. 8027, sign. 164 6, 1850–1883, Terezín, 38.

12) O něm nezjištěny žádné údaje.

13) *Die Presse. Abendblatt* 27. 2. 1860, 58, 6. – *Wiener Zeitung* 26. 2. 1860, 51, 36; 29. 2. 1860, 53, 24; 2. 3. 1860, 55, 25.

Prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc Sbírka matrik

Město Libavá, římskokat. f. ú., inv. č. 5879, sign. Bu VI 5, N 1757–1785, Dřemovice, Heroltovice, Město Libavá, Norberčany, Olejovice, Smilov, Stará Voda, Trhavice, Keprtovice, Vojnovice, 176.

Státní oblastní archiv v Litoměřicích Sbírka matrik

Matrika zemřelých, inv. č. 8027, sign. 164 6, 1850–1883, Terezín, 38.

Literatura

Catalogus venerabilis cleri Archidioecesis Olomucensis 1811, 78 (v textu CVC AO); 1848, 252; 1849, 254 a 1850, 254.

Oppl, Egon Waldemar: *Altwasser zur Zeit Felix Jaschkes (1824)*. In: Das Kuhländchen. Geschichts- u. Kulturbilder aus alter und neuer Zeit 1929, 7, 97 – 102.

Periodika (Moravská zemská knihovna v Brně, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, Österreichische Nationalbibliothek Wien)

Brünner Zeitung

Das Kuhländchen. Geschichts- u. Kulturbilder aus alter und neuer Zeit

Die Presse. Abendblatt

Militär-Schematismus der österreichischen Kaiserthumes

Salzburger Kirchenblatt

Wiener Zeitung

Jana Krejčová

Kontakt: janakrejcovat atelier@seznam.cz

Omlouváme se čtenářům za chybu v titulku u příspěvku **Msgr KAREL KOLSDORF, LIBAVSKÝ FARÁŘ A BUDIŠOVSKÝ KAPLAN** v č. 1/2022 a prosíme, aby si ho ve svých výtiscích opravili na toto znění: **Msgr KAREL KOLSDORF, LIBAVSKÝ FARÁŘ A BUDIŠOVSKÝ DĚKAN**.

PhDr. Jaroslav Vavřík z Petřvaldíku – knihovník, hudebník a sběratel lidových písní

Tomáš Král

Lidové písně jsou v Poodří spojeny především s osobou prof. Františka Lyska z Proskovic. Jen o tři roky později než on se v nedalekém Petřvaldíku narodil Jaroslav Vavřík, kterému sudičky daly do vínku lásku k lidovému zpěvu, hudbě celkově a knihám. Nad kolébkou však zazněla i jejich slova, že se zdravím na tom nebude dobře...

V dalších řádcích bychom vám chtěli, pomocí literárních a archivních pramenů i osobních vzpomínek, přiblížit výše nastíněné – osobu a dílo Jaroslava Vavříka.

Začneme nejprve jeho rodiči Růženou a Vilémem Vavříkovými.

O otci Jaroslava se v dobovém tisku dočteme, že „Kopřivnický učitel Vilém Vavřík, čtenář Času a uvědomělý realista, byl „přivřenec rozhodný p. dr. Masaryka a propagátor myšlenek jeho a zásad.“

Vilém Vavřík (9. prosinec 1873 Petřvaldík – 16. únor 1934 Slezská Ostrava) byl v letech 1901 až 1902 podučitelem v Albrechticích. V době narození Jaroslava byl V. Vavřík učitelem v Kopřivnici, ale bydlel

Jaroslav Vavřík. Foto z archivu rodiny.

v Petřvaldíku (Malém Petřvaldě). Později byl přeložen do Slezské Ostravy, kam se i s rodinou přestěhoval. Bydleli tenkrát v domě u mostu (později byla v objektu spořitelna) a pak dva měsíce na Michálkovické ulici vedle učitelského ústavu. Roku 1910 koupili dům v Záměstní ulici, kde bydleli nadále.

V. Vavřík působil jako učitel, později jako ředitel dívčí měšťanské školy ve Slezské Ostravě, a byl veřejně činný. Byl například pokladníkem Mužského odboru Slezské matice osvěty lidové ve Slezské Ostravě (založen 5. května 1899).

Růžena Vavříková (8. leden 1884 Černotín – 1. prosinec 1969 Slezská Ostrava) byla dcerou Jana Zapletala¹ a jeho manželky Eleonory, roz. Hrabalové.

O matce J. Vavříka R. Zapletalové se zmiňuje její otec Jan Zapletal ve Školní kronice dvoutřídní obecné školy

v Černotíně,² školní rok 1900 až 1901: *Zapletalová Růžena, narozená 8. ledna 1884 v Černotíně. Chodila po 6 roků do národní školy v Černotíně, pak poslána byla ku návštěvě školy měšťanské ve Valašském Meziříčí, kdež všechny tři třídy vychodila a ve všech svých vysvědčení s vyznamenáním obdržela. Po odbytí školy měšťanské roku 1898 zůstala doma u rodičů, kdež četbou dále se vzdělávala a ve hře na piano cvičí, jakož i ve pracích ručních hodlajíc dále dle okolností buď za pěstounku, nebo industriální učitelku studovat.*

V Ostravě našla R. Zapletalová práci jako učitelka a v r. 1905 se provdala za Viléma Vavříka.

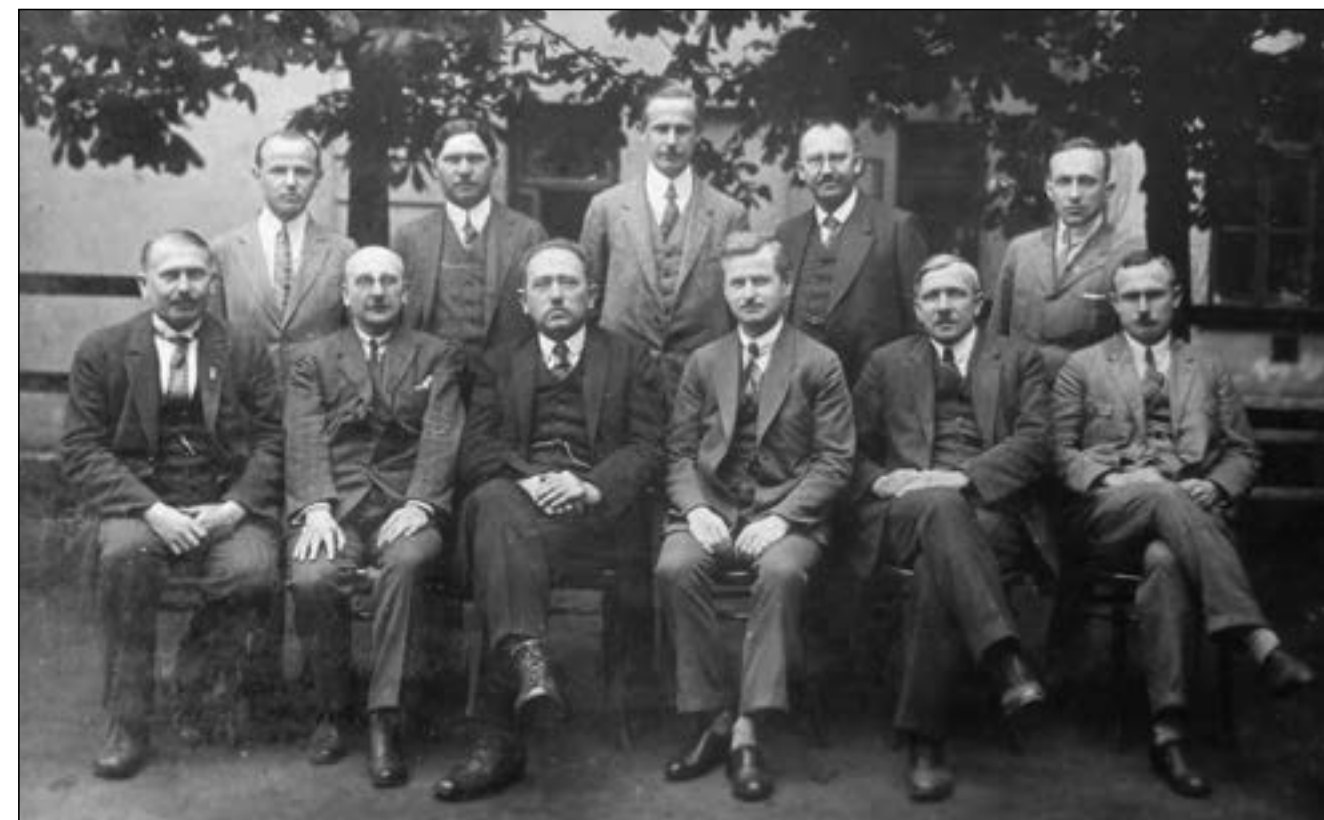

Fotografie pořízená na 18. dubna 1915 v Bílsku zachycuje Jaroslava Vavříka (vlevo) s mladším bratrem Vojtěchem a jeho rodiči. Jména dalších dvou (stojících) osob nejsou uvedena. Archiv rodiny.

Manželé žili ve Slezské Ostravě v ulici Záměstní č. p. 32. Vychovali dva syny, Jaroslava a Vojmíra. Rodina byla vlastenecká, česká a udržovala dobré vztahy s rodištěm matky Růženy Černotínem, který poskytoval rodině důležité ekonomické zázemí, protože prarodiče tam vlastnili zemědělskou usedlost. Zejména v těžkých válečných letech 1914 až 1918, ale i později a nakonec i v době druhé světové války, byl pro rodinu Černotín druhým domovem. Daleko důležitější ale bylo společenské, intelektuální a muzikální zázemí, které rodina poskytovala. Rodina žila hudbou, kromě Jana Zapletala, který byl organizátorem hudebního života v obci, je zapotřebí zmínit i Msgre. Vojtěcha Zapletala (strýce J. Vavříka), který byl vynikajícím hudebníkem, virtuózně hrál na varhany a dirigoval ženské pěvecké sbory v Kroměříži, kde působil jako katecheta na dívčích měšťanských školách. Organizoval hudební život prostřednictvím Cyrílské jednoty, skládal mše a napsal řadu teoretických příspěvků do různých časopisů. Vesnice Černotín a přilehlý Hluzov žily tehdy hudbou, jak to sám prokázal sběrem lidových písní z Černotína a Hluzova Jaroslav Vavřík³

² Obec Černotín leží v okrese Přerov, necelé 4 km jihovýchodně od Hranic.

³ Ze vzpomínek dr. Františka Krále, manžela sestřenice J. Vavříka.

Otec Vilém Vavřík (sedící, třetí zleva) na fotografii z roku 1927. Archiv města Ostravy.

Jaroslav Vavřík se narodil 14. srpna 1907 v č. p. 65 v Petřvaldíku a byl pokřtěn 25. srpna 1907 v kostele sv. Mikuláše v Petřvaldě důstojným pánem Vojtěchem Zapletalem, kaplanem v Litovli. Za kmotry mu tenkrát byli Felix Vavřík, učitel v Polské Ostravě, a Jindřiška Zapletalová, dcera nadučitele v Černotíně.⁴

V Petřvaldíku bydleli Vavříkovi krátce,⁵ do doby přestěhování do Polské (Slezské) Ostravy, jeho o tři roky mladší bratr Vojmír se narodil již v Ostravě.⁶

Jeho rodiče měli na vzdělání a rozhled J. Vavříka velký vliv. Oba hudbou žili a hudební nadání u chlapce rozvíjeli nejprve školením ve hře na klavír.

Základní školní docházku započal 16. září 1913 v Moravské Ostravě, do tamější školy chodil do konce školního roku 1913/1914, následně přešel do 2. třídy dvojtřídní smíšené obecné školy v Černotíně, kde nastoupil 16. září 1915.⁷ Z ní 2. listopadu 1915 odešel na obecnou školu ve Slezské (Polské) Ostravě na Hladnově. Od 16. září 1917 byl žákem 5. třídy pětitřídní školy cvičné při c. k. ústavu na vzdělávání učitelů v Polské Ostravě.

⁴ Opis „rodního a křestního listu“ (Archiv města Ostravy).

⁵ Do Ostravy se přestěhovali nejspíš v r. 1909 nebo 1910.

⁶ Ve sčítacích operátech je uvedeno, že dům č. 65 v roce 1890 pravděpodobně nestál – poslední číslo v Petřvaldíku bylo 63. V roce 1900 v domě bydleli: Vincenc Vavřík, rolnický výměnkář, jeho manželka Johana Vavříková a jejich syn Vilém Vavřík (otec Jaroslava Vavříka), tehdy mladší učitel v Praze, posluchač klavírní akademie a Aloisie Mrkvicová, služebná. V r. 1910 je v domě uvedena výměnkářka Johanna Vavříková a Josefina Běliková, služebná.

⁷ Zde se údajně v materiálech liší, sám J. Vavřík uvádí, že v Černotíně byl ve školním roce 1914/1915.

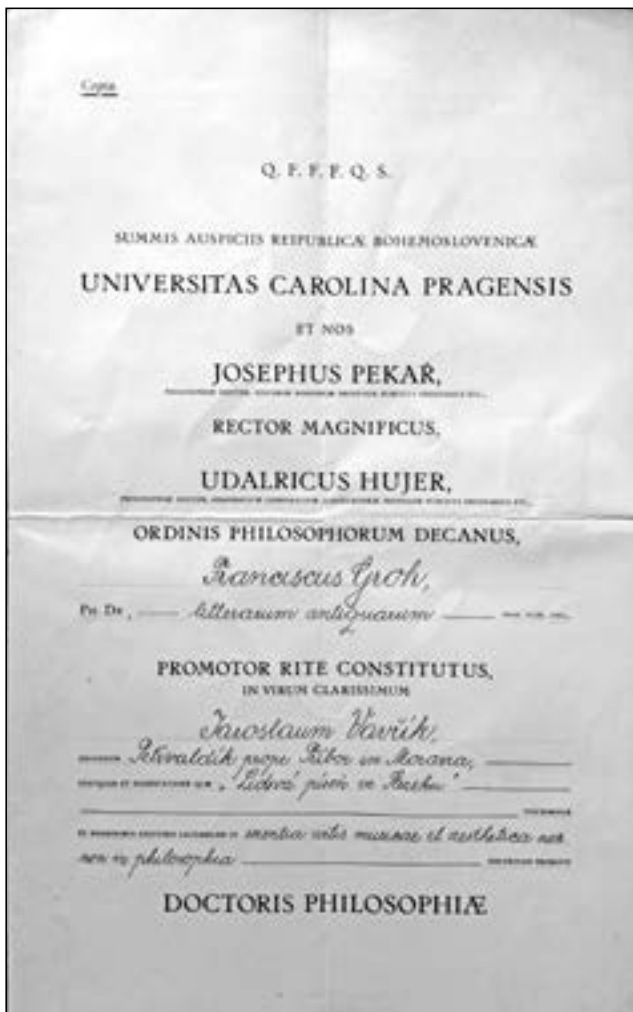
Od školního roku 1918/1919 studoval na Matičním českém reálném gymnáziu v Moravské Ostravě. Na konci studia na gymnáziu pomáhal ve školní knihovně prof. Vojtěchu Martínkovi.

Jaroslav Vavřík – fotografie z tabla „Abiturienti čes. stát. gymnasia v Mor. Ostravě z let 1925 až 1926“. Archiv města Ostravy.

Státní knihovnický kurz v Hradci Králové v roce 1927. Jaroslav Vavřík je v horní řadě, čtvrtý zleva. Archiv města Ostravy.

Opis diplomu PhDr. J. Vavříka z Univerzity Karlovy z prosince 1931. Archiv města Ostravy.

Knihovnická a archivnická práce jej pak provázela po celý život. Po maturitě v roce 1926 krátce studoval v archívech vídeňské univerzitní knihovny, aby zde sledoval materiály některých slavných hudebních skladatelů. Ve studiu pokračoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, které úspěšně v r. 1929 absolvoval.

Už od dětství se věnoval hudbě a v jeho zápiscích se dočteme: *S klavírem jsem začal v roce 1913 pod vedením otce, později pod profesionálním vedením řady učitelů. Současně jsem hrával s otcem na housle. Zpěvu jsem se vyučoval od r. 1923. Varhaníkem jsem byl ve starém kostele v letech 1921 až 1926.*

V letech 1926 až 1928 studoval na brněnské konzervatoři varhany a klavír u prof. V. Kurze a harmonii u prof. J. Kvapila. Hudební vzdělání pak dále rozvíjel od 1. pololetí školního roku 1928/1929 jako mimořádný posluchač varhanického oddělení Státní konservatoře hudby v Praze. V červnu 1929 tam pak vykonal státní zkoušku u prof. J. B. Foerstra z klavíru a varhan, u V. Nováka z kompozice a harmonie a u prof. K. Hofmeistra z klavíru.

V prosinci 1931 pak promoval na Univerzitě Karlově v Praze a získal doktorát filosofie. V únoru 1932 složil v Praze státní zkoušku knihovnickou.

Už během studia na podzim r. 1923 se u něj objevily příznaky otosklerozy a jak sám píše: *Prof. Ninger v Brně prohlásil r. 1926, že věda je proti tomu bezmocná. Ušní operace otosklerozy se začaly provádět až po druhé světové válce. V mém případě již bylo pozdě. Sluch se mi ztrácel ponenáhlu a r. 1953 úplně zmizel.*

Po ukončení studia se vrátil do Ostravy, v roce 1932 čtyři měsíce pracoval v orlovském muzeu a pak získal

zaměstnání knihovníka v Knihovně města Ostravy, kde pracoval od května 1933 až do r. 1960.

K působení v knihovně sám J. Vavřík uvádí: *Městským knihovníkem ve Slezské Ostravě jsem se stal 1. května 1933 ve věku necelých 26 let. Knihovna byla umístěna v přízemí staré radnice, v 1. patře byla pěkná čítárna. Odbočky byly tři – Zárubek, Salma a Janská.*

Po připojení Sl. Ostravy k Moravské Ostravě v roce 1941 převzala správu všech ostravských knihoven Knihovní rada, která měla kancelář ve vítkovické knihovně v Českém domě.

Zakázané knihy za okupace odnášeli z knihoven agenti policejního ředitelství. Na jejich radu jsme knihy balili do balíků. Po 1. květnu 1945 mi řekli, že knihy jsou uloženy v zasedací místnosti krajského soudu. Hned 4. května jsme začali balíky ze soudu vozit do ústředí v budově spořitelny. Jeli jsme třikrát, pokračovali 5. května, kdy jsme byli čtyřikrát a 9. května jsme dovezli zbytek.

Za svého působení v knihovnách v Ostravě za nacistické okupace uchránil, společně s dalšími obětavými knihovníky, promyšlenou akcí bohatý knihovní fond zkonfiskovaných publikací (uvádí se 50 000 knih vyřazených z fondů veřejných knihoven) před likvidací. Krátce po osvobození tak bylo možno půjčovat to, co mělo být zničeno.

Dne 15. září 1945 se oženil s Marií, roz. Vantuchovou ze Slezské Ostravy. Manželka bylo jeho celoživotní oporou, manželství zůstalo bezdětné. Oba manželé pečovali řadu let o zdravotně postiženou, nechodící manželovu matku. V Ostravě Vavříkovi bydleli po celou dobu ve vile na Záměstní ulici⁸ č. p. 32.

V městské knihovně v Ostravě J. Vavřík založil v listopadu roku 1940 hudební oddělení, které existuje doposud. V říjnu 1945 mělo již 1 589 svazků a hudebnin rychle přibývalo z bytů vysídlených Němců. Kromě této práce vytvářel také obsáhlé tematické seznamy knih v knihovně.

Byl ale také aktivní mimo knihovnickou práci. Ihned po nástupu do knihovny v roce 1933 začal psát městskou kroniku, tuto kronikářskou práci ukončil pravděpodobně v r. 1939 či 1940. Složil například scénickou hudbu k představení Král Oidip (Sofokles-Cocteau), které bylo sehráno v Domě umění v Ostravě 22. února 1933.

Šlo o představení na soukromém večeru Klubu přátel moderní kultury.

Aktivně pracoval ve Svazu československých invalidů v I. 1953 (1954) až 1971 v několika funkcích. Byl například v redakční radě „Zpráv Krajského výboru Svazu čsl. invalidů v Ostravě“. Za svou práci ve svazu obdržel několik čestných uznání a dalších ocenění za zásluhy.

Zpracovával recenze na knihy pro různá periodika a publikoval články o kulturním dění.

Zastavme se na chvíli u sběru lidových písní, kterému se věnoval. V úvodu své hudební rozpravy Lidová

píseň ve Slezsku (1931) píše: *Slezská lidová píseň vzbudila můj hlubší zájem v roce 1926, kdy slezsko-ostravské učitelstvo věnovalo prezidentu Masarykovi k jeho 75. narozeninám výbor nejlepších písní ze sbírek říd. učitele Jos. Mojžíška ze Slezské Ostravy. Viděl jsem ten výbor a poznal v něm několik písní z hodin zpěvu na obecné škole ve Sl. Ostravě.*

V letech 1931 a 1932 J. Vavřík nasbíral na Hlučínsku, Příborsku a Hranicku, okrajově i Frenštátsku a Těšínsku úctyhodný počet více než tři sta lidových písní a asi 100 jich upravil pro Československý rozhlas. Nemálo je jich i z Petřvaldu a Petřvaldíku. Jejich uchování je významným počinem, dnes je sbírka uložena v Etnologickém ústavu Akademie věd ČR, detašované pracoviště Brno-Veveří.⁹

Ve svém textu „**Lidové písně z Pobečví a Moravského Kravařska**“ z 22. srpna 1936 k tomu J. Vavřík mimo jiné uvádí: *O prázdninách 1931 jsem hledal v Černotíně u Hranic, zda-li někdo tuto píseň (pozn.: Když jsem šel přes ten černý les) zná. Zazpíval mi ji tam rolník Rek ze sousední vesnice Hluzová (pozn. red. Hluzov). Tato píseň byla počátkem mého sbírání na Hranicku; pokračoval jsem v něm později též na Příborsku a Hlučínsku... Počet zapsaných písní rostl, až jich byl z Hranicka přes 200. Nejstarší zpěvačka měla 88 let... Mladší lidé se již na staré písničky nepamatovali. U všech zpěváků jsem našel lásku, někde i nadšení pro zpěv. Hlavně musím zdůraznit jejich obdivuhodnou paměť. Hudebně nejceněnější písně zpívala paní Filomena Kotková z Petřvaldíka. Přál bych si, aby některý z těchto zpěváků byl postaven před mikrofon. V jeho zpěvu by pěkně vyniklo to, co na lidových písních tolik milujeme.*

Před druhou světovou válkou rád cestoval, uskutečnil dvanáct cest do řady evropských zemí.

Jak dokládá dochovaný „Průkaz o osvobození od vojenské povinnosti“ byl J. Vavřík kvůli svému sluchovému hendikepu 28. listopadu 1953 vyšetřen lékařskou komisí u obvodního vojenského velitelství na Sl. Ostravě a uznán neschopným vojenské služby.

J. Vavřík trpěl i vážnou poruchou zraku. Od používání brýlí musel nakonec přejít ke čtení s lupou a psaní fixou. Dne 7. srpna 1960 navíc utrpěl úraz na silnici, zaviněný opilým motocyklistou, který ho připravil o pravé oko.

Zaměstnání v knihovně musel opustit, od roku 1961 byl v invalidním důchodu a vypomáhal v hudebním oddělení knihovny.

Zdravotní potíže narůstaly, začal se u něj projevovat zelený zákal a v roce 1989 oslepnul.

I po odchodu do důchodu se neuzavřel do sebe, neustále četl – odebíral cca 20 periodik, takže byl neustále o veškerém dění informován, i když nemohl využívat televizi a rozhlas. Manželé Vavříkovi jezdili i na pravidelné výlety vlakem za příbuznými do Černotína a v Ostravě je navštěvovala rodina jeho bratra z Prahy.

⁹ Signatury: A0673/3-190; 207-225; 246; 254-260; 308-320; 333-337; 353-359.

⁸ Dříve Všehrdova.

Se svou knihovnou spolupracoval až do konce života jako vášnivý čtenář. Také jeho hudebních znalostí využívali ostravští muzikanti ke konzultacím.

Svůj osud snášel statečně také proto, že měl oporu ve své ženě, která jej přežila.

J. Vavřík zemřel ve věku 83 let 2. března 1991 a pochován byl 11. března na hřbitově ve Slezské Ostravě.

J. Vavřík měl bratra **Vojmíra** (29. září 1910 v Polské Ostravě – 22. června 2001 v Praze)

O něm se v jeho zápiscích dočteme: *Bratr maturoval v roce 1929 na Českém státním gymnáziu v Moravské Ostravě. Absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy (JUDr.).*

Po promoci r. 1935 v Praze byl dva roky na vojně a v letech 1937 až 1945 policejním komisařem v Ostravě. Za okupace umožňoval zatčeným styk s příbuznými a hrozilo mu nebezpečí od gestapa. Dveře do dvora jsme nechávali přes noc odemknuté – kdyby přišli, aby byla možnost uniknout. Od roku 1945 žil v Praze. Několik let působil na ministerstvu vnitra, později na ministerstvu kultury a nejdéle v České filharmonii jako plánovač a člen Pražského filharmonického sboru. Měl dvě dcery.

Dr. Vojmír Vavřík, bratr Jaroslava Vavříka, v roce 1976. Archiv města Ostravy.

Zajímavá rodinná historka se týká jeho matky a Petra Bezruče – dejme „slovo“ opět J. Vavříkovi, který ji zpracoval v textu **Moje matka u Petra Bezruče**:

14. září 1947 odjela maminka k příbuzným v Petřvaldíku. Sestřenice Milada Žurovcová ji řekla, že v Košatce na fojtství nyní pobývá P. Bezruč. Maminku napadlo, že zrovna zítra bude mít básník 80. narozeniny a to že je jistě důvod k osobní gratulaci.

Druhého dne se časně ráno obě vypravily do vedlejší Košatky a zastihly tam Bezruče bosého, jen v kalhotách a košili, na dvoře fojtství. Objaly ho a popřály mu ještě dlouhé roky života. Bezruč byl překvapen, jak ho tam ty robky našly.

Po čase obdržela maminka od Bezruče Slezské písně s vepsanou básní Dvě děvuchy.

Rodinná fotografie – zleva Vilém, Vojmír, Jaroslav a Růžena Vavříkovi. Archiv rodiny.

Na konci příspěvku dejme slovo těm, kteří jej osobně znali. Nejprve **Josefu V. Pivoňkovi**, který o něm napsal text s názvem „**Sluchově vadný knihovník, varhaník a sběratel lidových písní**“.

Doktora Jaroslava Vavříka jsem poznal při školení funkcionářů SČSI (pozn.: Svaz československých invalidů) v Domousnicích a při služebních cestách do Ostravy. Skromný, nenápadný člověk, poněkud plachý, který nerad hovoří o své mnohotvárné úspěšné činnosti. Je knihovníkem krajské knihovny v Ostravě. Při svém zaměstnání pracuje též v zájmové skupině sluchově vadných SČSI a zvláště se věnuje kulturní práci mezi nedoslýchavými. I z toho mála, co jsme se z úst dr. Vavříka dověděli, je vidět, jak se i sluchově vadný člověk může vypracovat až k akademickému titulu a že sluchová vada neuzavírá cestu ani do oblastí hudby, je-li tu pevná vůle.

Ušní choroba zaskočila studenta Jaroslava Vavříka v jeho šestnáctém roce. Rodina podnikla vše, co bylo v lidské moci: byli vyhledáváni nejlepší ušní specialisté, ale sluch mladého Jaroslava se stále horšil a nebylo vyhlídek na zlepšení.

Po úspěšném středoškolském studiu vstoupil Jaroslav Vavřík na pražskou universitu. Dobrou službu mu

prokázalo sluchadlo Fonofor, takže mohl docela dobře sledovat přednášky. Studoval na filosofické fakultě a věnoval se zvláště knihovnickému oboru, literatuře, hudební vědě a estetice. Byl pilným posluchačem přednášek prof. dr. Zdeňka Nejedlého, u něhož posléze skládal závěrečné zkoušky. Kromě toho studoval na vysoké škole archivní a svá universitní studia ukončil roku 1931. Ačkoli byl v té době již silně nedoslýchavý, studoval též na konservatoři, a to klavír, varhany, harmonii a kontrapunkt. V r. 1929 složil zkoušky z klavíru a z varhan s velmi dobrým prospěchem. Po ukončení studií, protože nemohl vzhledem ke své sluchové vadě pomýšlet na profesuru, rozhodl se pro knihovnictví. Naskytlo se mu místo v městské knihovně v Ostravě, dnešní krajské knihovně, kde od května r. 1933 nepřetržitě působí. Čtrnáct let byl vedoucím knihovny a v posledních sedmi letech vede bibliografické a informační oddělení. Sestavuje tu seznamy literatury, vyhledává čtenářům odborné spisy, vede meziknihovní službu, objednává potřebné knihy z vědeckých knihoven, doplňuje oddělení hudební, cizojazyčné a spravuje oddělení gramodesek.

Sluchová vada dr. Jaroslava Vavříkovi nevadí. S lidmi se dohoví zcela snadno. Někdy mu stačí pouhá dvě tři slova, napsaná na lístku, jindy obdivuhodně odezírá a často i vytuší, co návštěvníci knihovny žádají.

Tím však není kapitola jeho práce uzavřena.

Dr. Jaroslav Vavřík nadarmo neabsolvoval konservatoř. Již jako student hrával na housle, pak přibral klavír, varhany a kdož ví jaké ještě nástroje, o nichž nám ze skromnosti ani nevyprávěl. Velmi si oblíbil lidové písně svého kraje. Ve svém rodišti Petřvaldíku v okrese Nový Jičín i v různých vesnicích na Hranicku a Hlučínsku s oblibou sbíral staré lidové písně. Většina těchto písní nebyla do té doby nijak zapsána ani hudebně zaznamenána a udržovala se jen mezi lidem. Dr. Vavřík poznal za svého pobytu v Černotících (Pozn. red.: správně Černotíně) u Hranic několik starých lidových zpěváků, kteří mu tyto překrásné písně předzpěvovali, aby je mohl zachytit a napsat.

Léta trvala tato drobná práce. Píseň se řadila k písni, nové a nové nápěvy, netušená líbeznost našich lidových písní se rozvíjela a pozvolna přecházela Vavříkovým perem na notový papír. Nejprve písně jen sbíral, potom je i harmonisoval pro čtyři mužské hlasy. Některé upravil s klavírním doprovodem a k té nejkrásnější, „V tom petřvaldském dvoře“, vytvořil úchvatnou variaci.

Tak vznikla sbírka 353 lidových slezských a severomoravských písní. Příčiněním téměř neslyšícího člověka je zachováno půl čtvrtého sta lidových písní, které by jinak během let upadly v zapomnutí. Vyslovil jsem podiv, jak mohl při své těžké sluchové vadě tuto práci vykonat a jak se může ještě dnes, kdy prakticky téměř neslyší, zabývat hudbou:

„I když skoro neslyším,“ odpověděl mi, „všechny nástroje mi v duši znějí, všechny nástroje rozeznávám po mém. Při pohledu na rozevřené noty zazní mi celá krása harmonických tónů, vše tak, jako bych slyšel. A ani jedna nota se mi z toho neztratí.“

Vedle již popsané činnosti překládá dr. Vavřík z ruštiny, polštiny, němčiny, angličtiny, francouzštiny a italštiny. Ale nebyl by to zase on, kdyby ve své skromnosti nepoznamenal, že některé z těchto jazyků přece jen neovládá perfektně, ačkoliv, jak přiznává, jimi mluví a ze všech překládá.

Je řada sluchově vadných lidí, kteří klesají pod tíhou nesnází působených jim jejich vadou. Nedovedou ji nést. Domnívají se, že pro ně už nic není, že osud učinil v jejich životě a za jejich činnosti definitivní tečku. Jsou ale také lidé druhu dr. Jaroslava Vavříka. Stateční, pilní, vytrvalí, houževnatí. Studium, jímž prošel dr. Jaroslav Vavřík, bylo by i pro slyšícího člověka důkladným oříškem. A on studoval v době, kdy již jeho sluch poznenáhlu ochaboval, nemohl mu být oporou, a kdy byl vystaven stálým obavám z úplného ohluchnutí. A nejenže vydržel, ale věnoval se hudbě, od které by se většina sluchově vadných bezradně odvrátila.

O dr. Vavříkovi by bylo možno napsat ještě mnoho. On však ve své skromnosti nerad vidí, když se o něm mluví s uznáním nebo dokonce s pochvalou. Vím zcela jistě, že to, co mi o své práci řekl, je jen to nejpodstatnější. Ale jsme mu za to vděční, protože jeho život je životem příkladným, krásným a neobyčejně bohatým. Životem člověka, který svými vědomostmi a schopnostmi štědře rozdílí krásu, umění, vědění i zábavu.

Poslední bude pak vzpomínka pana **Tomáše Krále**, syna sestřenice J. Vavříka:

I když jsem strýce Jaroška znal jako už úplně hluchého, cítil jsem, že to byl mimořádný a úžasný člověk.

Přes svou hluchotu byl schopen hrát na klavír, většinou společně se svým bratrem Vojmírem.

Sedl ke klavíru, který byl u něj v obývacím pokoji v Ostravě nebo při návštěvách na Dušičky v Černotíně, a zahrál, jak říkal „Beethovenovy ptáčky“.

Odebíral více než 20 periodik, byl jeden z největších čtenářů své mateřské knihovny. Při četbě u svého pracovního stolu, v poslední době s pomocí lupy, si dělal poznámky v těsnopise. Vše měl uspořádáno a seřazeno, i když neslyšel, domlouvali jsme se psaním na papír, byl velmi pozitivní a vtipný. Samozřejmě i díky své manželce tetě Mařence, která se starala o praktické

Vila v Zámstní ulici na Slezské Ostravě, kde Vavříkovi bydleli. Foto Radim Jarošek, r. 2022.

věci v domácnosti a pro mne jako věčně hladového studenta připravila vždy něco teplého k snědku.

A na úplný závěr ocitujme slova J. Vavříka, který v jednom ze svých dopisů píše:

Podle zásady „Ni zisk – ni slávu“ si nečiním nárok na žádnou odměnu.

Slova, která jej charakterizují snad nejlépe...

Práce Jaroslava Vavříka

V tom petřvaldském dvoře. Zdálo se mi, zdálo. Variace na lašskou a hlučínskou píseň (1933). Adolf Perout. Moravská Ostrava.

Lašské nářečí a škola (1931). Slezská Matice osvěty lidové, Vlastivědný sborník, roč. 1, č. 4. Slezská Ostava. 16 s.

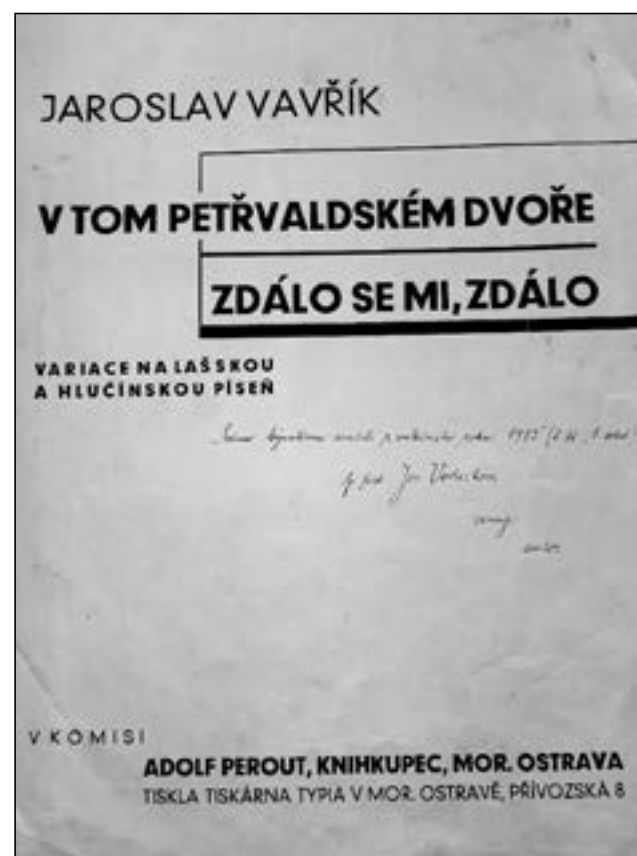
Lidová píseň ve Slezsku: hudební rozprava (1931).
Slezská Matice osvěty lidové. Moravská Ostrava, roč.
1, 53 s.

Sbírký orlovského muzea (1932). Obrana Slezska
Vlastivědná příloha. č. 22, s. 1–3.

Z minulosti Fryštátu (1933). Obrana Slezska, Vlastivědná příloha. č. 24, s. 2–5.

Leoš Janáček: 110 let (1964): Krajská knihovna v Ostravě (Bibliografie a metodický list k 110. výročí narození Leoše Janáčka).

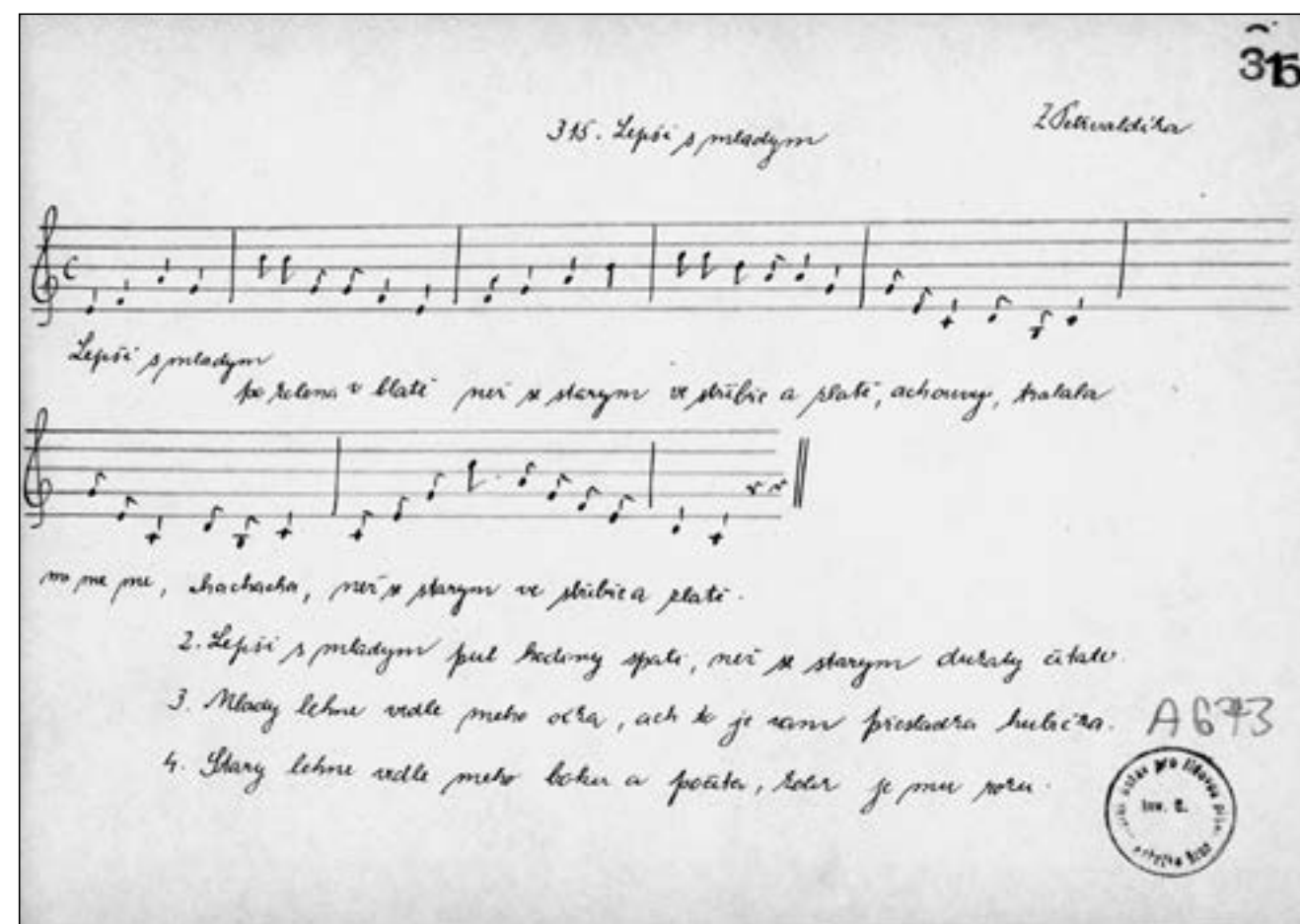
K dějinám dělnického hnutí na Ostravsku – bibliografický výběr literatury (sestavil Jan Rohel a Jaroslav Vavřík), 1959: Ostrava: Krajská lidová knihovna, 1959, 23 s.

*Titulní strana not V tom petřvaldském dvoře s věnováním autora
učiteli z Černotína Josefu Vodičkovi*

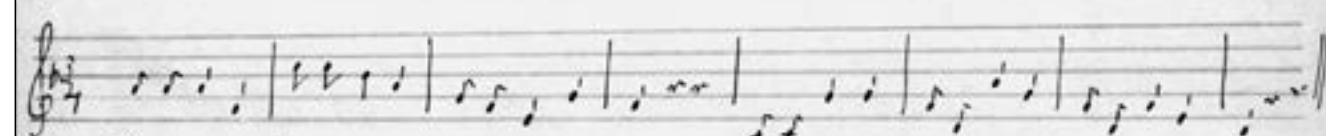
Ukázky zápisu lidových písní z Petřvaldíku, které J. Vavřík sbíral v 30. letech 20. století.

Etnologický ústav AV v Brně.

308. *Spelalela lastovinka* *Z Petivaldika.*

Spelalela lastovinka přestou černý les. Ať, co mi tu lastovinko nového píšeš?

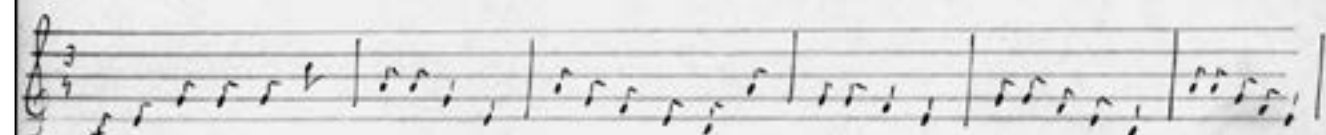
2. *Nemá já ti novince, ale je dobrá,
že mi kůže nejmilejší klobouk videt.*

3. *Dva je vnu, tři je kůže, šestem je sál.
Ten kůže plác, mánka, se je poudal.*

A 673

311. *Když sem já sál z milé polichučen* *Z Petivaldika.*

Když sem já sál z milé polichučen sál, mi mívá polichučen. Sál, mi mívá, máhu chvilučen,

máhu mívá, máhu chvilučen, abyh mohl šafit ku na milu a to ku jezimu olencučen.

2. *Spádu k olencučen polichučen, klapu na olencu polichučen.*

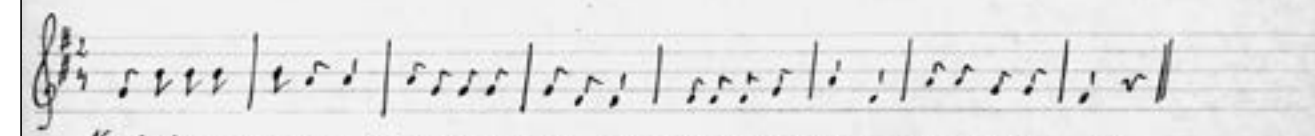
1. *Katun, ma milu, to je mi ruma!*

Dy by mi rákala v tej romučen la kuje klapučen periv.

A 673

222. *Ná byh se mít omenit* *Z Petivaldika.*

Ná byh se mít omenit a štandeu pínu mít, tak radiz, klobučen, cha, na regnu jít.

A 673

Zdroje:

BUREŠOVÁ, Jarmila (ed.) (2017): *Paměť Ostravy 2014–2017*, Almanach prací z projektu Knihovny města Ostravy. Knihovna města Ostravy, Ostrava.

PIVONKA, Josef, V. (1955): Sluchově vadný knihovník, varhaník a sběratel lidových písní. *Práce invalidů, Časopis Svazu československých invalidů*, r. 1955, č. 4, s. 63.

SEDLÁŘ, Oldřich (1987): Jubileum Jaroslav Vavřík. *Kulturní měsíčník: kulturně politický časopis Severomoravského kraje*. Roč. V, č. 9, s. 49–50.

Internetové zdroje.

Archiv města Ostravy. PhDr. Jaroslav Vavřík (1907 až 1976). List NAD: 600.

Značka: PZ J. Vavřík.

Státní okresní archiv Přerov, fond ZŠ Černotín, inv. č. 2a, Školní kronika, 1897 až 1932, nestránkovaná, snímky 49–57.

Poděkování: Pracovníkům Archivu města Ostravy, Etnologického ústavu AV v Brně a Ing. Radimu Jaroškovi,

bez jehož laskavé a nezištné pomoci by příspěvek ne-
spatřil světlo světa.

Mgr. Tomáš Král

Vystudoval učitelství matematiky a biologie pro ZŠ a SŠ na Pedagogické fakultě v Ostravě, aprobaci si rozšířil o geografii, geologii, ochranu a tvorbu životního prostředí na Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity a výchovné poradenství na Filozofické fakultě Ostravské univerzity. Působí jako středoškolský učitel a výchovný poradce na Střední pedagogické škole a Střední zdravotnické škole sv. Anežky České v prvním městě na řece Odře v Odrách.

Kontakt: kral@cssodry.cz

Petr Šustek očima Petra Lelka

Předem si dovolím, s ohledem na to, že jsme se osobně znali a že jsme si tykali, v níže uvedené vzpomínce u obou hlavních protagonistů – Ing. Petra Šustka a Ing. Radima Jaroška – neuvádět jejich akademické tituly. Rozhodně to neznamena, že bych si nevážil jejich školami nabytého vzdělání a zkušeností.

Petr Šustek byl mým kolegou a kamarádem, se kterým jsem měl hodně společného. Jako já, i on vyrůstal a žil na vesnici na Oděru – já v Jakubčovicích nad Odrou, on v Loučkách. Byl o něco mladší, než jsem já, ale navštěvovali jsme stejnou „měšťanskou“ školu v Odrách i stejné gymnázium ve Vítkově. Dokonce jsme oba vystudovali technické vysoké školy – já VUT v Brně, kdežto on VŠB v Ostravě. A po vysoké škole jsme oba i nějakou dobu pracovali ve vystudovaném oboru – on

ve Vagonce ve Studénce a já v „Romovce“ ve Fulneku. Oba jsme se angažovali v komunální politice a v místních osvětových besedách, prostřednictvím nichž jsme spoluorganizovali různé kulturní a společenské akce.

Oba jsme se nakonec po roce 1992 profesně „sešli“ na oderské radnici, kde Petr byl až do svého předčasného úmrtí v roce 2012 vedoucím odboru kultury a školství, kdežto já jsem pracoval do roku 2020 coby referent na odboru životního prostředí. Kultura a příroda nás mimopracovně přivedly k místní vlastivědě a k propagaci města Oder a Oděrska v cestovním ruchu. Zajímavé bylo, že jsme v mnohých politických otázkách zastávali protichůdné názory. I tak jsme od počátku spolupracovali při propagaci vlastivědných zajímavostí celého Oděrska nebo při vydávání Oděrského zpravodaje.

Ještě ale připomenu další mimopracovní aktivity Petra Šustky, pro něž jsem ho obdivoval. Je třeba si uvědomit, že byl ženatý a že se svou paní Kateřinou adoptoval tři děti, jimž vytvořili nový domov. Petr byl nadšený a skvělý kaktusář, kterému se dařilo sukulenty nejen pěstovat, ale i úspěšně množit. Ke konci života se se svou paní věnovali i pěstování a množení interiérových masožravých rostlin.

Velkým Petrovým koníčkem byl sport – především karate. Zasadil se v roce 1986 o založení oddílu karate v Odrách, který se od počátku aktivně věnoval dětem a mládeži, který pořádal pravidelné a hodnotné soutěže a jehož členové získali řadu krajských i národních cen. Petr byl aktivním karatistou i činovníkem.

Tedy ale zpátky k „naší společné“ vlastivědě. Potřebu zahájit alespoň amatérské vlastivědné průzkumy a dát dohromady zájemce o místní vlastivědu vedlo nás oba i další přátele k založení neziskové organizace Historicko-vlastivědného spolku Odry (dále „HVS“) v roce 1994. Petr Šustek od počátku existence spolku pracoval ve funkci jednatele, v níž jsem ho později vystřídal já. Zasluhou Petra se rozvinula plodná spolupráce mezi HVS a městem Odry. Ta se projevila například při pořádání Historických dnů, při obnově drobné církevní architektury na Odersku, při vzniku městského muzea i Katovny, při vydávání propagačních materiálů a tipů na výlet i při dalších společných aktivitách.

Dalším významným vlastivědným počinem Petra, který byl šéfredaktorem Oderského zpravodaje, bylo založení zvláštní přílohy tohoto zpravodaje – Vlastivědných listů. Ty nepravidelně vycházejí doposud, mají své vlastní číslování a jsou vsity do středu Oderského zpravodaje. Petr sám dělal sazbu zpravodaje i Vlastivědných listů.

A to již byla jen otázka té správné chvíle a ochotných lidí na správných místech pro vznik nového vlastivědného časopisu POODŘÍ vydáním „nultého“ čísla v roce 1997 jako přílohy Oderského zpravodaje. Tomu předcházely mé pracovní kontakty s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR v Ostravě a to jmenovitě s Radimem Jaroškem, který je editorem časopisu POODŘÍ. Jsem rád, že jsem stál u zrodu časopisu iniciací schůzky – Petra Šustky a Radima Jaroška. Petr přes své pracovní vytížení i mimopracovní aktivity vzniku nového vlastivědného časopisu fandil a osobně jej podpořil redakční přípravou sazby jeho nultého čísla. Otisk jeho práce tak nese časopis doposud, neboť jeho základní rysy se nezměnily. Toto číslo následně posloužilo k oslovení nových autorů i dárců. I když si pak Oderský zpravodaj a POODŘÍ „šly vlastní cestou“, Petr Šustek nadále aktivně spolupracoval a časopisu ze své funkce pomáhal.

Je smutné, že Petrovi s jeho všestrannými zájmy a aktivitou nebyl dopřán delší život. Opustil nás navždy dne 18. srpna 2012 po delší těžké nemoci.

Děkuji mu za jeho přínos k poznání historie a k propagaci krás a zajímavostí Oderska.

Čest jeho památce.

Foto Petr Lelek

Lotar Kudla – Osobnost města Studénky

Ludvík Kudla

V roce 2022 byl pan Lotar Kudla z Butovic vybrán in memoriam za Osobnost města Studénky za celoživotní přínos k historii města. Byl i aktivním spolupracovníkem POODŘÍ, dovolte proto, abychom si jej připomenuli medailonkem.

Lotar Kudla se narodil dne 2. listopadu 1931 v Ostravě-Vítkovicích jako první dítě Ludvíka Kudly a Augusty Nohelové. Po 18 letech se narodil jeho bratr Ludvík. Jejich otec pocházel z Bělidla u Kroměříže, pracoval na železnici v Mariánských Horách v Ostravě. V roce 1927 se oženil s Augustou Nohelovou z Butovic, jejíž vášní byla barevná zahrádka a herectví.

Malý Lotar měl v Butovicích moc hezké dětství, které trávil s kluky na koloběžkách, lezli po slámě, a když od rodičů dostal krásné plechové šlapací auto, užili si všichni spoustu zábavy. S rodiči jezdil na dovolené k moři. S maminkou pak chodíval často hrát do divadla, kde dostával svoje první herecké role. Vzpomínal také na to, že chovali kozy a na kozím mléce také vyrostl.

Lotar pocházel ze smíšeného manželství a nebylo jednoduché zůstat na české škole. První dva roky chodil na základní školu do Kolonie v Butovicích, kde byla tehdy česká škola, posléze navštěvoval základní školu

německou. Po skončení války se vyučil elektrikářem v Kopřivnici. Během studia to neměl lehké, jelikož neuměl pořádně česky. Vzpomínal na historku, kdy si jako kluci chtěli nechat ostříhat vlasy, ale jelikož to česky neuměli říct, tak je holič ostříhal dohola. Jindy zase vzpomínal, jak měli touhu kouřit, tak sbírali nedopalky ze země a pak je kouřili. Lotar si při tom kouření opálil obočí a doma to hned poznali.

Jeho vášní byla na chvíli i trubka, na kterou se učil hrát a s jeho kamarádem Leošem chtěli mít svoji vlastní hudební kapelu. To se ovšem nepodařilo. Jeho bratr Ludvík byl teprve v peřinkách a sotva ho maminka uspala, Lotar začal trénovat a mamka trumpetu zabavila.

Jeho touhou bylo studovat dále, jenže to tehdejší režim nedovoloval. Po škole dostal nabídku do Kroměříže, ale to osud z nějakých důvodů nedovolil a Lotar začal pracovat ve Vagónce Studénka jako elektrikář, kde strávil celý život až do důchodu.

Jednoho dne se rodiče Lotara chystali na taneční zábavu se svými známými – rodinou Schindlerovou. Schindlerovi měli dvě dcery, jedna byla již zadaná a ta druhorozená Edit musela stejně jako Lotar na taneční zábavu s rodiči. Tehdy udeřil blesk a jeden do druhého se zamilovali. Vzpomínali pak oba na taneční

zábavy v bývalém Obecním domě v Butovicích na „čaj o páté“, kde se se svými přáteli scházeli. Vzpomínali na divadelní představení v Ostravě, odkud jim ujel vlak a nakonec nastoupili vymódění na vlak nákladní. Domů přijeli celí černí od sazí parní lokomotivy.

Po svatbě to netrvalo dlouho a narodil se jejich syn Otmar a o deset let později syn Michael. Oba syny vedli rodiče k práci kolem domu. Velký sad ovocných stromů byl Lotarovou chloubou. Syny naučil technickým věcem, práci se dřevem, předal zkušenosti ze svého oboru elektrikáře a zejména zedničiny a zahrada, která je neodmyslitelnou součástí domu, patřila rovněž k denním pracím. Jeho žena Edit vedla kluky zase k vaření, šití, a jelikož to byla dcera řezníka, tak i k řezničení.

Oba dva rodiče se nenechali zaleknout tehdejšími režimem a naučili syny německému jazyku, který byl pro jejich pracovní příležitost v budoucnu velmi důležitý.

Oba synové jsou ženatí a zanechali Lotarovi vnoučata – Otmar syny Vojtu a Filipa a Michael dcery Karin a Vivien. Vnoučata miloval Lotar natolik, že s nimi trávil veškerý volný čas a všechno ostatní šlo stranou. Tančil s nimi, maloval, pořádal koncerty a bubnoval na pokličky od hrnců, dělal módní přehlídky s čepicemi a klobouky. Chodíval s nimi na výlety, mnohdy suploval rodiče plněním domácích úkolů. Jeho mysl byla stále plna humoru a ten přenášel na ostatní kolem sebe.

Měl rád vodu, sluníčko, v zimě teplo sauny, v létě jezdil denně na kole a pochutnával si na dobrém pivu.

Po tom, co Lotar ovdověl, snažil se na smutek a jeho ženu Edit zapomenout. Edit mu chyběla, ale on nezaháležel a aktivně překládal zajímavosti z kultury dění v Butovicích a blízkém okolí. Hluboce se zajímal o historii Butovic i celého města, samostatně bádával a spojoval lidi s podobným zájmem. Stál u vzniku mnoha brožur a publikací, které vydalo město Studénka a informační centrum. Po roce také 1990 spoluorganizoval renovaci kaple svaté Anny za přispění finanční sbírky bývalých obyvatel Butovic.

Rodina patřila k Němcům, kteří nebyli po válce odsunuti, a udržovali neustálý kontakt s německými přáteli a rodinou, kterou vždy vřele přivítali.

Význačným způsobem se zasadil o dobré vztahy mezi městem a bývalými krajany v Německu, a přispěl tak k posílení přátelských vztahů mezi Čechy a Němci. Publikoval články v německých zpravodajích a za řadu zajímavých zpráv o historii obdržel od německého spolku „Alte Heimat“ nejvyšší ocenění, které mu bylo v minulém roce slavnostně předáno.

Výrazně tak přispěl k prezentaci města Studénky nejen ve svém okolí, ale i za hranicemi České republiky.

Pan Lotar Kudla zemřel 6. března 2022.

Patnáct let kapely Kokeš

Miloslav Chytil

Jak jsme se poznali

Bydlíme všichni v Luboměřu nebo ve Spálově. A protože to nejsou vesnice nijak velké, brzy jsme si k sobě nějak našli cestu. Při obecních i rodinných oslavách není většinou moc lidí schopných a ochotných vzít nějaký nástroj do ruky, a tak jsme spolu hráli jen tak pro radost na různých sešlostech. Skutečnost, že jsme hráči na klasické akustické nástroje, do značné míry předurčila i výběr písní. U ohňů a na oslavách jsme sice hrávali, na co zrovna byla chuť, ale vždycky jsme měli nejbližší k lidové písničce.

Kokeš hraje poprvé

Na začátku roku 2007 nás slyšela Kateřina Nečasová z ČSOP Studénka a přesvědčila nás, že bychom mohli utvořit pěknou zvukovou kulisu na Ovocné slavnosti. To byla krásná akce, kterou zrovna tehdy pořádala ve Studénce a později ve Spálově. Ve složení Pavel Květoň – kontrabas, kytara, Jan Šmatelka – housle, vozembouch, David Šmatelka – housle, Jiří Rosenstein – flétny a Miloslav Chytil – viola, akordeon jsme se tedy začali scházet, abychom nacvičili pásmo asi třiceti notoricky známých lidovek, které

Kokeš v plné kráse: zleva Miloslav Chytil, Jiří Rosenstein, Jan Šmatelka, David Šmatelka a (dnes již bývalý) basista Pavel Květoň.

bychom zde předvedli. Toto pásmo dodnes využíváme a říkáme mu podle písně číslo jedna *Čerešničky*.

U příležitosti našeho prvního vystoupení na Ovocné slavnosti ve Studénce vyvstala i otázka názvu skupiny, protože něco bylo třeba napsat na plakáty. Z několika variant jsme vybrali jméno Kokeš, což ve spálovském nářečí znamená kohout. Z této doby se taky datuje náš „stejnokroj“ – tmavé kalhoty, bílá košile, vesta a tmavý klobouk s kohoutím pérem.

Co a kde hrajeme

Před prázdninami 2007 se konal první obecní koncert souborů ve Spálově, na který jsme byli také přizváni. Tak jsme trochu vypilovali *Čerešničky* a šli na to. A už nám začínalo být jasné, že vzniklo cosi pevnějšího a trvalejšího. Společné hraní a vystupování nás začalo bavit.

Od té doby se snažíme každou zimu (kdy je méně práce venku a více času se věnovat koníčkům) nacvičit nějaké nové písně, o které bychom obohatili svůj repertoár. Poté, co jsme vyčerpali možnosti folklóru Spálovska, jsme zkusili leccos – spirituály, adaptace rockových písní pro naše obsazení, různé převzaté písně. Nakonec jsme ale zjistili, že studnice lidových písní je nevyčerpatelný zdroj, že je zbytečné hrát něco, co už hraje někdo jiný. Proto dodnes vybíráme neznámé písně ze sbírek různých sběratelů: z *Moravských národních písní* Sušilových, z pětidílných *Valašských písniček* Poláškových a v poslední době většinou z *Písní z Lašska* od Františka Lýska.

Dopředu máme vždy pouze hrubou představu o tom, jak by asi mohla písnička vypadat. Až při hraní samotném probíhá „tvorba“. Někdy tak vzniknou bohaté zajímavé mnohohlasy, někdy zase taneční divoká rytmika. Tento proces je na hraní ve skupině to nejkrásnější. Některá písnička se neujme. I když je nacvičená, tak ji obvykle nehrajeme a upadá do zapomnění. Některou zase hrajeme s radostí skoro po každé. Nedá se dopředu odhadnout, kterou budeme hrát rádi.

Většina našich vystoupení je ve Spálově, Luboměřu nebo blízkém okolí. Hrajeme na veřejnosti zhruba jednou za měsíc, nikam se necpeme. Nejde nám o slávu či peníze, ale o radost z toho, že si spolu můžeme zahrát.

Kokeš doprovází Spálováček na náměstí v Hranicích, r. 2018.

Kapela Kokeš s dětským folklorním souborem Spálováček na spálovských hodech.

Kokeš a naše děti hrají a zpívají v zahradě mlýna Wesselsky při akci Fajne léto, září 2020.

Letní zkouška kapely v Luboměřích – podle přítomnosti našich dcer lze usuzovat, že zpíváme píseň „Když jsem byla u maměnký v domě“.

Nahráváme první CD

Na jaře 2018 už jsme „našich“ nacvičených méně známých písní měli víc jak dvacet, tak jsme si řekli, že by stálo za to je nahrát, dokud je umíme dobře. Vymysleli jsme, že vybraných patnáct písní nahrajeme za víkend – déle jsme se tím zabývat nechtěli. Plán, jemuž by se profesionální hudebník jen zasmál, jsme splnili. Nenařítali jsme stopy s jednotlivými nástroji, ale každou písničku zahrála vždy celá kapela několikrát za sebou a pak jsme vybrali nejlepší verzi. Nechceme se tvářit, že hrajeme dokonale. Jsme amatéři. Šlo nám spíš o zachycení atmosféry písně v našem jedinečném podání.

Díky ochotné spolupráci mnoha přátel jsme mohli černě zbarvené CD, které se jmenuje podle písně Blaze tomu, kdo nic nemá, v květnu 2018 na Drahách v Luboměřích pokřtít. Sto padesát vydaných kusů této nahrávky je již dávno rozebráno.

Křest druhého CD kapely v Lidovém domě v Luboměřích – děti na sobě mají trička vyrobená k tomuto křtu.

Co to za sůžení

To je název další lidové písně, podle níž jsme pojmenovali druhé CD. Obsahuje dalších patnáct písniček. Od první „desky“ se liší výrazně tím, že jsme k jeho

přípravě pozvali i své děti. Nahrávalo nás tedy ne pět, nýbrž čtrnáct. Přípravy byly dlouhé a náročné, ale radost z toho, jak naši potomci pěkně zpívají a hrají, a možnost zapojit další nástroje (saxofon, příčná flétna, bicí...) všechny útrapy převážila.

Vzniklo bílé CD s dětskou kresbou kuřátka a nápisem Kokeš a Čiprle. Čiprle znamená ve spálovském nářečí kuře. Chtěli jsme tím říct, že hraje Kokeš – kohout a jeho děti – kuřátko čiprle. Desku jsme s vypětím všech sil pokřtili na podzim roku 2019 a stále je ještě možné si ji zakoupit.

Nové vykročení

Roky 2020 a 2021 byly pro Kokeše hubené. Únava z náročného nahrávání dvou alb za sebou a nemožnost vystupování z důvodu kovidových opatření vedly k tomu, že jsme se takřka přestali scházet.

Velkou ranou pro kapelu byl taky odchod basisty a kytaristy, výborného zpěváka a tahouna Pavla Květoně za prací do USA. Kde najít nového basistu ochotného učit se repertoár o desítkách položek? Přesvědčili jsme Pavla Ovčáčíka, který se do Spálova čerstvě přistěhoval. Jsme mu vděční, že si nejen koupil nový kontrabas, ale hlavně že celý půlrok poctivě cvičil a naučil se hrát na – pro něj – úplně nový nástroj tak, že již zase můžeme vystupovat.

I po patnácti letech existence kapely tedy lze říct, že kohout Kokeš je v plné síle, vesele kokrhá a je rád, že může svou muzikou dělat radost ostatním.

Pokud byste si chtěli naše písničky poslechnout, můžete tak učinit na našem webu www.kapela-kokes.cz, kde jsou všechny zdarma k dispozici.

Miloslav Chytil

Kontakt: saman.spalov@seznam.cz

Kříže v Nové Horce a v blízkém okolí

Ludvík Kudla

Kříže v Nové Horce mají své příběhy, dnes v novohoreckém katastru sice najdeme jen jeden z nich, před pár desetiletími tomu však bylo jinak. Načrtněme si události, které byly s nimi spojeny a dodejme, že mnohé zůstávají nejasné...

Kříž u zámku čelní a zadní pohled. Foto Radim Jarošek, 2022.

Kříž v zámeckém parku

Svou procházku začneme u kříže v přední části zámeckého parku naproti kaple Nalezení sv. Kříže

na parcele č. 2 (GPS: 49.6927233N, 18.0696831E). Zde se nachází litinový latinský kříž o celkové výšce 3,6 m. Kříž nese zlacený kovový korpus a titul INRI. Na podstavci je prázdná reliéfní kartuš s letopočtem 1857.

Prázdná kartuše vyznívá symbolicky, neboť se o kříži nepodařilo doposud nic bližšího zjistit.

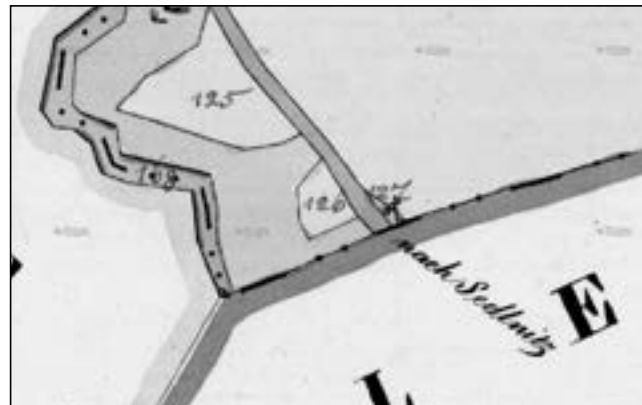
Kříž u silnice před Sednicemi

Za dalším dochovaným křížem musíme vyjet z Nové Horky po silnici na Sedlnice a pozorně se dívat vpravo, protože je skryt ve stromoví nedaleko před prvními sedlnickými staveními.

Kříž se nalézá asi 25 m od silnice mezi třemi vzrostlými lípami na parcele č. 3333, k. ú. Bartošovice (parcela patří obci Albrechtický), GPS: 49.6857314N, 18.0768442E.

Je pískovcový, v horní části je kovový krucifix, ve střední části v nice pak poškozená soška P. Marie; ve spodní části je na něm vytesán letopočet 1883. Jeho výška je 4,5 m. Stojí na přibližně čtvercovém betonovém podstavci (1 x 1 m). Horní část kříže je poškozená (nalomená).

A opět, chybí jediný nápis a jediné, čeho se lze chytout, jsou mapy a letecké snímky. Důležitým zdrojem informací je rovněž projektová dokumentace stavby přeložky silnice II/464. V ní najdeme toto sdělení Vlastivědného ústavu v Novém Jičíně: *Kříž naproti zastávky*

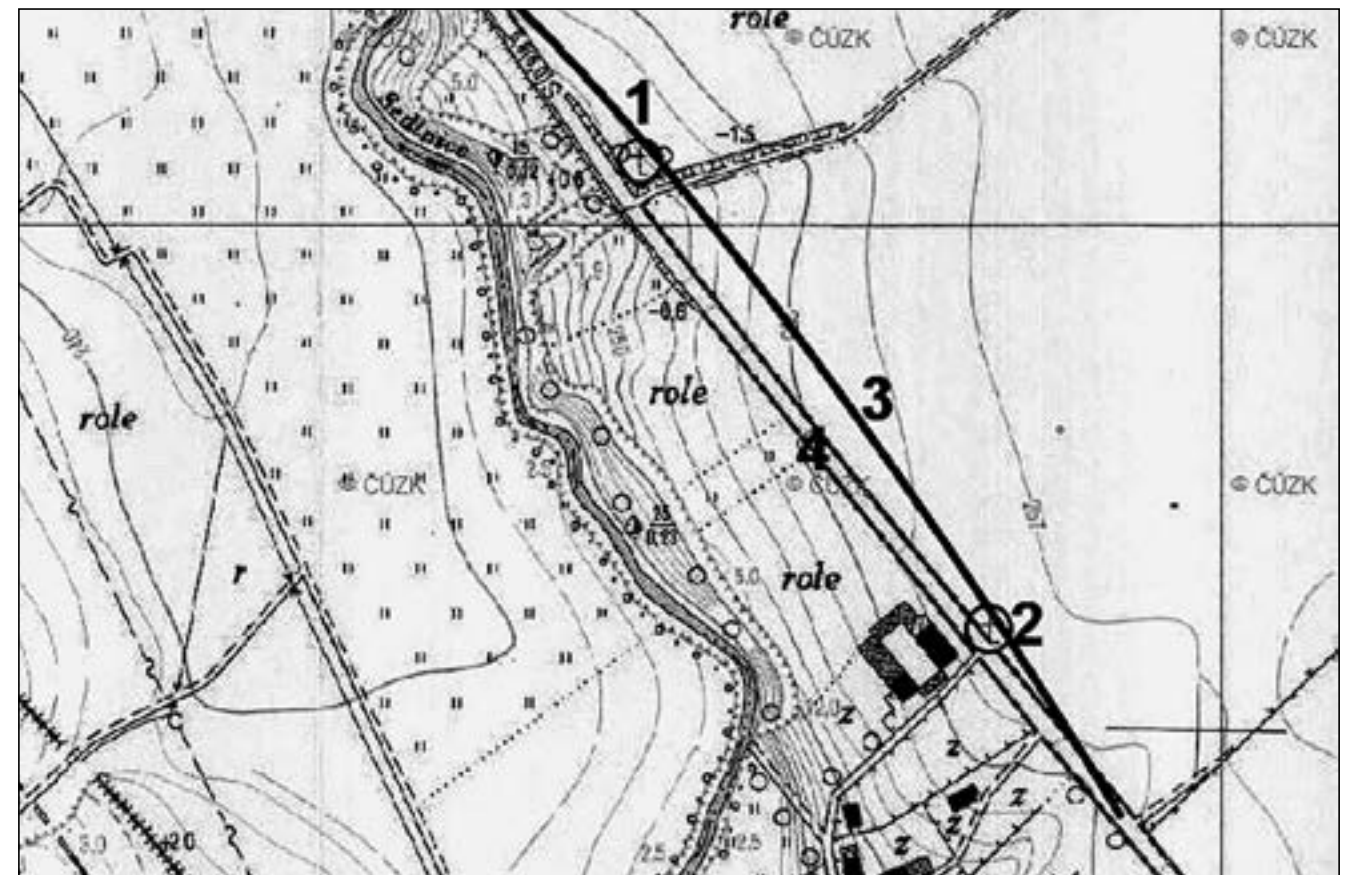
Výřez z Císařského povinného otisku katastrální mapy 1 : 2880 (list Nová Horka) z roku 1833.

Podobně je kříž „pod lipami“ lokalizován i na dalších mapách, například na mapě 1 : 75 000 z roku 1913.

Celkový pohled na kříž. Foto Radim Jarošek, duben 2022.

Kříž „u statku“ na starších mapách zanesen není, oba kříže najdeme na mapě z roku 1952. 1 – kříž „u lip“, 2 – kříž „u statku“, 3 – přibližná trasa přeložky silnice, 4 – stará cesta.

autobusu směr Příbor je vhodné přemístit ke skupině tří lip vzdálené asi 250 m podél staré komunikace směr Nová Horka.

Zmíněná přeložka silnice od Sedlnic přes Novou Horku ke Studénce (II/464) byla budována počátkem 70. let 20. století. Přímo v tělese přeložky se nacházely dva sakrální objekty – uvedený kříž a mariánský sloup (o něm viz níže). Z uvedeného sdělení Vlastivědného ústavu je zřejmé, že stávající kříž z roku 1883 byl na nynější místo přeložen od zastávky autobusu u statku na okraji Sedlnic. Vzdálenost je sice větší než uváděných 250 m, nicméně skupina tří vzrostlých lip je nápadným prvkem a nabízela se k tomuto účelu. O přemístění svědčí i skutečnost, že dnes stojí pískovcový kříž na betonovém základu.

Na tomto místě pod lipami však již jeden kříž dle map stál. U staré silnice se nacházely poblíž sebe dva kříže – jeden v místě tří lip, o němž víme jen, že zde on či jeho předchůdce stál před rokem 1833 (viz mapa výše), a druhý u statku. Lze uvažovat o tom, že kříž „pod lipami“, snad dřevěný a možná v době budování přeložky už ani neexistující, byl nahrazen přeneseným křížem od statku.

Při přeložce poměrně frekventované silnice došlo k její dílčí směrové úpravě – byla posunuta, rozšířena a místně navýšena. Kříž se tak ocitnul na opačné straně cesty – dříve byl vpravo od ní ve směru ze Sedlnic do Nové Horky. Při jeho přesunu pak pravděpodobně

došlo i k jeho otočení tak, aby byl čelní stranou k nově přeložené komunikaci. V dalších letech jeho okolí postupně zarostlo náletem, až ho téměř skrylo.

Kříž „pod lipami“ byl zakreslen už na Císařském otisku z roku 1833 – šlo tedy asi o jeho předchůdce. Je vyznačen vpravo od tehdejší silnice ve směru ze Sedlnic do Nové Horky (viz strana 54).

Umístění kříže je zajímavé s ohledem na katastrální hranice – původně se nacházel v katastru Nové Horky, ale při změně hranic se dostal do k. ú. Bartošovice. Byl a stále je v blízkosti čtyřmezí katastrů Nová Horka, Sedlnice, Mošnov a Bartošovice.

Na www.mapy.cz je stávající kříž zaznačen mírně nepřesně, správně by měl být cca o 25 m více k jiho-východu.

Mariánský sloup v Nové Horce

Tento drobný sakrální objekt již neexistuje a je zachycen na mapách 1 : 10 000 a 1 : 25 000 z roku 1952. Nacházel se u nepevněné cesty na louky a pole na levém břehu Sedlničky. Patrný je i na leteckých ortofoto z roku 1957 a 1961.

I tento mariánský sloup byl přímo v trase přeložky silnice II/464 a ve sdělení Vlastivědného ústavu v Novém Jičíně se o něm k jeho přesunutí uvádí následující: *Madona – situovaná JJV od křižovatky N. Horka – Bartošovice; jedná se o památku pravděpodobně z konce 17. století, která je typická pro louky na rozcestí polních*

cest. Zatím jediné vhodné místo je 400 m JV směrem podél polní cesty u vzrostlého dubu mezi tokem Sedlničky a železniční tratí, těsně vedle melioračního příkopu. Tento strom je součástí prvotní evidence chráněné zeleně.

K navrženému přemístění mariánského sloupu však pravděpodobně nedošlo a kde se nyní nalézá, není známo.

Dnes je místo, kde sloup stál, v tělese silnice č. II/464, která vede kolem N. Horky.

Sloup na mapě 1 : 10 000 z roku 1952 je vyznačen značkou kříže.

Kroužkem je vyznačeno místo, kde mariánský sloup stával (podklad mapy.cz).

Pamětní kříž Wilhelma Bsirske

Jde o již neexistující kříž, který dle map stál osamocně v loukách (dnešních polích) už v katastru Bartošovic.

Zde nám kromě map pomohou i literární zdroje, konkrétně německá kniha Marie Burkart o Bartošovicích, kde se o kříži dočteme následující: *Na louce poblíž Sedlničky stojí kamenný pamětní kříž. Na tomto místě byl během senoseče za silné bouřky bleskem zabit v roce 1919 sedlák Wilhelm Bsirske z Bartošovic č. 185 (narozen na č. 42). Stál tehdy vedle své vypřažené sekačky. O zachování kříže se zasloužil jeho syn Heinrich, který zdědil louku po svém otci.*

Krátkou zprávu o události obdobného znění najdeme i v dobovém tisku – v *Deutsche Volkszeitung für das Kuhländchen* (viz zdroje).

Podle matričních údajů k nešťastné události došlo v pátek 4. července 1919.

Wilhelm Bsirske se narodil 10. ledna 1859 a pokřtěn byl 11. ledna 1859 bartošovickým farářem Václavem Richterem. Byl synem Mathiase Bsirskeho, statkáře, starosty v Bartošovicích a člena místní školní rady, a jeho manželky Juliany, rozené Heski z domu č. 42. Dne 19. února 1884 si Wilhelm Bsirske vzal za manželku Paulinu, dceru Heinricha Klennische, statkáře v Bartošovicích. Měli pět dětí – Wilhelma (nar. 1885), Paulinu (1887), Annu (nar. 1894), Heinricha (1896) a Rudolfa (1899).

Kříž na mapě 1 : 25 000 v roku 1952.

Kroužkem je na aktuální mapě vyznačena lokalizace Bsirskeho kříže (podklad mapy.cz).

Místo u železniční trati, kde se kříž pravděpodobně nacházel. Foto Radim Jarošek, duben 2022.

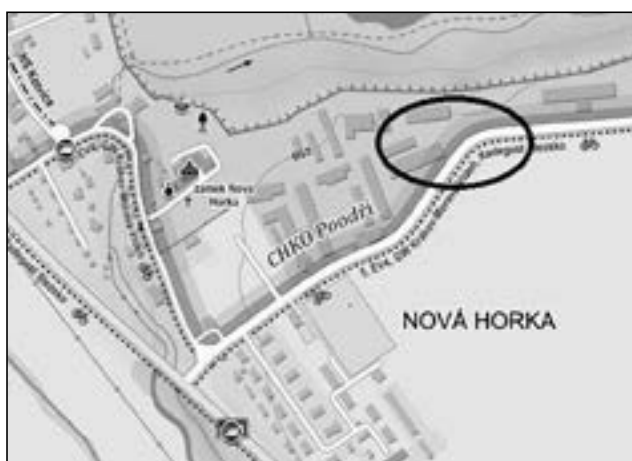
Dnes v těchto místech probíhá železniční trať ze Studénky do Štramberku a lze předpokládat, že kříž byl odstraněn v souvislosti se vznikem přeložky trati v úseku Studénka – Sedlnice kvůli budování letiště v Mošnově v letech 1956 až 1959. Kříž stál přibližně v km 4,2 železniční trati.

Další kříž se nacházel vlevo od cesty z Albrechtic těsně před zastavbou Nové Horky poblíž hospodářských objektů zámku. Je zachycen pouze na mapě 2. vojenského mapování.

Neznámý kříž na mapě 2. vojenského mapování (roky 1836 až 1852).

Poděkování za pomoc při zpracování článku patří: Květoslavě Míčkové, Pavlu Kašparovi st., Petru

Přibližná lokalizace kříže (podklad mapy.cz).

Hrudičkovi, Erhardu Peterovi, Lence Jahnové, Andreji Miczkové a Martinu Vítkovi.

Zdroje

BURKART, Maria (1966): *Geschichte der Gemeinde Partschendorf im Kuhländchen*, Kreiße Neutitschein. 206 s.
Deutsche Volkszeitung für das Kuhländchen u. den angrenzenden Sudetengau. Roč. 46, 1919, č. 73, s. 6.
Údaje z matrik a sčítacích operátů (Zemský archiv v Opavě a matrika v Bartošovicích).
Geoportál ČÚZK (Zeměměřický úřad).
Silnice číslo II/464 v úseku Studénka - Nová Horka – Sedlnice (projektová dokumentace). Inv. č. 415. Zemský archiv v Opavě.

Ludvík Kudla

Kontakt: kudlovi@centrum.cz

Cestou z Nové Horky do Bartošovic

Radim Jarošek (text a foto)

Jdeme po silnici do Bartošovic, za zády máme zámek v Nové Horce. Přejdeme přes Sedlničku i železniční trať ze Studénky do Veřovic, pak vystoupáme kousek do kopce a otevrou se nám krásné výhledy do krajiny – vlevo na vlnící se hřebeny Beskyd a jejich podhůří, vpravo pak na Moravskou bránu lemovanou táhlou linkou Nížkého Jeseníku.

Dnes je pěší putování po silnici rušeno poměrně hustým automobilovým provozem, ale pokud bychom se vrátili do doby dejme tomu před sto lety, mohli bychom se v klidu zastavit hned na třech místech. Dvě z nich dnes již nenajdeme, jedno zůstalo...

Tím existujícím je kamenný kříž Rosy Petranky, mohutná lípa a boží muka jsou už minulostí.

Připomeňme si je tedy alespoň několika následujícími řádky.

Kříž Rosy Petranky Opakování

Kříž, který se nachází hned u cesty nedaleko autobusové zastávky „Bartošovice, u železničního mostu“, je připomínkou tragédie, která se tu udála před více než 120 lety.

Bylo to v neděli 19. června 1898 ráno, kdy tudy jel panský kočár König. Projížděl poblíž místa, které mělo pomístní jméno *Staffes Busch*. Jak s názvu vyplývá, šlo o křoví, dřeviny tam vytvářely jakýsi tunel skrytý zrakům z okolí, který vyvolával stísněné pocity. Z vyvýšeného kozlíku vozu náhle kočár spatřil na poli podivně pošlapané obilí a v něm ležící postavu. Šlo o Rosu Petranke ze Studénky. Byla mrtvá, ústa měla plná hlíny a na krku široké modré pruhy, což svědčilo o násilné smrti. Tu potvrdila i pitva 20. června, nebohá dívka byla uškrtna...

Stalo se to předchozího dne 18. června někdy po půl osmé večer. Patnáctiletá Rosa¹ se pěšky vracela z Bartošovic, kde se učila krejčovou u své tety Ludwiky Schützové,² domů ke svým rodičům do cukrovaru ve Studénce.³ Bylo už k večeru, a proto byli lidé již

- ¹ Rosa Sofie Petranka se narodila 26. srpna 1882 (Studénka čp. 136) a byla čtvrtou z celkem 13 dětí Franze Petranky (pocházel z Velkých Albrechtic) a jeho druhé manželky Filomeny, rozené Ulrich (z Butovic).
- ² Pravděpodobně dům čp. 209.
- ³ Rodina žila od roku 1875 min. do roku 1921 v cukrovaru ve Studénce (ve sčítacích operátech z r. 1900 je uváděn dům čp. 137), kde otec také pracoval jako strojný zámečnick.

doma z práce na poli. Rodiče se ničeho neobávali, neboť předpokládali, že zůstala na noc v Bartošovicích. O události se dozvěděli až následujícího dne.

V roce 1901 nechala rodina Petranka na místě, kde byla nešťastnice nalezena, asi 250 m od zmíněného *Staffes Busch* směrem na Bartošovice, vystavět na pozemku manželů Zindlerových kamenný kříž.⁴ Kříž pak byl v péči rodiny. Na čelní straně nesl nápis: *Rosa Petranke, /15 Jahre 9 Monate alt/wurde hier am 18. Juni 1898/erdrosselt./Gott sei ihr gnädig!* (Zde byla 18. června 1898 uškrcena Rosa Petranka. Bylo jí 15 let a 9 měsíců. Bůh ji buď milostiv.). Jetelový mramorový pamětní kříž je vysoký 3,4 m a zhotovilo ho kamenictví Johanna Fietze z Lipové (Lindewiese).⁵ V nice s lomeným zaklenutím na čelní straně kříže byla soška Panny Marie.

Kříž Rosy Petranky. Foto z roku 2021.

Kříž vysvětil tehdejší duchovní,⁶ který za velké účasti obyvatel z Bartošovic a okolí vedl slavnostní průvod s hudbou a dívkami oblečenými v bílém.

Aby se místo stalo přehlednější, byla tehdy vykácena část porostu u silnice.

Vražda mladičké Rosy zůstala dlouho neobjasněna, svědci nebyli, zazněla různá podezření, ale všechna se ukázala jako neopodstatněná. V srpnu téhož roku se ale událo další přepadení – v lese⁷ byl omráčen úderem do hlavy rolník a následně mu byly ukradeny hodinky. Útočník by dopaden, zatčen a převezen do vězení v Novém Jičíně, kde se přiznal i k vraždě Rosy Petranky. Nejprve ji ranou omráčil, pak odtáhl do obilného pole a provedl sexuální motivovanou vraždu. Vrah Jan Pagač, zvaný Furmanek, byl 41letý negramotný muž, pocházel z Mikušovců.⁸ Dne 10. února 1899 byl v Novém Jičíně odsouzen k trestu smrti a popraven oběšením 15. dubna 1899 v 7 hodin ráno na vězeňském dvoře.

Z lesíka u cesty nezůstalo do dnešních dní nic, jen kříž, který byl během let poškozen,⁹ tu stále stojí a připomíná onu tragickou událost.

Poděkování za pomoc patří Ulrike Hölzl, Ludvíku Kudlovi, Pavlu Kašparovi st., Květě Míčkové, Janu Šádkovi a Jaroslavu Čepovi.

Lípa u cesty

Vzrostlou lípu si připomeneme dobovou fotografií z doby brzy po konci 2. světové války. Pózuující

⁷ Místo není blíže známo.

⁸ Obec v Trenčínském kraji severně od Ilavy.

⁹ Kříž byl pobořen pluhem někdy v 90. letech a ležel pak na místě několik let, poté byl přemístěn do Bartošovic a posléze jej nechal na své náklady opravit v Novém Jičíně Jan Hyvnar.

Lípa na fotografii v knize M. Burkart (1966) o Bartošovicích.

⁴ Kříž se nachází dnes na parcele č. 2830/2 k. ú. Bartošovice, GPS: 49.6858111N, 18.0623839E.

⁵ Kříž je zhotoven z lipovského mramoru. Johann Fietz svou kamenickou firmu založil v 90. letech 19. století. Vlastnil v Lipové (u Jeseníku) kamenickou dílnu a brusírnou kamene. Ve svých dílnách zpracovával většinou slezskou žulu a slezský mramor (supíkovičky a lipovský). Z těchto surovin vyráběl náhrobky, pomníky a pamětní kříže.

⁶ V letech 1886 až 1909 byl bartošovickým farářem Johann Stumm.

skupinka osob dokresluje velikost stromu, který v okolí, jen mírně zvlněné krajině s poli, musel jistě být dominantou. Pro jdoucí do Bartošovic byla lípa znamením, že do vsi je to už jen skok. Skok poněkud delší, neboť do obce to byl ještě přibližně půlkilometr – rostla u silnice, na její levé straně směrem z Nové Horky do Bartošovic, asi 330 m od křižovatky do Sedlnic.

Méně nápadná je na fotografii horní část její koruny. Všímavému pozorovateli neujde, že kmen je nahoře jakoby useknutý. Na konci 2. světové války byla lípa zasažena granátem, který jí ustřílel vrchol.¹⁰ Strom postupně vyhníval, až musel být mezi někdy mezi lety 1966 až 1969 skácen.¹¹

Na kmeni byl v dřevěné zasklené vitrínce obrázek Panny Marie.

Šipkou je vyznačeno místo, kde lípa rostla (GPS: 49.6763892N, 18.0571153E). Foto z roku 2021 ještě před pokácením stromů.

Lípa byla nejen místem vycházek, ale i malířským motivem – ztvárnil ji bartošovický rodák Willi Scheiter.¹² Na olejomalbě (viz 2. strana obálky) je zobrazena jinde, než se nacházela – blíže k obci u odbočky na Sedlnice. Připomíná ji i báseň „Die Linde am Weg“ faráře Emmerana Heskeho z roku 1943.

„Lípa u cesty“, abychom se drželi názvu básně, patřila k přírodním pamětihodnostem Bartošovic.

Další mohutnou, osamoceně rostoucí lípu najdeme u polní cesty, která vede z dolního konce obce jihozápadním směrem do sadu.¹³ Dle pamětníků byla zasvěcena po 2. světové válce sv. Barboře. Důvod, proč zrovna jí, neznáme, ale hlavní je, že se stále můžeme potěšit pohledem na urostlý strom. Koruna mu sice již mírně prosychá, ale věrme, že se ještě nějaký čas budeme moci v létě zastavit v jeho stínu.

¹⁰ Najdeme i jinou informaci, že k poškození stromu došlo při zásahu bleskem (např. publikace F. Scholze: *Alte Bäume im Kuhländchen*).

¹¹ Na ortofoto z roku 1966 je lípa ještě zachycena, na snímku z roku 1969 již není.

¹² W. Scheiter (11. srpen 1926 Bartošovice – 15. červenec 2001).

¹³ Nachází se zde: 49.671336, 18.032784. Průměr kmene má 0,8 m.

Lípa sv. Barbory nedaleko sadu.

Kříž a boží muka

V knize Marie Burkart „Geschichte der Gemeinde Partschendorf im Kuhländchen“ najdeme i vzpomínku **Rudolfa Fritsche**¹⁴ na dnes již neexistující boží muka.

Naše babička Karolina Fritschová nám často vyprávěla příběh o božích mukách: Snad to bylo za třicetileté války, snad jindy. Dva bratři, pocházející z Bartošovic, byli na vojně. Každý vojančil v jiné zemi a dlouho o sobě nevěděli. Za války nebyla nouze o zranění a i oni se jim nevyhnuli, a tak se stalo, že se jednou potkali v lazaretu. Seděli spolu na lavičce a rozprávěli. Roky strádání se podepsaly na jejich vzhledu, a tak není divu, že se zprvu ani nepoznali a až během rozhovoru zjistili, že jsou bratři. Ze shledání měli oba radost a slíbili si, že jestli se alespoň jeden vrátí z války domů, postaví kříž.

Jeden z bratrů svým zraněním podlehnul, druhý se však vrátil do Bartošovic. Splnil slib, který se tehdy dali, a na místě, kde stávala boží muka,¹⁵ vztyčil jednoduchý dřevěný kříž s obrazem dvou vojáků, sedících na lavičce. Nad nimi pak byla vyobrazena Svatá Trojice.

Tolik pověst, další osud kříže popisuje R. Fritsch takto:

Před lety byl kříž již shnilý a moji prarodiče postavili na jeho místě z cihel a kamenů boží muka. Stála tam až do 11. března 1939, kdy do nich vrazil neopatrný řidič wehrmachtu a zničil je.

Boží muka se nacházela nějakých 100 metrů¹⁶ od velké lípy s obrázkem P. Marie, kde cesta z vesnice stoupala přes kopec, na místě dalekého rozhledu na Beskydy a Moravskou bránu. Byla prvním zastavením během prosebných procesí¹⁷ za dobrou úrodu.

¹⁴ Rudolf Fritsch, v roce 1945 bydlel v Bartošovicích na č. 150.

¹⁵ Je otázkou, zda tam byl současně v danou dobu jak kříž, tak stará boží muka nebo již pouze jen vojákem postavený kříž, což je pravděpodobnější. Jinými slovy zda posloupnost památek byla: stará boží muka – kříž – boží muka (zničená v r. 1939).

¹⁶ Vzdálenost mezi lípou a božími muky je větší, cca 330 m.

¹⁷ Tzv. Saatreiten.

Kříž i boží muka už nenajdeme, jsou však zachyceny na mapách¹⁸ vlevo od silnice z Bartošovic do Nové Horky u odbočky na Sedlnice.

Fotografii kříže ani božích muk bohužel nemáme.

18 Na mapách z 1., 2. i 3. vojenského mapování, ale i na mapách Vojenského zeměpisného ústavu 1 : 75 000 (list 4160) z let 1928 a 1938.

Boží muka se pravděpodobně nacházela někde v tomto místě vlevo od silnice.

Sakrální objekt (pravděpodobně boží muka) na mapě 1. vojenského mapování (vyznačena kroužkem). Mapování a rektifikace probíhaly v letech 1764 až 1783.

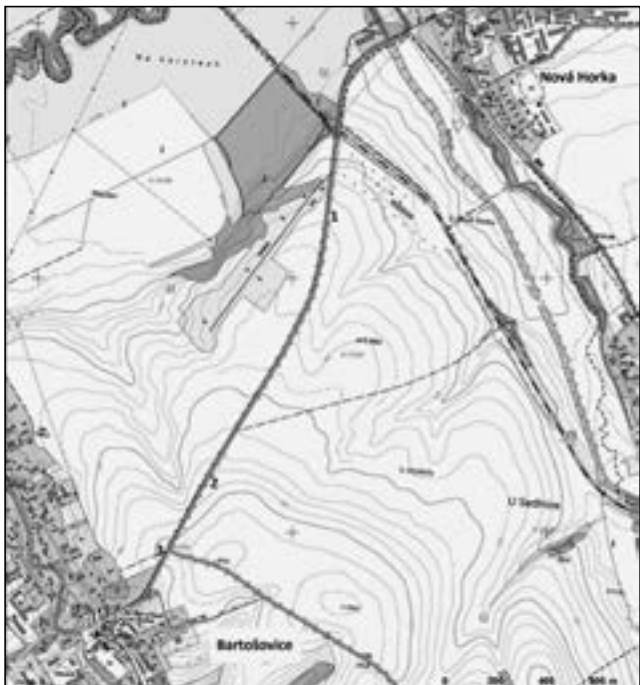
Boží muka na speciální mapě Vojenského zeměpisného ústavu 1 : 75 000 (list 4160 Neutischein) z roku 1938 (vyznačena kroužkem). Za povšimnutí stojí i větrný mlýn, který stál nedaleko směrem na Sedlnice.

Na obdobné mapě z období Protektorátu najdeme na tomto místě zakresleny dva sakrální objekty (dle vysvětlivek sochy).

U cesty do Sedlnic naše procházka končí, ale zastavme se ještě na chvíli a potěšme se vzdálenými obrysy krajiny. A pak již scházíme do Bartošovic a poslední pohledy do dále se postupně ztrácí pod horizontem, stejně jako místa a události, k nimž nás zavedlo naše povídání.

Poděkování za pomoc při zpracování textu patří Ludvíku Kudlovi, Květoslavě Míčkové, Alfrédu Klosovi, Vladimíru Petřalskému, Janu Šádkovi, Vladimíru Klečkoví a Václavu Vřetonkovi.

Mapa s vyznačením zmíněných míst:
1 – kříž Rosy Petranky, 2 – lípa, 3 – boží muka a kříž

Zdroje:
BURKART, Maria (1966): Geschichte der Gemeinde Partschendorf im Kuhländchen, Kreiße Neutitschein. 206 s.
TEICHMANN, Bořivoj (2004): Opomíjené klenoty, drobné sakrální stavby v Poodří. Společnost přátel Poodří. Ostrava. 200 s.
Innsbrucker Nachrichten č. 88 z 18. dubna 1899 (s. 3).
Neues Wiener Journal č. 1786 z 13. října 1898 (s. 6).
Opavský týdeník., roč. XXIX, č. 49 (2202) z 25. června 1898 (s. 5).
Matriční záznamy, sčítací operáty.

Památník padlým v 1. světové válce v Dobešově

Radim Jarošek

Příspěvek o dnes již bývalém pomníku na 1. světovou válku začneme citací dopisu Místního národního výboru v Dobešově z 28. listopadu 1964, který byl adresován Okresnímu národnímu výboru v Novém Jičíně:

V Dobešově je památník na padlé účastníky v první světové válce. Jsou na něm uvedena jména bývalých obyvatel obce – samých Němců, protože obec byla německá. Je umístěn na křižovatce uprostřed obce, v malé, železnou mříží obehnané zahrádce.

Zhotoven je z šedomodré leštěné žuly, ozdoben typickými německými znaky: německý válečný kříž, dubové listí. Památník je velmi zachovalý.

Protože padlí jsou německého původu a nemají v obci příbuzenstvo, žádáme o sdělení, jak s tímto pomníkem naložit.

Jiný památník v obci není.

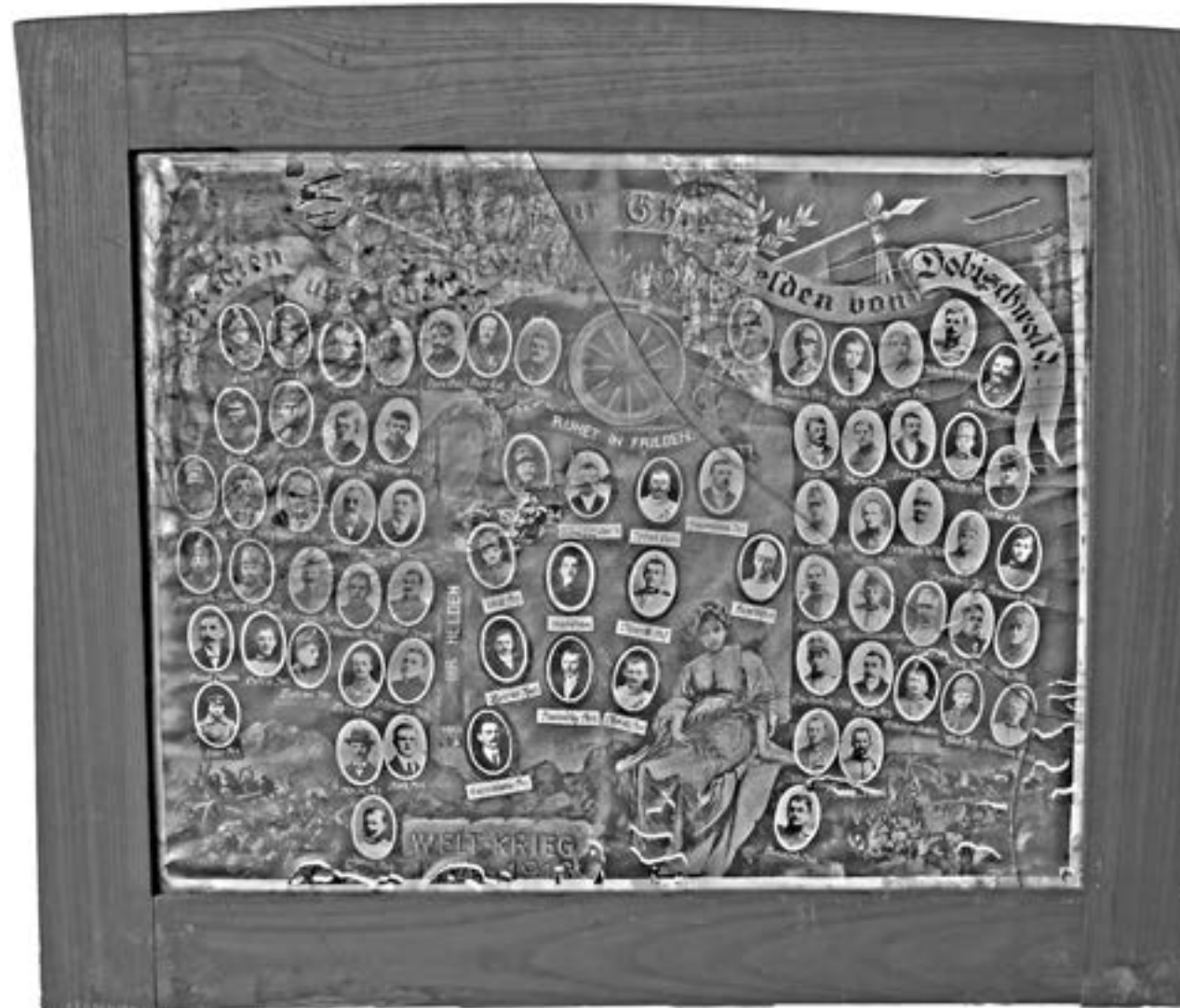
Slova, která předesílají odstranění pomníku, ke kterému došlo o téměř dvanáct let později 19. dubna 1976.

Pomník padlým občanům v 1. světové válce se nacházel poblíž křižovatky cest uprostřed Dobešova (GPS: 49.6645200N, 17.7713897E) na pozemku patřícímu čp. 6. Dnes je to samostatná parcela č. 161/2 (pohřebiště), jejímž vlastníkem je Město Odry.

Pomník byl z leštěné žuly a byla do něj vytesána jména a příjmení místních občanů, kteří ve Velké válce padli. Pravděpodobně na něm byl, podobně jako u pomníků v okolí, i nápis; jeho text však není znám.

Zhotovitelem pomníku bylo kamenictví Ignaze Ertelta z Oder.¹ Náklady činily 16 000 K a ve sbírce se mezi místními vybralo 4 377 K.

¹ Kameník Ignaz Ertelt se narodil 28. listopadu 1869 ve Vidnavě. Spolu se svou manželkou Annou přišel do Oder v roce 1910 pravděpodobně z dnešních Mariánských Hor (tehdy Marienberg). Dne 10. června 1946 byli vysídleni do Německa.

Cenná, bohužel nekvalitní fotografie tabla dobešovských mužů, kteří narukovali a padli v 1. světové válce. Obsahuje několik německých nápisů v českém překladu: K počtě mrtvých a žijících hrdinů Dobešova. Hrdinové, odpočívajte v pokoji. Světová válka 914–1918. Foto připravil pro tisk Emil Mateiciuc.

Památník byl slavnostně odhalen 16. července 1922. Tehdy však tak hustě pršelo, že následná lidová slavnost byla odložena na 23. července.² Posvěcení provedl P. Kolečkář, proslov přednesl Alois Hubatschek z Louček a zazpíval rovněž mužský pěvecký sbor z Oder.

Kdo byli muži, kteří se tenkrát z války nevrátili nebo, jak se uvádí v dobešovské kronice,³ ti kteří „za národ a vlast padli hrdinskou smrtí“?

Ehler Anton, nar. 1. 10. 1888, syn chalupníka č. 37, narukoval 2. 8. 1914 k pěchotnímu pluku, byl poddůstojníkem a padl na srbském bojišti před Šabacem 18. 9. 1914.

Ehler Franz, nar. 7. 3. 1891, syn chalupníka č. 37, při vypuknutí války sloužil u pěšího pluku č. 1, byl zraněn na ruském bojišti, padl do zajetí v Bukovině, zemřel 7. 9. 1915.

Foltas Franz, nar. 15. 8. 1888,⁴ narukoval 1915 k pěšímu pluku č. 1 a padl u Volto u Rocegnu na hranici Tyrol, 20. 4. 1916.⁵ Na table není uveden.

Gassmann Franz, nar. 27. 11. 1882, chalupník č. 52 a švec, narukoval 2. 8. 1914 k pěchotnímu pluku č. 54 a 17. 8. 1914 byl u Krašniku zraněn, zemřel brzy po zranění v polním lazaretu č. 8.

Gassmann Josef, nar. 23. 12. 1893,⁶ syn chalupníka, narukoval 25. 8. 1914 k pěchotnímu pluku č. 1, odešel 20. 10. 1914 na srbskou frontu a padl 5. 12. 1914 v Kragujevací.

² Informace o slavnostním odhalení poskytl p. Wolfgang Bruder z Mnichova. Datum odhalení je uvedeno rovněž v kronice Dobešova.

³ Uvedené údaje o padlých jsou převzaty z německé kroniky obce Dobešova a jsou doplněny, resp. upraveny, dle matričních údajů a databáze Vojenského ústředního archivu. Údaje se mnohdy liší.

⁴ F. Foltas pravděpodobně nepocházel z Dobešova, neboť v tamější rodné matrice není uveden.

⁵ V databázi Vojenského ústředního archivu je uvedeno datum úmrtí 21. 4. 1916.

⁶ Dle rodné matriky narozen 21. 12. 1893 (23. 12. pokřtěn).

Horak Rudolf, nar. 25. 12. 1885, chalupník č. 19, narukoval 1. 2. 1915 oddílu polních myslivců č. 16 a padl pravděpodobně 10. 6. 1915⁷ na ruském bojišti (Volyň).

Kröner Alois, nar. 20. 3. 1874 v Rudolticích, nájemce hostince č. 4, narukoval 2. 8. 1914 k domobraneckému pěchotnímu pluku č. 15, do zajetí padl 24. 12. 1914. Jedenkrát psal z nemocnice v Novonikolajevsku (dnes Novosibirsk), od té doby o něm chybí jakákoliv zpráva.

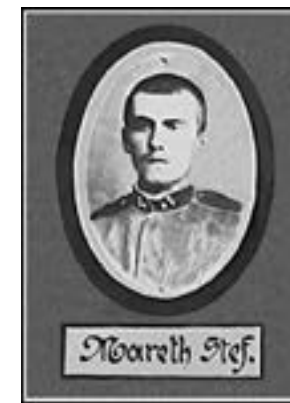

Lux Alfred, nar. 16. 9. 1896,⁸ rolník č. 44, rukoval 13. 4. 1915 k domobraneckému pěchotnímu pluku č. 15, v zajetí u Sokalu v Haliči, padl 19. 7. 1915.⁹

⁷ V databázi Vojenského ústředního archivu je uveden duben 1915.

⁸ Dle záznamu v rodné matrice narozen až 15. 11. 1896.

⁹ V databázi Vojenského ústředního archivu je uvedeno datum 18. 7. 1915.

Mareth Stefan, nar. 31. 5. 1891, švec č. 27a, byl odvedený a 2. 8. 1914 odešel dobrovolně k domobraneckému pěchotnímu pluku č. 15, padl jako voják o Vánocích 1914 do ruského zajetí a 19. 2. 1915 zemřel v Omsku v Rusku.

Sendensky Ferdinand, nar. 21. 4. 1883, chalupník č. 55, rukoval 2. 8. 1914 k pěchotnímu pluku č. 1 a padl 2. 7. 1916 v Oslawach Białych v Haliči.

Wesselski¹⁰ Anton, nar. 13. 9. 1877,¹¹ byl povolán 2. 8. 1914 k pěchotnímu pluku č. 1 a od 28. 10. 1914 po bitvě u Ivangorodu (Dęblin) byl nezvěstný.

¹⁰ V kronice Dobešova uveden jako Wesselsky.

¹¹ Matriční záznam v Dobešově k tomuto datu nenalezen.

Zwirner Karl,¹² nar. 9. 6. 1888, chalupník č. 36, narukoval 2. 8. 1888 k domobranckému pěchotnímu pluku č. 15 jako voják, odešel hned na začátku války na frontu a padl 16. 5. 1915 u Opatowa v ruské části Polska.¹³

Czeike Willibald

Jeho podobizna se nachází rovněž na table v části mezi padlými; nenašel ale smrt na frontě, jeho osud byl však stejně krutý...

Narodil se 10. 12. 1887 v Barnově, později bydlel v Dobešově na č. 30 a po svatbě – dne 2. 5. 1911 se oženil s o 17 let starší Josefou Urbanovou – v domě své manželky na čísle 61. Za pár let nato narukoval do války a naposledy sloužil u kulometného oddílu Hulánského pluku č. 1. Z vojny se vrátil domů do Dobešova.¹⁴

V Dobešově pak 17. 2. 1919 zemřel. Úmrtí souviselo s válečnými útrapami. Podle matričního záznamu zemřel na zánět pohrudnice (*Rippenfellentzündung*). V záznamu z dědického řízení je uvedeno, že mu ošetřující lékař Josefa Januschke z Oder diagnostikoval vyvolanou či získanou revmatoidní artritidu (*Gelenks-rheumatismus*).

Príspevek zakončíme podobně, jako jsme jej začali – citací odpovědi na dopis Místního národního výboru v Dobešově. Odpověď okresního národního výboru z 1. dubna 1975 byla následující: *Odbor kultury ONV*

¹² V rodné matrice Dobešova k tomuto datu nenalezen.

¹³ V databázi Vojenského ústředního archivu je uvedeno místo úmrtí i pohřbu Królevice.

¹⁴ Vrátil se pravděpodobně až po válce.

v Novém Jičíně obdržel dopis ze dne 22. 3. 1975 Vašeho národního výboru, ve kterém sdělujete, že rada místního národního výboru projednávala na své 59. schůzi dne 27. 2. 1975 zajištění oslav 30. výročí osvobození a návrh odstranění nevhodného pomníku padlým z I. světové války.

Vzhledem k nevhodnému estetickému pojetí pomníku, které je v rozporu se současnou mírovou politikou a odporuje jeho mírovým snahám v době 30. výročí osvobození ČSSR slavnou Sovětskou armádou, odbor kultury vítá iniciativu rady národního výboru a povoluje jeho likvidaci. Je však třeba, aby přitom místní národní výbor dbal všech náležitostí a bezpečnosti, dále je třeba, aby po provedené likvidaci dal místo do náležitého stavu.

Vzhledem k tomu, že je to místní záležitost, bude třeba, aby místní národní výbor vydal rozhodnutí k likvidaci na základě tohoto vyjádření odboru kultury okresního národního výboru.

Poděkování za pomoc při zpracování textu patří paní Květoslavě Míčkové a pánům Antonínu Ambrožovi, Wolfgangu Bruderovi, Emilu Mateiciucovi, Karlu Goldovi, Pavlu Kašparovi st. a Martinu Vitkovi.

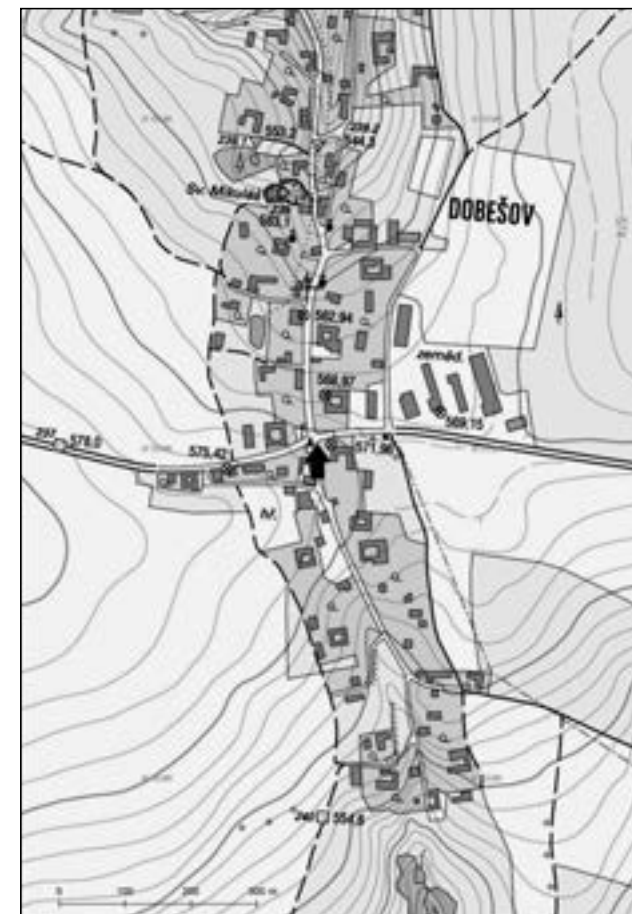
Pomník v Dobešově byl typově podobný obvyklým prvoválečným památníkům. Obě foto poskytl Emil Mateiciuc.

Pomník s březovými kříži jako vzpomínka na padlé ve 2. světové válce. Přeřazeno z *Heimatbrief* č. 242, 12/1989, s. 151.

Aktuální fotografie – dnes jsou na místě pomníku zachovány jen obvodové betonové zdi do výše 20 cm, základní podstavec pomníku a jeho nejsvrchnější část. Foto autor, 2022.

Šipkou je vyznačeno místo, kde pomník stával.

Zdroje

Kronika obce Dobešov (Gedenkbuch der Gemeinde Dobischwald), kronikář Otto Lux. f. Archiv obce Dobešov, inv. č. 1. Státní okresní archiv Nový Jičín.

Místní národní výbor Dobešov (1942) 1945–1978 (1979), inv. č. 79. Státní okresní archiv Nový Jičín.

f. Okresní soud Odry, karton 84, inventurní číslo 364, spis č. j. A 51/19 (W. Czeike). Státní okresní archiv Nový Jičín.

Matriční záznamy (Státní okresní archiv Nový Jičín).

Databáze Vojenského ústředního archivu.

Pověsti z Oderských vrchů Josefa Ullricha

Marek Bohuš (překlad a poznámky k textu)

IV. Švédové

Po vodnících, duších a čarodějnicích zde tentokrát máme bytosti z masa a krve. Neznamená to však, že by z nich měli obyvatelé kolem horní Odry menší strach. V pověstech se téma vyznání sice neobjevuje, ale byla pro místní horší skutečnost, že přicházejí luteráni, nebo cizí vojáci? Třicetiletá válka přinesla do regionu velké útrapy, které vedly až k zániku některých sídel a vryla se do historické paměti i do paměti krajiny v podobě pomístních názvů nebo drobné architektury.

Znak švédské královny Kristíny (1626 až 1689) s letopočtem 1647 a iniciálou zkratkou CRS (Christine Reine de Suede tzn. Kristýna, královna Švédska), umístěný dříve na olomouckých hradbách. V současnosti je k vidění v lapidáriu Vlastivědného muzea Olomouc. Foto autor.

Tři svatí pomocníci

Blízko Dobešova¹ stojí prastará, rozpadající se boží muka. Nejstarší pamětníci říkají, že v mládí slyšali o obraze, který býval v mukách umístěn. Pod ním prý stála tato slova: „Tři svatí pomocníci, oplát vám to pánbůh!“

To je zvláštní, protože historie svatých přeci hovoří o čtrnácti svatých pomocnících. Tuto podivnost vysvětluje jedna pověst: Tam, kde dnes uprostřed polí stojí boží muka, stával dříve na samotě statek. Když se blížili Švédové, všechno před nimi prchalo, jen jeden sedlák se dlouho nemohl rozloučit se svým majetkem a teprve když byl nepřítel hodně blízko, odhodlal se k útěku na svém valachovi. Protože však byl tlustý a těžký, měl potíže na něj nasednout. Celý vystrašený se modlil ke sv. Josefovi: „Pomoz, svatý Josefe!“ ale stejně zase sklouzl dolů.

Jeho strach narůstal, když slyšel, jak se Švédové blíží. Vtom zvolal: „Čtrnáct svatých pomocníků, stůjte všichni při mně!“ A odrazil se tak mocně, že se sice vyšvihl

na koňský hřbet, ale na druhé straně zase spadl. Tu se mu zdálo, jako by Švédy zaslechl již docela blízko a ve svém zoufalství vykřikl: „Když ne všichni, když ne všichni, tedy jen pár.“

Vtom se mu konečně podařilo nasednout a odcválal pryč. Pomyslel si při tom: Svatý Josef samotný byl příliš slabý, všech čtrnáct pomocníků zase zvedalo příliš mocně, ale těm několika, kteří mu pomohli nahoru, vděčím za svůj život. Muselo jich být tak okolo tří.

Po stažení Švédů se vrátil na svůj statek a na počest tří svatých, kteří jej zachránili, nechal postavit boží muka.

(od Emmy Grüner)

Potrestaný šprým

Na jednom místě v dnešním lese Mastník,² který leží na polední straně od Rudoltovic, stálo kdysi město Weiß. Za třicetileté války bylo obléháno Švédy, avšak kladlo tak statečný odpor, že museli odtáhnout s nepořízenou. To naplnilo měšťany takovou pýchou, že se chtěli nepříteli vysmát a vyslali za ním volka, který měl na rozích připevněnou přeslici a nápis:

„Tepřv' až vůl tuto přeslici upřede,
Švéd město Weiß dobyt dovede.“

Takový výsměch Švédy rozčílil, takže obrátili koně i vozy a znovu vytáhli proti městu. Po krátkém tvrdém boji jej měli ve své moci. Bylo zapáleno a zcela zničeno, takže dnes už je známo jen místo, kde se dříve vypínalo.
(podle Gustava Mikusche a Franze Götze)

Švédové u Boškova³

Když Švédové pronikli do naší vlasti, dostali se i k nám do kraje. A zase poničili město „Weiß“ (Potštát).⁴ Když pak vytáhli směrem na Boškov, vyslali jezdce, který měl vyzvědět, kde se nachází nepřítel. Voják cválal přes louku, patřící Engelbertovi Schmidtovi, a náhle se propadl do hlubin. Ještě dnes je možné tam spatřit pramen; louka je ale už celá zamokřená a říká se jí Švédská louka. To místo pak nazývají Švédská studánka.⁵

- 1 Souvislý lesní komplex mezi zaniklými obcemi Milovany, Zigartice, Rudoltovice a Luboměř nad Strážnou, který se dnes nachází ve vojenském výcvikovém prostoru Libavá.
- 2 Tato pověst pochází ze sběrů Franze Götze, ze kterých čerpal také Josef Ullrich. Götz, Franz: Pověsti okresu Hranice, Lipník 1932; <http://www.historie.hranet.cz/sagen/obsah.htm>
- 3 Legendární město Weiß je v jedné pověsti ztotožněno s pozdějším městem Potštát, podle jiné zcela zaniklo. Potštát byl Švédy i císařskými pustošen opakovaně a nedaleký Boškov za třicetileté války zcela zanikl.
- 4 V místním německém nářečí se zajímavým způsobem projevuje ovlivnění češtinou. Zatímco ve standardní němčině se rozlišují pojmy *Brunnen*/studna (uměle vytvořená) a *Quelle*/pramen (přírodního původu), vyskytuje se v těchto pověstech slovo *Brünnlein* tzn. zdrobnělé *Brunnen* – studánka. Není bez zajímavosti, že zatímco české slovo studna je motivována studenou vodou, německý výraz *Brunnen* má původ ve slovese *brennen*, tzn. hořet, pálit, protože je odvozeno od termálních vod.

V jiné Götzově pověsti (Vojenská studánka a Švédská louka), jež vypráví o stejném obléhání Potštátu, je řeč o dvou švédských vojácích, kteří pronásledovali místního jezdce. Zatímco jezdec se zachránil, protože mu pokynuly dvě bílé postavy, Švédové zahynuli v hlubině.

Poklady Lesnatého údolí

Údolí pod Švédskou kupou u Velké Střelné se nazývá Lohgründel⁶ a části cesty, jež údolím vede, říkají Stájová cesta. Když totiž Švédové za třicetileté války obsadili naši vlast, přišli také do Velké Střelné. Na Švédské kupě drželi stráž, koně ale ustájili

- 6 Významný vrchol Švédské kupy s kótou 636 metrů (pokud na zarovnané plošině Libavska můžeme o významných vrcholech hovořit) obkružují údolí potoka Lichničky a jejího přítoku. Důležitá cesta tudy vede dodnes. Pomístní název *Lohgründel* sestává ze slov *Gründel* (menší údolí) a *Loh* (les, remízek). Jeho první komponentu bychom našli v zeměpisných názvech Waterloo, Hohenlohe nebo Oslo.

v zemních stájích⁷ v údolí, jež cestě daly jméno. Na jednom místě té cesty je zakopána spousta peněz. Když tudy jednou o květné neděli šli dva muži, uviděli v jámě kotlík, na němž ležela motyka. Jeden z nich ji uchopil a vykřikl radostí: „Juchú, máme poklad!“ Vtom však nádoba zmizela, jáma se uzavřela a křikloun tu stál s motykou v ruce celý vyjevený, stejně jako jeho kamarád. Také na dolním konci Lesnatého údolí u loveckého chodníku ukrývá země mnoho peněz. Za jistých dní je lze večer spatřit, jak svítí. Když se na ně hodí posvěcený předmět a nepromluví se ani slovo, je možné si je odnést; jinak zmizí.

(podle Rudolfa Richtera)

Mgr. Marek Bohuš, Ph.D.

Kontakt: marek.bohus@email.cz

- 7 Autor zde použil slovo *Erdstall*, což je termín pro záhadné podzemní prostory středověkého původu v některých částech Evropy, doslova „podzemní stáje“ nebo „podzemní štoly“, které však s ustájením nijak nesouvisely. Těžko soudit, co měl v tomto případě na mysli.

Za zážitky do regionu Moravského Kravařska

Sandra Genčiová

Pod regionální značkou se roky ukrývaly jedinečné produkty a ubytovací služby našich místních výrobců a poskytovatelů. Nyní můžete pod regionální značkou „MORAVSKÉ KRAVAŘSKO regionální produkt®“ nalézt také zážitky. V současnosti patří zážitková turistika mezi jednu z nejvyhledávanějších a my jsme rádi, že v našem regionu můžeme najít poskytovatele těchto „trendy“ služeb.

Certifikovaný zážitek pod regionální značkou s číslem jedna je Zážitková výroba sirupů od poskytovatele Kyselka Jeseník nad Odrou s.r.o. Společnost Kyselka Jeseník nad Odrou s.r.o. není mezi našimi certifikovanými už žádný nováček, mají již certifikáty na své produkty Pramenitá voda Jesenický pramen a Bylinkové sirupy. A protože mají majitelé podnikavého ducha, využili prostor areálu stáčírny pramenité vody k dalším aktivitám, které mimo výjimečného zážitku mají návštěvníky také zasvětit do historie místního pramene kyselky a současného technologického postupu stáčení pramenité vody.

V tomto případě se přímo vybízelo utvořit pro návštěvníka zážitek na míru, a to spojením vlastních

produktů společnosti, která se zaměřuje především na pitný režim. V části zahrady přímo v areálu stáčírny tak byly osázeny vyvýšené záhony několika druhů léčivých bylin, ze kterých si můžete během speciálního zážitkového kurzu vyrobit vlastní bylinkový sirup od natrhaní čerstvých bylinek po tvorbu vlastní etikety na sirupovou láhev.

Tento zážitek je také zapojen do projektu Technotrasa Moravskoslezského kraje, jehož dalším zastavením v našem regionu je i certifikovaný poskytovatel služby pan Jaroslav Král, který nabízí ubytování přímo ve vodním mlýně Wesselsky v Odrách-Loučkách.

Věříme, že „zážitkáři“, kteří region v sezónu navštíví při svých pěších toulkách přírodou či cyklovýletech, ochutnají také jedinečné zážitky, které jim Moravské Kravařsko nabízí.

MAS Regionu Poodří, z. s.,
www.mas.regionpoodri.cz

Místní výrobci – sůl našeho regionu aneb projekt založený na přeshraničním partnerství

Pavla Ambrosch, Sandra Genčiová

Od začátku roku 2022 je realizován projekt „Místní výrobci – sůl našeho regionu“ z Fondu malých projektu Interreg V-A SK-CZ 2014–2020, jehož nositelem je spolek Turistická oblast Poodří, z.s. a partnerem slovenské město Vrútky. Celý projekt je založen na přeshraniční spolupráci mezi těmito subjekty a smyslem je rozvoj

a prohloubení vzájemné spolupráce v činnostech, které mají potenciál přispět ke zlepšení atraktivnosti dotčených území a být přínosem pro turistický ruch. Mezi hlavní cíle realizace je společné vzdělávání, síťování, přenos know-how a příkladů dobré praxe. A právě jako příklady dobré praxe byli do projektu zapojeni i naši

1 Vesnice zvaná německy Dobischwald nedaleko Oder má zachovalý původní půdorysný charakter, pro který jsou typické samostatné usedlosti s uzavřeným dvorem stojícím podél cesty bez návsi, tzv. lesní lánová ves.

místní výrobci, kteří působí na region nejen v oblasti cestovního ruchu, ale také lokální ekonomiky, jako sůl. A jako sůl dodává pokrmům chuť, místní výrobci dodávají regionu pestrost.

Z celkového počtu dvaceti zapojených místních výrobců do realizace projektu je devatenáct certifikovaných pod regionální značkou „MORAVSKÉ KRAVAŘSKO regionální produkt“. Se všemi zapojenými jsou v rámci projektu provedeny rozhovory, zpracovány produktové fotografie a propagační spoty. Někteří výrobci se také aktivně zapojují do projektu při akcích projektu, jako byla na konci léta dvoudenní akce „Studytour“,

kteřá probíhala ve městě Fulneku a jeho okolí, nebo na leden 2023 plánované dvoudenní vzdělávací akce v partnerském městě Vrútky, která je svým programem zaměřena na přednášky z oblasti regionálního značení, lokální ekonomiky či propagace produktu na sociálních sítích. V rámci těchto akcí místní výrobci vždy připravují jarmark s ukázkou výroby svých produktů. Přidaná hodnota realizace projektu je navázání vztahů mezi regionálními výrobci, zaměstnanci místních správ a obyvateli měst Fulneku a Vrútky a jejich okolí.

Turistická oblast Poodří, z. s., www.poodri.com

Fond malých projektů

Do krajiny za kulturou

Radim Jarošek

Chráněnou krajinnou oblast Poodří ze všech stran obepíná víceméně souvislý pás polí. Není divu, nachází se ve vyšších polohách terénu mimo dosah záplav a půdy na geologickém podloží, které je tvořeno vesměs sprašovými hlínami, jsou poměrně úživné. Vizualní rozdíl mezi oběma částmi Oderské brány – nivou řeky v chráněné oblasti a zmíněnými poli – je značný a doslova skokový, stačí vystoupat z údolí o kousek výše.

Obojí jsou tzv. kulturními krajinami, v nichž vliv lidského hospodaření různou měrou spoluutváří přírodní prostředí. Niva řeky si však zachovala z vícera důvodů v základních rysech historický charakter. Polní krajina je výsledkem intenzivního zemědělství v době po 2. světové válce. Výsledkem jsou značné plochy lánů, kde se pěstuje především obilí, kukuřice a řepka, plošné odvodnění pozemků a celkový úbytek pestrosti jejich rysů. Jde spíše o výrobní zemědělský prostor.

Řekne-li se kultura, vytane na mysli ledasco – divadelní či filmové představení, výstava, koncert. „Chodíme za kulturou“ a očekáváme zážitek, pobavení, obohacení. Vyhýbáme se té, která nám je nenabízí. S krajinou si kulturu spojuje asi málokdo. Je zažité vnímat spíše její produkční a ekologické funkce. Položme si přesto otázku: Můžeme chodit do krajiny také „za kulturou“? Tedy trávit v ní čas s očekáváním prožitku, potěšení? Pro krajiny horské či krasové není tento důvod, proč do ní vstupujeme, nic nového, naopak je to na „denním pořádku“, jak o tom svědčí zástupy turistů a chatařů v létě i v zimě.

Může to naplnit i poněkud přehlížená zemědělská krajina? Důvody, proč je opomíjená, jsou zřejmé a jen bychom opakovali věty uvedené výše. Tím hlavním je z pohledu návštěvníka nejspíš skutečnost, že působí fádne a pěší pohyb či pobyt v ní nabízí jen málo prožitků. Proč bychom ji pak měli vyhledávat?

Jak z toho ven je nabíledni – zpestříme ji, obohatíme o chybějící podněty, které nám přináší vítané vjemy. Nikoliv samoúčelně, ale pro její posílení – produkční,

ekologické i estetické. Nejde to všude, ale do značné míry lze mnohé skloubit tak, abychom ji mohli nazývat plným právem kulturní pro její lidské obyvatel a zároveň dobrou k žití pro ostatní tvory. Jde o její polyfunkčnost, nebo kdybychom chtěli zůstat na poli kultury, o polyfonii či užité umění. Do krajiny pak můžeme přijít nejen jako hospodáři, ale i jako diváci divadelního představení nebo koncertního vystoupení.

Kultura přivádí lidi k sobě a to může nabídnout i krajina, při jejím spoluvytváření nebo spolubytí. Několik příkladů podobných aktivit, které se uskutečnily v posledních měsících, nabízíme pro inspiraci. Společným jmenovatelem jsou ovocné stromy, ale nemusí to být zdaleka jen ony.

Z Klimkovic do Jistebníku aneb od rybníků k rybníkům

Polní cesta tudy vedla již před dvěma staletími – z Klimkovic do Jistebníku.

Cesta pak, stejně jako nespočet dalších, zanikla – ona i políčka kolem ní byla zcelena ve stohektarový lán. Ne však zcela, zůstaly po ní „terénní pamětníci“ – zahloubené úvozy a pak dvě linky v katastrální mapě, ohraničující její parcelu.

Zrodila se úvaha na její obnovu v podobě travnatého pochůzího pásu lemovaného řadou ovocných stromů a keřů. Od záměru, kterého se chopilo město Klimkovic, které parcela patří, a v sobotu 12. listopadu 2022 se kousek krajiny změnil – obohatilo ji stromořadí 83ks jabloní, hrušní a slivoní několika odrůd s keři šípkových růží.

Sázet přišlo na šedesát místních i vzdálenějších, mladších i starších, a proto není divu, že za dvě hodiny bylo hotovo. Pravda, mnohé bylo již předem připraveno, ale i tak bylo rukou zapotřebí a především nejde jen o práci, ale o společné sdílení času, společné vytváření díla. Na jaře pak bude provedeno osetí, a pak se uvidí, jestli ovocná cesta, nebo dnes spíše pěšina, opět po dvou staletích ožije.

Instruktaž Tonyho Skřipčáka před výsadbou. Všechny foto autor.

Sad jako biocentrum

Po roce se vracíme do Jistebníku, tenkrát šlo o alej ke kříži, tentokrát půjde o sad. Sad trochu jiný – bude samozřejmě přinášet ovoce, ale bude zároveň krajinným prvkem, který plní biologické funkce. Konkrétně to znamená, že jej tvoří 156 stromů několika druhů – jde o jabloně, slivoně, hrušně, třešně, ořešáky, které jsou zastoupeny více krajovými odrůdami. Pěstební tvarem budou polokmeny či vysokokmeny, takže je předpoklad, že vzrostlé stromy budou růst desítky let a poslouží i jako biotop. Hranici sadu oproti okolnímu poli vytváří dlouhá řada keřů. Budou vizuálně oddělovat sad, napomohou proti erozi, nabídnou úkryt i potravu pro ptáky a drobnou zvěř. A konečně osetí směsí trav a bylin, které bude provedeno příští rok, bude příhodné pro hmyz.

„Jistebník umí“ – to už se ví od výsadby aleje a letos se to potvrdilo opět. I když počasí bylo sychravé, v den výsadby 19. listopadu 2022 tomu bylo jinak a dopoledne bylo slunečné. Vše bylo díky úsilí zaměstnanců jistebnického úřadu a Ing. Tonyho Skřipčáka, který byl duchovním otcem akce, pečlivě připraveno a když pak začali přicházet další a další brigádníci, bylo zřejmé, že před polednem nebude co dělat.

Na jedenáctou byl z Horního dvora přivezen guláš a to už bylo vše hotovo. Akorát zbyl čas na poděkování a společnou fotografii, která budiž vzpomínkou na již druhou vydařenou akci v Jistebníku.

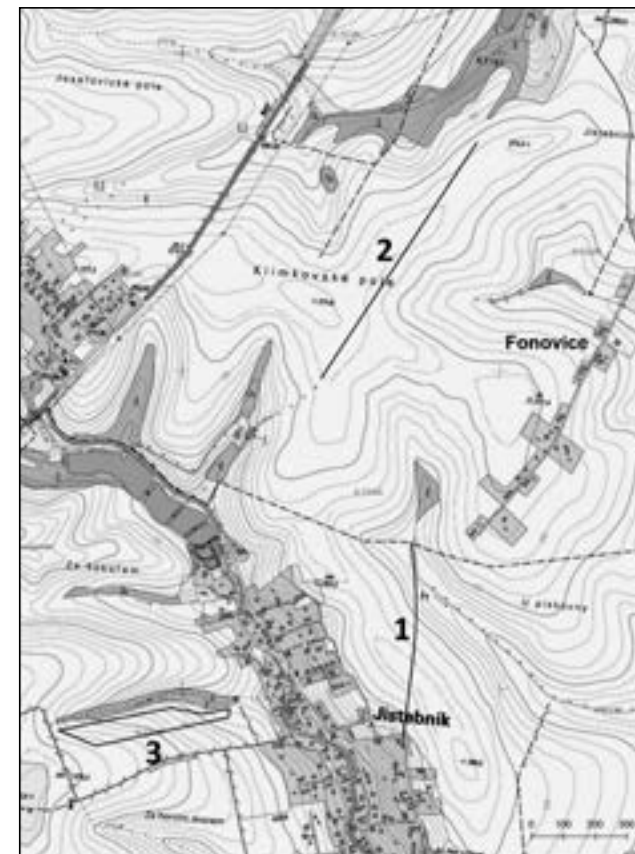
Při dosti velkém počtu stromů a keřů si práci našel každý.

Při práci hodně pomohla technika – při hloubení děr i instalaci kůlů.

Před závěrečnými slovy – jak vidno, na výsadbu sadu se sešlo opět pár desítek občanů z Jistebníka i přespolních.

Mapka se zákresem výsadeb – alej ke Knoppově kříži kolem obnovené polní cesty z Jistebníka do Fonovic (r. 2021) – 1, stromořadí Z Křibí v Klimkovicích (r. 2022) – 2 a sad v Jistebníku (r. 2022) – 3.

Výsadba v Albrechticích

V sobotu 5. listopadu 2022 proběhla výsadba nové aleje v obci za Miramem. Za pomoci občanů a zástupců spolků bylo vysazeno 70 ovocných stromů – 35 hrušní a 35 švestek krajových odrůd. Sazení začalo v 8 hodin, kdy se asi 30 dospělých a 30 dětí dalo do práce.

Tolik stručná informace – více o akci připravíme do dalšího čísla.

200 hrušní pro Johanna Gregora

byl název akce, která proběhla v Hynčicích v říjnu 2022. O ní se dočtete v samostatném příspěvku v části věnované výročí J. G. Mendela.

Z činnosti Regionu Poodří ve 2. pololetí roku 2022

Kateřina Křenková

Činnost dobrovolného svazku obcí Regionu Poodří byla zaměřena na zajištění chodu svazku, realizaci projektů podpořených Moravskoslezským krajem a pořádání tradičních akcí. Uskutečněny byly dva projekty – „Turistické informační centrum Regionu Poodří – záruka kvality“ a „Rozvoj venkovského života v obcích Regionu Poodří“.

V případě projektu turistického informačního centra byly osloveny firmy k předložení cenových nabídek na zhotovení nových webových stránek Regionu Poodří. K realizaci zakázky byla vybrána firma Galileo Corporation s.r.o. Součástí zakázky bylo uzavření smlouvy o vytvoření nových webových stránek, smlouvy o zřízení a provozu interaktivní mapy, smlouvy o výrobě a provozu modulu Uživatelské administrace a další. Dále byly pořízeny kancelářské potřeby pro zajištění provozu informačního centra.

Ve dnech 23. až 24. září 2022 proběhly volby do zastupitelstev obcí. Ve svazku došlo k výměně sedmi zástupců obcí z 20 členských obcí. V této souvislosti došlo k rezignaci statutárních zástupců svazku – předsedy, místopředsedy, členů pracovního předsednictva a členů kontrolního výboru. Na valné hromadě v listopadu byla provedena volba nového vedení svazku, členů pracovního předsednictva a členů kontrolního výboru. Předsedkyní byla zvolena starostka obce

Albrechtický, Ing. Eva Tripská, místopředsedou svazku byl zvolen starosta obce Trnávka Dalibor Šimečka.

Jednou z tradičních akcí, na jejímž pořádání se podílel Region Poodří, byly Podzimní pooderské rybářské slavnosti, které se konaly 29. října v Bartošovicích. Kromě výlovu Bartošovických rybníků byl součástí akce i doprovodný program, který byl společně zorganizován s dalšími partnery akce, Místní akční skupinou Regionu Poodří, Domem přírody Poodří a obcí Bartošovice. Pro návštěvníky byla v zámeckých prostorách připravena nabídka nejen rybích specialit. Otevřena byla výstavní expozice, informační centrum Regionu Poodří, v prostorách zámku probíhala prezentace a prodej výrobků firmy Lyra decor s.r.o. Pro děti byly připraveny ekoprogramy a tvůrčí dílna Včelaříků z Bartošovic. Na nádvoří zámku probíhal prodej výrobků s regionální značkou „Moravské Kravařsko, regionální produkt“, ale i dalších prodejců.

V listopadu 2022 obdrželo Turistické informační centrum Regionu Poodří Certifikát s klasifikační třídou B.

Na rok 2023 byly svazkem zhotoveny kapesní kalendářky, o které je stále zájem mezi sběrateli a turisty.

MVDr. Kateřina Křenková

Manažer svazku

Kontakt: krenkovaba@seznam.cz

Rok Johanna Gregora Mendela

Na úvod jsme si vypůjčili výstižný text ze speciálního čísla bulletinu Muzea Novojičínska.

„Johann Mendel přišel na svět v plném rozpuku léta roku 1822 na selském gruntu svého otce Antona, vysloužilého vojáka, sedláka a příležitostného formana. Příchod mužského potomka byl bezesporu významnou událostí v životě kravařského rolníka, který trávil během napoleonských válek dlouhých osm let ve službách rakouského vojska. Zisk otcovy usedlosti, nákladná přestavba a především syn dávali zcestovalému a prakticky uvažujícímu sedlákově naději na pokračování tradice. V tuto chvíli ještě nikdo netušil, že za dvacet let přijme hynčický rodák Johann v brněnském klášteře

augustiniánů řádové jméno Gregor a jako objevitel dědičných zákonů vstoupí do dějin genetiky.“

Rok 2022 si ve Vražném připomínali dvoustleté výročí narození J. G. Mendela v Hynčicích. Tamější akce byly součástí celého rozsáhlého programu aktivit v České republice.

Ve Vražném proběhly hlavní oslavy ve dnech 20. až 24. 7. 2022. Nyní jsou již minulostí, ale připomeňme si ty počiny, které zůstávají a které budou jméno světoznámého hynčického rodáka připomínat i nadále. Za informace patří poděkování paní **Gabriele Grzegorzové**, bývalé starostce obce Vražné, z Rodného domu J. G. Mendela.

Křtitelnice

V zahradě fary, kde J. Mendel získával své první vědomosti o pěstitelství a ovocnářství, se dochovaly

části staré kamenné křtitelnice, ve které byl pokřtěn. V kostele sv. Petra a Pavla ve Vražném se pak nalézal její vrchní díl kovový a dřevěný.

Z rozpočtu Moravskoslezského kraje se obci Vražné podařilo získat příspěvek 217 800 Kč na restaurování a doplnění středového sloupu křtitelnice. Zrestaurování provedl Mgr. art. Stanislav Klůčik.

Restaurované části s doplněným chybějícím středovým dílem jsou vystaveny v rodném domě, poté budou umístěny do kostela.

Zrestaurovaná křtitelnice v expozici v rodném domě.

Oprava schodiště a kamen v rodném domě

Rodný dům je samozřejmě nejvýznamnějším místem spojeným s J. G. Mendelem a v průběhu výročního roku bylo opraveno schodiště a také dobová kamna, která jsou tak plně funkční a slouží svému účelu jako kdysi (viz foto). Opravu kachlových kamen provedl pan kamnář Mojmir Jauernig.

Na základě marketingové studie a studie obnovy zahrady a dvoru Rodného domu J. G. Mendela z roku 2021 byla zpracována projektová dokumentace obnovy muzejní expozice a s tím související přesun obecní knihovny. Na projekt se podařilo získat dotaci z Moravskoslezského kraje.

V rámci oslav a ve spolupráci s Národním zemědělským muzeem a Národním památkovým ústavem v Ostravě bylo požádáno Vládu ČR o prohlášení objektu za národní kulturní památku.

Doubek za humny

V záhumení rodného domu roste od roku 2022 i mladý doubek, potomek velkého dubu Šternberk. Výsadba souvisí s Nadací Partnerství, která má ve svém programu také záchranu památných stromů. Nadací byla Rodnému domu nabídnuta výsadba jednoho z nich, dubu Šternberk. Při jeho výsadbě pomohly i děti z vraženské základní školy.

Johann. Po stopách zakladatele genetiky v jeho rodné vsi

Nová venkovní hra ve Vražném

Petra Dudová

Zpestřit si volný čas s dětmi nebo přáteli můžete díky venkovní šifrované hře s názvem *Johann. Po stopách zakladatele genetiky v jeho rodné vsi*. Hru, zaměřenou na dětství Gregora Johanna Mendela a jeho rodnou obec Vražné, připravilo Národní zemědělské muzeum Ostrava.

Hra Johann je vzdělávací i volnočasová aktivita, kterou ocení všichni, kteří mají rádi netradiční zábavu v přírodě. Užijí si ji dospělí i děti od deseti let. Při hře poznáte důležité milníky Johannova života ve vsi i zajímavosti o jeho rodině a dětství. Příběh vypráví o několika místech spojených s Johannovým životem, která také hráči postupně navštíví. Mnohým by se mohlo zdát, že jsou to místa známá a nic nového se nedozvědí, nicméně ke každému zastavení se pojí zajímavosti, které mohou překvapit i zkušeného oderského rodáka. A pokud ne, opakování je přece matka moudrosti.

K zahájení hry je potřeba zakoupit obálku s návodem, mapou a úkoly, která je k dostání přímo v rodném domě G. J. Mendela nebo také v Národním zemědělském muzeu v Ostravě; do budoucna by měla být dostupná na více prodejních místech. Zahrát si ji můžete jen jednou a k jejímu spuštění potřebujete chytrý telefon s přístupem k internetu. Nezbytným společníkem každé hry je totiž mobilní aplikace. Ta plní roli průvodce a kontroluje správnost odpovědí, které do aplikace zapisujete, díky čemuž pak můžete ve hře dále postupovat. Během hry projdete trasu dlouhou přibližně tři kilometry, která je vhodná i pro kočárky nebo cyklisty. Můžete si zahrát také ve skupinách a soutěžit mezi sebou, kdo trasu zvládne rychleji a dříve dočte příběh až do konce.

Venkovní hra Johann je vhodnou příležitostí, jak zabavit děti staršího školního věku. Díky kombinaci tradiční hry a moderních technologií se děti dostanou z oblíbeného virtuálního světa do přírody, odkud si odnesou nové zážitky a něco se naučí. Kdo ví, třeba je bádání, šifrování a příroda inspirují na jejich další cestě.

Jakmile hru koupíte, po stopách slavného genetika se můžete vydat kdykoliv. Pro spuštění hry není překážkou zimní období, ani zkrácená provozní doba Mendelova rodného domu. Hra Johann není ani nijak časově omezena, a může tak být třeba i skvělým zážitkovým dárkem.

Ještě jste si nezahráli? Neváhejte, pozvěte své kamarády i známé a vzhůru za Johannem do Vražného!

Projekt se uskutečnil za finanční podpory Ministerstva kultury.

Petra Dudová

Muzejní pedagožka Národního zemědělského muzea v Ostravě.

Kontakt: petra.dudova@nzm.cz

Hra Johann. Foto autorka.

Rodný dům J. G. Mendela na fotografii z videa k popisu hry. Diffview Production.

Další fotografie z videa k popisu hry – herci u kostela sv. Petra a Pavla ve Vražném. Diffview Production.

200 hrušní pro Johanna Gregora

První říjnovou sobotu proběhla v Hynčicích (místní část obce Vražné) výsadba aleje 200 hrušní. V roce dvoustého výročí si na dohled Mendelovy rodné usedlosti připomněli odkaz zakladatele genetiky místní lidé i osobnosti z Moravy.

Čtenáře jistě potěší, že jedním z prvotních impulzů, který k úspěšnému projektu přispěl, byl článek v časopisu POODŘÍ. V textu Radima Jaroška (napsaném více než před 15 lety) padla zmínka o tom, že si Mendel psal do svého rodiště o rouby ze stromů rostoucích u jeho rodné usedlosti. Jediným vodítkem pro určení oblíbeného Mendelova ovoce byl název hrušky Günsbirne, později interpretován jako Gansbirne (husí hruška), kterou se díky úsilí Radima Jaroška a následně pana Karla Golda z Oder podařilo nalézt nejprve v německé pomologii a později i v genofondovém sadu university v Hohenheimu, odkud poslali i rouby. V Poodří se Gansbirne najít nepodařilo, ačkoliv proběhlo celkem důkladné mapování starých odrůd téměř ve všech obcích regionu. Mapování ale vedlo k nálezu nejméně dvousetleté hrušně ve Vražném a hned několika zajímavých lokálních odrůd hrušek. V odezvě veřejnosti zaznělo i vysvětlení, k čemu vlastně Mendel zrovna tuhle nepříliš chutnou hrušku potřeboval. Používala se k výrobě omáčky pod tradiční martinskou husu. Zdali se v Poodří jednalo o konkrétní odrůdu Gansbirne, nebo šlo o pouhý přenos názvu, který se používal k označení kterékoliv hrušky, vhodné pro výrobu omáčky k husí pečince, se už asi s jistotou nikdo nedopátrá.

Umístění hrušňové aleje v katastru Hynčic se pak doslova nabídko, když dřívější mapovatel Ivan Bartoš z ČSOP Studénka hledal vhodné místo pro výsadby, které by spojily lokality výskytu páchníka hnědého v Poodří s lesními porosty v okrajích Moravské brány. V intenzivně obhospodařované krajině zde v navrženém lokálním biokoridoru územního systému ekologické stability zela téměř kilometrová mezera. Blížící se dvousté výročí Mendelova narození i blízkost Mendelovy rodné usedlosti poskytly mocnou inspiraci... Tým ČSOP navštívil starostku obce Vražné Ing. Gabrielu Grzegorzovou a navrhl spolupráci na přípravě i realizaci projektu. Odborný dohled zajistil vynikající sadař a pomolog Ondřej Dovala, který rozvinul myšlenku, že stromořadí by mělo být i jakousi živou pomologií hrušňových odrůd, s důrazem na odrůdy Moravské brány, Opavska, Poodří a Nížkého Jeseníku.

Sebelepší projekt bez zajištěného financování znamená nic. Tým ČSOP (Cihlářová, Libosvár, Bartoš) se okamžitě po jednání zastupitelstva obce Vražné, které výsadbu na obecních pozemcích odsouhlasilo, pustil do přípravy rozpočtu, vyhodnocování možných zdrojů a sepisování žádostí o financování. Bylo zajímavé sledovat, jak nedostatečně si u některých potenciálních zdrojů vyhodnotili atraktivitu tématu pro sponzory. Naopak v rámci iniciativy „Sázíme budoucnost“ velmi profesionálně zareagovala Nadace Partnerství, která se

pak stala hlavním administrátorem prostředků na realizaci projektu. Potěšilo i přispění firmy DLF Seeds s.r.o. z Hladkých Životic, která prostřednictvím Ing. Ivana Houdka zdarma připravila vhodnou směs pro zatravnění (a zároveň po výsadbě zajistila osetí parcely). Zbývalo už jen nakoupit materiál k výsadbě a ochraně mladých hrušní, což nešlo úplně lehce, zájem o výsadby ovocných stromořadí i staré odrůdy poněkud vyčistil ovocné školky. Nakonec vše dopadlo nad očekávání dobře, hlavně díky vstřícnosti moravských školkařů Stanislava Bočka a Radima Peška. Týden před plánovanou výsadbou bylo nachystáno... To je povídání o tom, co předcházelo. Aby text nenudil, je zde samotný průběh výsadby zachycen novou článkem týmu ČSOP **Lenkou Kolibovou**:

Výsadba aleje dvou set hrušní pro Johanna Gregora Mendela se přiblížila svému začátku. Za naším týmem je mnoho hodin přípravné práce za počítačem i v terénu. V sobotu ráno vstáváme opravdu brzy. Obzor teprve mírně bledne a barví se do ocelově šedé, když rozepínáme zipy stanů a vystavujeme své neučesané kštice napospas chladnému podzimnímu ránu. Převážnou většinu věcí jsme na místo dovezli už den předem a v noci jsme stromky, které jsme pečlivě vybírali a nelehce sháněli, nechťeli nechat o samotě. V 8:45 je naplánována registrace účastníků, těsně po 9 hodině pak výsadba začíná. Není tedy času nazbyt. Každý člen týmu má plné ruce příprav. Tichý svist větru v poli začíná prolínat zvuk čilého pracovního ruchu. Balíme stany, nůžky na pletivo cvakají do rytmu. Ještě jednou zkontrolovat stromy, nářadí a hodit do sebe nějakou tu snídani. U toho po očku všichni kontrolujeme oblohu. Celý týden hlásí dešť a ani včerejší předpověď k nám nebyla milosrdná. Nevadí. Jsme připraveni sázet i v dešti.

Mraky k nám nepropustí ani paprsek podzimního slunce, ale prozatím z nich nic nepadá a my se chystáme zahájit registraci účastníků s očekáváním nevalné účasti. Ale jak se ukazuje, nejsme jediní, kteří planou odhodláním stromky zasadit, nehledě na počasí. Jako první se na cestě mezi poli objevuje postava v krátkých kalhotách a triku. Přibližuje se svižným klusem. Na první pohled sportovec na své pravidelné ranní pouti za dávkou endorfinů. Avšak při bližším prozkoumání je na něm cosi neobvyklého, co standardně u běžců nenajdeme. V jeho pravé ruce se do rytmu běhu pravidelně pohupuje rýč. První účastník výsadby tedy dorazil. A za ním sem k nám, na povlácené prázdné pole, proudí dav. K nevelkému stolku postupně přistupuje čím dál více lidí. Registrační formuláře se plní, volám posily. Do zahájení výsadby zbývá jen pár minut a stovka odhodlaných dobrovolníků se tísni na počátku stromořadí. Děkujeme, opravdu nám, jak se lidově říká, spadla brada.

Neodmyslitelnou součástí zahajování významných akcí jsou proslovy. Ani dnešek není výjimkou. Řečníci jsou dobře připraveni, jejich slova jsou výstižná a stručná. Poté se aleji dostává požehnání od otce Jana z řádu augustiniánů. Svižně probíhá i slavnostní

odhalení oboustranného interpretačního panelu. Na něm se návštěvník stromořadí může dozvědět o příběhu J. G. Mendela a jeho dopisu, ve kterém si psal o rouby z rodných Hynčic. Na líci panelu lze získat přehled o významných odrůdách, které jsou v aleji (mimo jiné) vysazeny a mlsné jazyčky zde naleznou i recept na Mendelovu oblíbenou husu na hruškách.

Před tím, než první kořínky zahrneme hlínou, probíhá ještě instruktáž výsadby vedená zkušeným pomologem a našimi členy. Potom už se ruce chápou pracovními nástroji – rýčů, kladiv, hřebíků, nůžek – dav se dělí na menší skupiny, a postupně se rozprostře po celé délce aleje. Malí, velcí, mladí, staří, se nyní semkli a přišli spolu naplnit stejný ušlechtilý cíl. Všichni se pouštějí do práce s úsměvem a obrovskou vervou a za nedlouho si už hrušně užívají jejich laskavou péči. Každý stromek má zajištěn svůj vlastní prostor k růstu. Také se mu dostane řádné ochrany pletivem před okusem mlsnou zvěří, stabilita je zajištěna bytelnými zavětrovacími kůly. Zmínit je třeba i nutnou ochranu mladých větviček před polámaním dravými ptáky, kteří budou alej nepochybně vyhledávat jako

místo odpočinku. A na závěr pořádná dávka záhlavky, jak pro stromky, tak pro účastníky, kteří si po skvěle odvedené práci dopřávají sponzorskou Starbucks kávu a čokoládu, i oblíbené minerálky Ondrášovky různých příchutí a občerstvení zajištěné obcí i naším spolkem (hruškovice).

Navzdory předpovědím počasí během výsadby nespadla jediná kapka. Naopak, pomocných rukou bylo moře. Po týdnech příprav bylo během pár hodin vysazeno 200 stromů. Děkujeme všem, kteří dorazili a neváhali přiložit ruku k dílu. Doufáme, že se zde za pár let budeme potkávat při sběru plodů na sušení, výrobu hruškových povidel, hruškovice nebo jen tak „na chuť“.

Všichni, kteří se na výsadbě podíleli, dopsali příběhu o oblíbené Mendelově hrušce tu nejlepší kapitolu.

Projekt byl vytvořen díky grantovému programu Nadace Partnerství s KB Penzijní společností a byl spolufinancován Státním fondem životního prostředí ČR, individuálními dárci veřejné sbírky a partnery iniciativy Sážíme budoucnost.

Zahájení výsadby – vpravo Mgr. Ivan Bartoš, ČSOP Studénka a dobrovolníci. Foto archiv ČSOP (i foto níže).

Odhalení informačního panelu. Zleva: Otec Jan – augustiniáni; bývalá starostka obce Vražné Ing. Gabriela Grzegorzová; senátor Mgr. Jiří Dušek, Ph.D.; současný starosta obce Vražné Lukáš Bršťák.

Chodník a výsadba stromořadí v Poodří

Dalibor Ravčuk

V minulém čísle časopisu jsem vás seznámil s tím, jak jsme obnovili starou cestu ke Karlovu.

Tato akce má další pokračování. Během léta 2022 byl vybudován spojovací chodník mezi novým turistickým přístřeškem „Zastávka krmelec“ v kolonii na hrázi Nového rybníka a cestou ke Karlovu. Chodník vede od přístřešku lesem, potom krajem potůčku a dále přes pole, kde se napojuje na výše zmíněnou cestu.

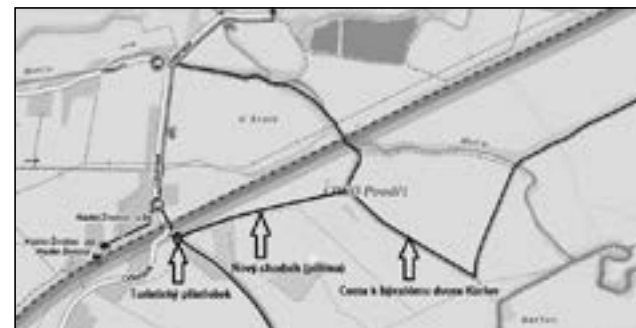
A právě tato část přes pole se nabízela k výsadbě stromořadí. Proto náš Sportovní spolek zorganizoval 13. listopadu 2022 ve spolupráci a pod odborným dohledem členů ČSOP Studénka jeho výsadbu. Vysadili jsme celkem 20 hruškojeřábů, které budou v budoucnu poskytovat v létě příjemný stín a na podzim chutné ovoce. Celá akce se velice vydařila, zasadili jsme stromy, které budou sloužit i příštím generacím.

Z výsadby stromů kolem nového chodníku.

A nakonec pár slov k našemu spolku. Naší hlavní činností je pořádání sportovních akcí pro širokou veřejnost. Již tradiční je jarní turistický pochod „Kolem Hladkých Životic“, kterého se účastní převážně rodiče s dětmi (když vyjde termín, tak ho zakončujeme pálením čarodějnic). Na podzim pořádáme naši největší akci „Běh Poodřím 6/12/24 km“. Letos proběhl již 8. ročník (www.behpoodrim.cz). A nově se začínáme aktivně zajímat o zkrášlování našeho překrásného Poodří. Máme velké plány, jak tuto oblast ještě více zatraktivnit nejenom pro běžce ale také pro turisty a cyklisty. Ale o tom až zase někdy příště...

Za Sportovní spolek Poodří Hladké Životic

Nový „Dřevěný kříž u vrby“ mezi Petřvaldem a Petřvaldíkem

U cyklistického odpočívadla na cestě mezi Petřvaldem a Petřvaldíkem (na hranici katastrů) vztýčili hasiči z Petřvaldíku ve spolupráci s panem Josefem Kobzou a panem Bedřichem Pavláskem dřevěný kříž. V minulosti v těchto místech dřevěný kříž stál, nacházel se však na pravé straně cesty směrem do Petřvaldíku, prakticky naproti novému. V roce 1971 však neudržovaný kříž vítr povalil a následně byl odstraněn.

K původnímu kříži se váže následující událost: *Dechová hudba z Petřvaldu jezdila po 2. světové válce do Petřvaldíku ke dni osvobození. Probíhalo to tak, že celá osádka usedla na vůz, dojezdila do Petřvaldíku a zahráli na počest sovětské armády a padlým a když už byli v Petřvaldíku, objeli nejbohatší sedláky, kteří se s nimi dopředu domluvili. Těm zahráli, dostali občerstvení a udělali tak slavnostní kolečko po obci.*

Tato tradice se opakovala každý rok, ale rok 1964 byl něčím vyjimečným. Jedním z hudebníků byl i František Myška, oblíbený mistr zednický a muzikant. Když se muzika vracela do Petřvaldu a projížděla kolem křížku, požádal Fr. Myška, aby zastavili a zahráli mu písničku „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“. Zahráli a odjeli.

Snad to byla nějaká jeho předtucha, za dva dny Fr. Myška zemřel po zásahu elektrického proudu při práci na fasádě. Tu samou píseň mu pak kamarádi zahráli na jeho pohřbu...

Nynější místo u odpočívky je důstojnější než původní – u kříže můžeme v klidu postát, vzpomínat či rozjímat.

Vrba, která roste vedle kříže, byla vysazena na upomínku smutné události, kdy se v malém potůčku utopil petřvaldský občan Felix Dobiáš.

Poděkování patří hasičům a občanům za jejich iniciativu a úsilí, se kterým vytvořili toto dílo. Infomace o události z roku 1964 poskytl pan Jiří Hýl.

Ze slavnostního svěcení kříže 11. června 2022 v průběhu Krmásové slavnosti sv. Antonína v Petřvaldíku – v popředí zleva starosta Petřvaldu Václav Kološ, farář ThLic. Mgr. Lucjan Jan Lason a pan Rudolf Číp.

Celkový pohled na nový kříž směrem na Petřvaldík.

Rekonstrukce kaple sv. Martina v Polouvsí

Martina Peterková

Kaple sv. Martina na návsi v Polouvsí oslavuje v roce 2023 dvě stě let od svého vzniku. Dárek k tomuto výročí dostala s předstihem, neboť v roce 2022 byla provedena její celková rekonstrukce. Nešlo však jen o stavební práce, oprava inspirovala i místní obyvatele, kteří se zasloužili o její další zvelebení.

Kaple sv. Martina v novorománském stylu, i vedlejší kamenný kříž Franze Poppa, byla postavena v roce 1823. Foto Darina Rusková Neuwirthová.

Stavební úpravy spočívaly v sanaci objektu, odvětrání, izolaci proti vodě, rekonstrukci vnitřních i vnějších omítek, podlah, trubního vedení, výměně výplní, instalace nové střešní krytiny včetně klempířských prvků, vybudování elektrické přípojky, elektronického zvonění a dodání mobiliáře.

Dále jsou provedeny terénní úpravy v těsném okolí kaple s rozšířením chodníku z žulových odseků, včetně nasvětlení a laviček. Stavební práce provedla firma Zednictví Miroslav Martinát, Polouvsí.

Práce organizovali pracovníci obecního úřadu. Finančně se na realizačních nákladech spolupodílel Moravskoslezský kraj.

Rekonstrukce inspirovala místní a ti ji obohatili svým umem o další přidanou hodnotu – paní Darina Rusková

Reliéf sv. Martina. Foto René Štec.

Neuwirthová vitrážemi a pan Jiří Gráfik oltární mensou a reliéfem sv. Martina z umělého pískovce. Místní mužský pěvecký sbor „Polouveský Příležitostný Jednorázový Sbor“, spolu s Radimem Valoškem, René Štecem a Radkem Zicháčkem, pak věnoval dřevorezbu Panny Marie, která shlíží na Polouvsí ze štítu kapličky.

Z vysvěcení kaple 12. listopadu 2022, farář Mgr. P. Ladislav Stanečka. Foto René Štec.

Interiér kapličky. Foto René Štec.

Tato jedinečná originální díla a iniciativa místních obyvatel podtrhly hlavní důvod, pro který byla rekonstrukce provedena, neboť kaplička nyní plní, kromě náboženského účelu, i funkci kulturního a společenského místa setkávání občanů. Lze si jen přát, aby polouveským občanům, ale nejen jim, kaple přinesla radost, zastavení se v uspěchaném čase a stala se místem, které přispěje k sounáležitosti s krajinou i domovem.

Martina Peterková

Obecní úřad Jeseník nad Odrou

Kontakt: peterkova@jeseniknadodrou.cz

Bližší informace o vitrážích nabízí text **Dariny Ruskové Neuwirthové** z Polouvsí:

Na zvelebení kapličky jsme se podíleli i my autorskými vitrážemi, které vyobrazují sv. Martina a dva Anděly. Samotný návrh vitráží jsem koncipovala tak, aby ctil ráz sakrální stavby a zachytil alespoň částečně dění v současnosti.

Jde o dvě vitráže Andělů, z nichž jeden je „ochráncem vesničky Polouvsí“ – na prsou objímá dva domky, které obsahovala dřívější obecní pečeť. Byl na ni zobrazen listnatý strom provázený po obou stranách domkem. Do šatů Anděla jsem vložila dubové listy a kořeny stromu, protože vzrostlé duby jsou pro Polouvsí typické. Měly by symbolizovat jakousi stabilitu a pevnost.

Druhý z Andělů je „ochráncem Polouvsanů“ – znázorňuje nemluvně, jež ochraňuje Anděl v šatech ozdobených listy lípy. Vitráž v sobě nese odkaz na čas, ve kterém vznikla, dobu mezi covidovým zmatkem a nejistotou a nastupující válkou na Ukrajině, která nás všechny zasáhla...

Andělé spolu jakoby tančí kolem kapličky a v určitém úhlu průhledu okny spolu komunikují, obě vitráže se v myšlence ochrany doplňují. Zadavatelem vitráží Andělů byla obec Jeseník nad Odrou, které moc děkuji za spolupráci a volnost při tvorbě.

Vitráž sv. Martina zdobí vstupní dveře do kapličky a je vyvedena tak, aby při otevření dveří sv. Martin vyjížděl z kapličky. Známy příběh sv. Martina jsem zpracovávala do vitráže právě v době, kdy válka na Ukrajině nabírala děsivých rozměrů a všichni jsme byli nuceni přemítat nad vlastní odvahou, schopností se dělit, přijímat nové výzvy, prosit, děkovat.

Anděl „ochránce Polouvsí“. Foto Darina Rusková Neuwirthová.

Všechny tři vitráže krásně vynikají večer, když se v kapličce rozsvítí; to je kouzelný čas a prostor přijít se pokochat a potěšit do nově vznikajícího prostoru, přijít sem jen tak pobýt, odevzdat své těžkosti a starosti nebo se jen ujistit, že naši Andělé stále létají a sv. Martin pořád drží ochrannou ruku s pokorou a laskavostí.

Vitráže jsou vsazeny do izolačních skel. Na samotné vitráže jsme použili rozmanitou škálu skel, katedrální, opálová, poloopálová, irizovaná...

Vitráž sv. Martina je darem od nás – manželů Ruskových z vlastní iniciativy – pro Polouvsí.

Velké poděkování patří mým poradcům Renému Štecovi a panu faráři Ladislavu Stanečkovi, se kterými jsem strávila milé chvíle při debatování nad významem vitráží.

Poděkování patří všem, kdo se na rekonstrukci, přípravách, zajišťování a financování podíleli. Vznikl nám krásný prostor, považujeme si toho...

Počasí druhého pololetí roku 2022

Petr Dobeš

Průměrná teplota vzduchu činila ve II. pololetí roku 2022 11,1 °C, o 0,7 °C více, než dlouhodobý teplotní průměr za období 1979–2013. Z hlediska teplotní normality byl říjen silně nadnormální s odchylkou +2,1 °C, nadnormální byl měsíc srpen, který byl o 1,5 °C vyšší, než dlouhodobý průměr. Normální byly měsíce červenec, listopad a prosinec. Jediným podnormálním měsícem bylo září, kdy bylo o 1,1 °C chladněji.

Nejnižší teplota uplynulého pololetí -17,0 °C byla v Hladkých Životicích naměřena 14. prosince. Nejvyšší teplota připadla na 21. červenec, kdy se rtuť teploměru vyšplhala až na 35,1 °C. Byl to jediný loňský den, v němž teplota dosáhla 35 °C. Takový den se začíná označovat jako den supertropický. Dříve se tak vysoké teploty vyskytovaly naprosto výjimečně, dnes se naopak stává neobvyklým výskyt arktického dne, což je den s nejvyšší teplotou -10 °C nebo nižší. Celý

den tedy musí být méně než -10 °C. Ani ve II. pololetí 2022 se takový den nevyskytl. Ledových dnů bylo 10, mrazových 36. Letních dnů se vyskytlo 38 a tropických dnů bylo 15.

Od července do prosince 2022 napadlo celkem 410,4 mm srážek, což je 121 % dlouhodobého průměru. Mimořádně nadnormální byl srpnový srážkový úhrn, napršelo 249 % úhrnu běžného pro tento měsíc. Nadnormální byl prosinec se 150 % srážek. Podnormální byl pouze měsíc listopad se 41 % srážek průměrného listopadu. Normální byly měsíce červenec, září a říjen. Nejvyšší denní srážkový úhrn připadl na 28. srpen a to 56,5 mm. Jen o osm dní dříve napršelo taky přes 50 mm, přesněji 50,3 mm. Vydátné srážky spojené s bouřkou dne 28. srpna zaplavily v Suchdole nad Odrou podjezd a vozovku na ul. Komenského v jeho blízkosti.

Bouřkové jevy se vyskytly ve 12 dnech, kroupy, velké 1 až 2 cm, 10. září. Ve stejnou dobu, okolo 14:30, se ne-dalekou osadou Hrabětice prohnalo slabé tornádo. Vítr zde poškodil střechy na většině domů, polámal stromy, včetně sto let staré lípy a taky shodil kříž z obecní kaple. Větším škodám snad zabránil rozsáhlý porost Hrabětic-kého lesa, který rychlost větru přece jen trochu utlumil.

V Suchdole n. O. se vyskytl nejsilnější nárazovitý vítr 19. srpna, kdy rychlost větru dosahovala přibližně 23 m/s. Kromě několika popadaných silnějších větví nezpůsobil vítr větší škody. Po celý listopad a v první polovině prosince byl vítr na poměry běžně panující v úzké Moravské bráně naopak velmi slabý. Listopadový průměr 2,6 m/s byl v Suchdole n. O. nejnižší hodnotou průměrné rychlosti větru od roku 2002, kdy jsem zde začal pozorovat počasí.

Sněhová pokrývka ležela v souvislé vrstvě během uplynulého půl roku celkem v 17 dnech. Poprvé se objevila 19. listopadu a dne 17. prosince dosáhla maximální výšky, dlouho nevídaných 28 cm. V souladu se starými pranostikami o oblevě na Adama a Evu roztála v noci z 23. na 24. prosince.

V závěru roku panovalo velmi teplé počasí. Na Štědrý den dosáhla maximální teplota 10,4 °C, na Silvestra pak podobné hodnoty 10,3 °C. Ani v jednom případě však nebyl překonán rekord z roku 2012 pro 24. prosinec (11,3 °C), respektive z roku 2021 pro 31. prosinec (11,7 °C).

Hodnocení počasí celého roku 2022

Průměrná teplota vzduchu v roce 2022 dosáhla hodnoty 9,4 °C, což je o 0,9 °C více, než dlouhodobý průměr. Tato hodnota roční teploty je již nadnormální. Minimální teplota vzduchu -17,0 °C byla naměřena 14. prosince, maximální teplota 35,1 °C dne 21. července. Počty tzv. charakteristických dnů (arktické, ledové, mrazové, letní a tropické) jsou uvedeny v připojené tabulce.

Roční úhrn srážek 610,8 mm tvoří 95 % dlouhodobé hodnoty, rok byl tedy srážkově normální. Nejvyšší denní úhrn srážek je již uvedených 56,5 mm z 28. srpna. Bouřkových dnů se v uplynulém roce vyskytlo celkem 23, kroupy byly zaznamenány jednou. Počet dnů se souvislou sněhovou pokrývkou byl jen 25. Na jaře byl poslední den se sněhovou pokrývkou 3. duben, na podzim ležela sněhová pokrývka poprvé 19. listopadu. Suma výšek nového sněhu za rok 2022 dosáhla 57 cm.

Zdrojem dat o teplotě vzduchu a srážkových úhrnech jsou měření pana Ladislava Rošlapila na Šlechtitelské stanici v Hladkých Životcích. Ostatní meteorologické prvky a jevy (oblačnost, rychlost větru, typ srážek, dohlednost, atmosférické jevy, bouřkové jevy a sněhová pokrývka) pozoruje autor tohoto příspěvku v Suchdole n. O. V uvedeném roce naměřené a pozorované údaje jsou srovnávány s dlouhodobými průměry za období 1979–2013 pro Hladké Životice a za období 2002–2016 pro prvky a jevy pozorované v Suchdole n. O., rekordní hodnoty jsou aktualizovány až do současnosti.

Mgr. Petr Dobeš

Kontakt: dobes.petr@centrum.cz

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
průměrná teplota	19,2	19,6	12,4	10,8	4,3	0,3	11,1	9,4
minimální teplota	6,4	8,7	1,3	0,0	-6,2	-17,0	-17,0	-17,0
maximální teplota	35,1	33,8	26,5	21,6	16,0	10,4	35,1	35,1

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
dny arktické							0	0
dny ledové					2	8	10	14
dny mrazové					17	19	36	116
dny letní	16	20	2				38	56
dny tropické	9	6					15	20

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
počet srážkových dnů	12	13	20	11	11	19	86	152
srážkový úhrn	79,9	174,2	65,4	15,3	16,9	58,7	410,4	610,8

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
počet dnů s bouřk.jevy	4	5	3				12	23
dnů se souvis.sněh.pok.					2	15	17	25

Blíž přírodě

Pojďte s námi do přírody!

- Navštivte přírodně cenné lokality po celé České republice.
- Vydejte se s námi pěšky, na kole či s kočárky na naučné stezky.
- Sledujte rostliny a živočichy z vyhlídek a pozorovaten.
- Objevte s námi orchidejové louky, pralesy a památné stromy.
- Podívejte se do nitra obnovených rašeliníšť a mokřadních luk.
- Vyberte si lokalitu na www.blizprirode.cz a vyrazte s NET4GAS a ČSOP do přírody!

Rozvíjíme společensky odpovědnou politiku ochrany přírody s ohledem na současné a budoucí generace a jsme jedním z největších firemních dárců v oblasti ochrany přírody v České republice.

www.blizprirode.cz

Vítráž sv. Martina v kapli v Polouvsí. Foto Darina Rusková Neuwirthová.